

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

**Kultura vyjadřování v rodinné komunikaci
(na materiálu pořadu Výměna manželek)**

Quality of Language Expressions in Family Communication
(Based on the Reality Show “Výměna manželek”)

Bakalářská diplomová práce

Jana Hradilová

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci
ve sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Dariny Hradilové, Ph.D., a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 18. 4. 2019

.....

Jana Hradilová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Darině Hradilové, Ph.D., za cenné rady a podněty při vedení této bakalářské diplomové práce. Dále bych také chtěla poděkovat své rodině a svému příteli, bez jejichž podpory by práce nevznikla.

Obsah

Úvod.....	6
1 Kultura vyjadřování.....	8
1.1 Jazyková kultura	8
1.1.1 Kultura a kultivování jazyka	9
1.1.2 Kultura a kultivování řeči	9
1.2 Verbální komunikace	10
1.2.1 Příznakovost	11
1.3 Rodinná komunikace	11
1.3.1 Rozdíl mezi komunikací v rodině a v reality TV.....	12
2 Konkrétní znaky kultivovaného projevu	15
2.1 Zdvořilost.....	15
2.1.1 Kooperační princip a konverzační maximy	16
2.1.2 Zdvořilostní princip a jeho maximy	17
2.1.3 Maximy Robin Lakoffové.....	18
2.1.4 Koncept tváře.....	19
2.2 Nezdvořilost	20
2.2.1 Superstrategie podle Culpepera.....	22
2.3 Hrubost.....	24
2.3.1 Verbální agrese	24
2.3.2 Vulgarismy.....	24
2.4 Drzost.....	26
3 Přístup k analyzovanému materiálu.....	27
3.1 Charakteristika pořadu Výměna manželek	27
3.2 Zdůvodnění výběru.....	27
3.3 Účastníci pořadu	27

3.4 Seznam transkripčních značek.....	29
4 Metodologie analýzy.....	31
5 Nezdvořilost.....	32
5.1 Přímá nezdvořilost.....	32
5.2 Pozitivní nezdvořilost.....	55
5.3 Negativní nezdvořilost	63
5.4 Sarkasmus a škádlení.....	72
5.5 Odepřená zdvořilost.....	77
5.6 Dílčí závěr	80
6 Vulgarismy.....	83
7 Drzost	85
8 Závěr	89
Anotace	91
Resumé	92
Seznam použité literatury a internetových zdrojů.....	93
Prameny	97
Seznam tabulek	98

Úvod

Rodinné komunikace se většina z nás účastní každý den. Pravděpodobně již méně často býváme účastníky komunikace v jiných rodinách, aniž by daná rodina přizpůsobovala své vyjadřování očekávání hostů. A jazykovou analýzou rodinné komunikace se běžní uživatelé jazyka nezabývají prakticky vůbec. Rovněž v odborných pracích bývá rodinná komunikace poměrně opomíjenou problematikou.

Z tohoto důvodu jsem si jako téma své bakalářské diplomové práce vybrala právě analýzu jazykových projevů účastníků pořadu Výměna manželek. Tato reality TV totiž nabízí jedinečnou možnost přístupu k mnoha hodinám záznamů rodinné komunikace (která se samozřejmě vyznačuje jistými specifiky oproti rodinné komunikaci jako takové). Pro účely této práce jsem přepsala cca devět hodin materiálu odpovídajících devíti dílům pořadu.

V první kapitole teoretické části nejprve obecně představím vývoj pojmu jazyková kultura a významy pojmů s ním spjatých (kultura a kultivování jazyka a kultura a kultivování řeči). Dále nastíním problematiku verbální komunikace. Následně popíši rozdíl mezi komunikací v rodině a v reality TV a z něj vyplývající možné problémy při výzkumu.

Ve druhé teoretické kapitole se již zaměřím na konkrétní znaky kultivovaného projevu. Významná část této kapitoly bude věnovaná zdvořilosti, jelikož bez znalosti této problematiky nelze přistoupit ke zkoumání nezdvořilosti. Nezdvořilostí se pak bude zabývat stěžejní kapitola teoretické části. Z důvodu nutnosti rozlišení nezdvořilosti od hrubosti a drzosti teoretická část obsahuje také stručné kapitoly týkající se právě těchto dvou zbývajících témat.

V praktické části budu analyzovat dialogy účastníků pořadu Výměna manželek, k čemuž využiji metodu kvalitativního výzkumu. V nejrozsáhlejší kapitole, zabývající se nezdvořilostí, se budu zabývat analýzou z pohledu pěti Culpeperových superstrategií, které bude doplňovat výzkum porušování Griceových konverzačních a Leechových zdvořilostních maxim a také hrubosti. V doplňujících kapitolách se budu věnovat vulgarismům a drzosti.

Očekávaným výstupem mé práce je deskripce a analýza dialogů vedených v neformálním domácím prostředí, k čemuž využiji především Culpeperovu teorii nezdvořilosti, zaměřím se ale také na výskyt hrubých komunikátů a komunikátů obsahujících drzost.

1 Kultura vyjadřování

1.1 Jazyková kultura

Pojem kultura pochází z latinského slova *cultūra* a znamená „pěstování, vzdělávání, zušlechťování“¹. Podle Slovníku spisovného jazyka českého (dále jen SSJČ) je kultura „souborem výsledků veškeré tělesné a duševní činnosti utvářející lidskou společnost“². Se související kultivovaností (kultivovat taktéž znamená „pěstovat, zušlechťovat“³) se podle Daneše „nesnáší nepečlivost, lajdáctví, nedbalost, pohodlnost, neukázněnost stejně jako obhroublost či vulgárnost, anebo primitivnost, těžkopádnost, neohrabanost“⁴.

Poprvé definoval kulturu spisovného jazyka Pražský lingvistický kroužek v čele s Bohuslavem Havránkem v roce 1932 v článku *Obecné zásady pro kulturu jazyka* ve sborníku *Spisovná čeština a jazyková kultura*, a sice jako „vědomé pěstění spisovného jazyka“⁵, ve zmíněném článku také formuloval východiska jazykové kultury. Po druhé světové válce Havránek své pojetí jazykové kultury pozměnil: „Kultura jazyka představuje v této verzi určitou vlastnost nebo stav jazyka, kdežto pod kultivováním jazyka se rozumí péče o spisovný jazyk.“⁶

V 60. letech Alexandr Stich nadřadil pojem jazyková kultura pojmem kultura jazyka a kultura řeči a jeho pojetí jazykové kultury (ve shodě i se slovenskými lingvisty) zahrnuje nejen péči o jazyk, ale také stav jazyka a řeči. Zde lze najít shodu s výše uvedenou, staticky pojatou definicí pojmu kultura podle SSJČ.⁷

Čermák považuje za podstatu jazykové kultury „citlivé využívání bohatých lexikálních, stylových prostředků funkčně a adekvátně potřebám sdělovaného

¹ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001, s. 321. ISBN 80-85927-85-3.

² Kultura. In: *Slovník spisovného jazyka českého* [on-line]. Ústav pro jazyk český, v. v. i., 2011. [cit. 8. 4. 2019]. Dostupné z:

https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=kultura&sti=EMPTY&where=hesla&hs_ustr=no

³ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001, s. 321. ISBN 80-85927-85-3.

⁴ DANEŠ, František. Kultura mluvených projevů. In: *Kultura českého jazyka*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1969, s. 47. Dále jen jako *Kultura mluvených projevů*.

⁵ HAVRÁNEK, Bohuslav, ed. a Miloš WEINGART, ed. *Obecné zásady pro kulturu jazyka*. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Praha: Melantrich, 1932, s. 245.

⁶ KULDANOVÁ, Pavlína a Jana SVOBODOVÁ. *Jazyková kultura dnešních dní*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2002, s. 30. ISBN 80-7042-222-X.

⁷ STICH, Alexandr. *Současné úkoly jazykové kultury*. In: *Kultura českého jazyka*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1969, s. 103–105. Dále jen jako *Současné úkoly jazykové kultury*.

obsahu, situace a cíle komunikace (...)“⁸ a rozlišuje její dvojí podobu – obecnou (kultura jazyka) a individuální (kultura mluvy). Podobně s těmito pojmy pracuje i Stich, který ale současně přidává pojmy kultivování jazyka a řeči.⁹

1.1.1 Kultura a kultivování jazyka

Termín kultura jazyka pojmenovává „stav spisovné jazykové soustavy, tj. stupeň ustálenosti, slohové rozvrstvenosti a schopnosti sloužit všem oblastem jazykového styku, zvláště veřejného“¹⁰. Kultivováním jazyka se pak rozumí „činnost směřující k tomu, aby se tento stav zlepšil, aby se spisovný jazyk vyvíjel ve shodě s poznávanými zákonitostmi svého vývoje a s vyjadřovacími potřebami společnosti“¹¹.

Podle Čermáka se kultura jazyka zaměřuje převážně na způsob „uplatnění ortoepických, gramatických, ortografických a stylistických norem (může být vyjádřena popř. autoritativně v kodifikačních příručkách)“¹².

1.1.2 Kultura a kultivování řeči

Termín kultura řeči označuje „stav jazykových promluv (vcelku nebo v některém úseku – např. v rámci některého funkčního stylu, žánru, u dílčího okruhu autorů, např. novinářů)“¹³. Kultivování řeči poté znamená „činnost směřující k tomu, aby se úroveň promluv zvýšila“¹⁴.

Čermák vymezuje kulturu mluvy v užším smyslu a tvrdí, že „péče věnovaná jednotlivci po stránce jazykové kultury se ideálně projevuje v pěstování jeho schopnosti odstíněného rozlišování a užívání jazykových možností (jazyková vytříbenost). Tato jeho jazyková kultivovanost se pak projevuje mj. i jako individuální realizace obecně vnímané míry, hodnocené sociálně jako vyšší či nižší“¹⁵.

⁸ ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011, s. 84. ISBN 978-80-246-1946-0. Dále jen jako *Jazyk a jazykověda*.

⁹ *Současné úkoly jazykové kultury*, s. 105.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

¹² *Jazyk a jazykověda*, s. 84.

¹³ *Současné úkoly jazykové kultury*, s. 105.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Jazyk a jazykověda*, s. 84.

Daneš říká, že kultura vyjadřování je „součástí kultivovanosti, kulturního chování, vystupování, i myšlení a cítění“¹⁶ a jejím základem je „schopnost a dovednost přirozeně, plynule a výstižně postihovat řečí to, co člověk vnímá smysly, co si představuje a cítí, o čem přemýšlí, a co zároveň chce sdělit druhému nebo druhým“¹⁷. Tato schopnost je ale podle něj u dospělých jedinců nedostatečná, přestože u většiny lidí potenciálně existuje.¹⁸

„Na rozvoj kultury řeči působí:

1. Všeobecné i jazykové schopnosti jedince;
2. Motivace, zaměření a volní vlastnosti jedince;
3. Sociokulturní vlivy rodiny a prostředí.“¹⁹

1.2 Verbální komunikace

Obecně lze komunikaci popsat jako „sociální akt, primárně motivovaný potřebou přenosu informací“²⁰. Nelze zpochybnit, že „lidská řeč je prvotně a ve svém základu mluvená“.²¹ Dítě si spontánně osvojuje schopnost úspěšně mluvit především v rodinném prostředí před nástupem do výchovných zařízení. Ve škole se poté klade mnohem větší důraz na osvojení schopnosti komunikovat v psané podobě.²² Ovšem „asi 96–98 % všech našich myšlenek, názorů a přání sdělujeme svému okolí prostřednictvím mluveného jazyka“²³.

Základní podoba konverzační češtiny v neformálním, ale kultivovaném hovoru se od roku 1969, kdy si Daneš v článku *Kultura mluvených projevů*²⁴ kladl otázku, jaká byla tehdejší konverzační čeština, nezměnila. Konverzační jazyk stále sestává z kombinace spisovných a nespisovných prvků (obecná čeština nebo

¹⁶ *Kultura mluvených projevů*, s. 49–50.

¹⁷ *Ibid.*: s. 48.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ KULDANOVÁ, Pavlína a Jana SVOBODOVÁ. *Jazyková kultura dnešních dní*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2002, s. 33. ISBN 80-7042-222-X.

²⁰ BARBAPOSTOLOSOVÁ, Lucie. *Komunikace v televizní reality show*. Olomouc, 2012. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. s. 18. Dále jen jako *Komunikace v televizní reality show*.

²¹ *Kultura mluvených projevů*, s. 47.

²² KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*. Jinočany: H & H, 1992, s. 42–43. ISBN 80-85467-92-5.

²³ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Kultura mluveného projevu: (Strategie umění komunikace)*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1994, s. 1. ISBN 80-7068-087-3.

²⁴ *Kultura mluvených projevů*, s. 53.

některé z nářečí). Bláha však ve svém průzkumu zjistil, že v běžně mluvené češtině „západního typu“ tvoří nespisovné jazykové prostředky pouze přibližně necelou desetinu textu.²⁵

1.2.1 Příznakovost

Příznakem se míní „symptom, distinktivní, rozlišovací, charakteristický rys určitého významu, ‚známka‘ něčeho“²⁶. Příznakovost a bezpříznakovost jsou stejně jako centrum a periferie dynamickými jevy.²⁷

Oproti spisovným neutrálním bezpříznakovým lexikálním jednotkám nacházejícím se v centru slovní zásoby tedy stojí lexikální jednotky příznakové. Ale nelze zobecňovat, že „kterýkoliv spisovný neutrální prostředek je bezpříznakový v kterémkoli užití“²⁸. Určování příznakovosti probíhá na základě přidělení příznaku ve vztahu k jazykové normě, příznaku ve vztahu k času a prostoru, příznaku expresivního a příznaku stylového.²⁹

Lexikum mluvených projevů se vyznačuje mnohem vyšší expresivitou (či evaluativností)³⁰ než lexikum psaných projevů, ta však nemusí být vždy příznaková – „např. v intimním projevu přátelském či rodinném je očekávána pozitivní expresivita, ta tedy není situačně a kontextově příznaková, naopak příznaková je v dané situaci odměřenost, odtažitost včetně výrazové“³¹.

1.3 Rodinná komunikace

Komunikace v rodině spadá do sféry familiární až intimní a rodinné prostředí patří (spolu se školním a kulturním prostředím) k vnějším faktorům, jež ovlivňují

²⁵ BLÁHA, Ondřej. *Funkční stratifikace češtiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 20. ISBN 978-80-244-2377-7.

²⁶ ČECHOVÁ, Marie. Příznakovost systémová a situačně-kontextová. *Naše řeč* [on-line]. 2005, **88**(1), 9–17 [cit. 2. 3. 2018]. ISSN 2571-0893. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7814>

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ ADÁMKOVÁ, Petra, Michaela MARTINKOVÁ a Oldřich ULÍČNÝ. *Studie k moderní mluvnici češtiny. 4, Dynamika českého lexika a lexikologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 96. ISBN 978-80-244-3622-7.

³⁰ BLÁHA, Ondřej. *Funkční stratifikace češtiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 37. ISBN 978-80-244-2377-7.

³¹ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 37. ISBN 978-80-7106-961-4.

úroveň vyjadřování jedince.³² Z hlediska stylistiky³³ je podle mého názoru pro rodinnou komunikaci typický následující výběr z různých druhů dichotomií: soukromost, neoficiálnost, spontánnost, kontaktovost a dialogičnost. „V oblasti soukromého vyjadřování bývá neutrálním základem používání substandardních forem (v terminologii O. Uličného). Při hodnocení kultury řeči většinou odpadá hledisko ‚spisovnosti‘ používaných prostředků.“³⁴

Rodinné mluvené projevy jsou podle Daneše jediným druhem projevů, které nejsou veřejně šířené, pokud zde nezapočítáváme jejich záznam v uměleckých dílech.³⁵

1.3.1 Rozdíl mezi komunikací v rodině a v reality TV

Takovýmto „uměleckým dílem“ v tomto případě může být i reality show Výměna manželek. Reality show patří mezi faktuální televizní žánry, ovšem užití termínu reality show není jednoznačné, v zahraničních studiích se spíše setkáváme s pojmem reality TV.³⁶ Takto označené pořady „zpravidla vykazují minimum scénářistické [sic!] přípravy, zapojují sociální aktéry, z hlediska televizního stylu (zvukových a obrazových prvků) navazují na tradici dokumentu, akcentují zábavné či dramatické funkce pořadu“³⁷.

Mediální dialog v tomto typu reality show je ukázkovým příkladem „řeči na blízko“³⁸, jež měla dříve velmi omezený dosah. Komunikace „na blízko“ se realizuje „mezi blízkými nebo alespoň známými osobami“³⁹ a její „tematická

³² *Kultura mluvených projevů*, s. 50.

KULDANOVÁ, Pavlína a Jana SVOBODOVÁ. *Jazyková kultura dnešních dní*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2002, s. 32. ISBN 80-7042-222-X.

³³ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 77. ISBN 978-80-7106-961-4.

³⁴ PALKOVÁ, Zdena. K bloku referátů o řeči v každodenní komunikaci, zejm. k ref. I. Nebeské a M. Hirschové. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993: Sborník z olomoucké konf.* Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995, s. 104. ISBN 80-85899-02-7.

³⁵ *Kultura mluvených projevů*, s. 52.

³⁶ KORDA, Jakub. *Úvod do studia televize 2* [on-line]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 15. 12. 2017], s. 53. Dostupné z: <https://www.filmadivadlo.cz/coergahdfgf/uploads/2015/01/Korda-Uvod-do-studia-televize-2.pdf>

³⁷ *Ibid.*

³⁸ ČMEJRKOVÁ, Světlá a Jana HOFFMANNOVÁ. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, 2011, s. 38. ISBN 978-80-200-1970-7.

³⁹ SVOBODOVÁ, Jindřiška. Záměrné ohrožování tváře jako prostředek komunikační strategie ve specifickém typu mediálního dialogu. In: HRADILOVÁ, Darina aj. *Proměny slova*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 86. ISBN 978-80-244-3489-6.

náplň je poměrně specifická, omezuje se obvykle na témata osobního či profesního života“⁴⁰. To znamená, že aby diváka tato banální témata zaujala, mluví často do své komunikace zahrnují „porušování zdvořilostních principů, vědomé ohrožování tváře komunikačního partnera a nápadné užití výrazně expresivních výrazových prostředků“⁴¹ (viz níže).

Některé výše zmíněné dichotomie se tedy v tomto případě poněkud proměňují. Ze soukromých rodinných projevů se stávají projevy veřejné a není snadné určit, zda jsou promluvy účastníků zcela spontánní, protože musíme vzít v úvahu tzv. paradox pozorovatele, tedy skutečnost, že účastník „má často tendenci upravovat a ‚vylepšovat‘ svůj jazykový projev“⁴² kvůli přítomnosti cizích osob a faktu, že je nějakým způsobem (písemně či pomocí nahrávacích zařízení) zaznamenáváno, co účastník říká.

Důležitou roli v pořadu Výměna manželek (podrobnější popis principu této reality TV viz níže) také hraje fakt, že prozatímní partner je pro rodinu, do které se dočasně přistěhuje, cizí, ale chovat se má jako v rodině vlastní. Přesto budu komunikaci navzájem cizích rodin posuzovat podobným způsobem, jako by se jednalo

o komunikaci mezi rodinnými příslušníky, protože podle mého názoru lze předpokládat, že účastníci pořadu se v nové rodině adaptují velmi rychle, alespoň co se jejich vyjadřování týče.

Se vším výše uvedeným souvisí práce Jamese M. Taylora s názvem *How Swapping Wives Has Helped Impoliteness Theory: A Study In Support Of Face Attack Theory* (citace a také jejich překlad jsem získala pouze díky disertační práci Lucie Barbapostolové) a po vzoru Taylora i Barbapostolové budu předpokládat, že přestože jsou účastníci reality TV ovlivněni „kamerami, které sledují každý krok komunikanta“⁴³, „tyto okolnosti neznevažují kredibilitu dat“⁴⁴. Také Derek Bousfield podle Barbapostolové „doporučuje pokračovat v analýze

⁴⁰ SVOBODOVÁ, Jindřiška. Záměrné ohrožování tváře jako prostředek komunikační strategie ve specifickém typu mediálního dialogu. In: HRADILOVÁ, Darina aj. *Proměny slova*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 86. ISBN 978-80-244-3489-6.

⁴¹ Ibid.: s. 96.

⁴² ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2008, s. 182. ISBN 978-80-7346-093-8.

⁴³ *Komunikace v televizní reality show*, s. 6.

⁴⁴ Ibid.

manipulovaných dat, pokud je v textu jasně uvedeno, že se tak děje a jakým způsobem“⁴⁵. Podobně i Hirschová zmiňuje, že „po určité době ‚faktor mikrofonu‘ přestává působit a mluvčí komunikují přirozeně“⁴⁶.

⁴⁵ *Komunikace v televizní reality show*, s. 7.

⁴⁶ HIRSCHOVÁ, Milada. *Pragmatika v češtině*. Vyd. 2., V Karolinu 1., dopl. Praha: Karolinum, 2013, s. 278. ISBN 978-80-246-2233-0. Dále jen jako *Pragmatika v češtině*.

2 Konkrétní znaky kultivovaného projevu

Kultivovaný projev se vyznačuje především svou přiměřeností (tématu, adresátovi a komunikační situaci) a také jazykovou správností (výslovnostní, gramatickou a logickou).⁴⁷ Ovšem to, co je spisovné, automaticky není kultivované.⁴⁸ V analýze dialogů účastníků pořadu Výměna manželek se z důvodu rozsáhlé oblasti možných jevů vhodných ke zkoumání zaměřím především na výskyt nezdvořilosti, dále také hrubosti a drzosti. Aby ovšem bylo možné zkoumat nezdvořilost, je nutné nejdříve vymezit alespoň základní teoretická východiska týkající se zdvořilosti.

2.1 Zdvořilost

Jazykovou zdvořilost zpravidla zkoumá pragmatická lingvistika (pragmatika), „která studuje řeč z funkčního hlediska, posuzuje vhodnost užití určitých promluvových prvků v konkrétních komunikačních situacích“⁴⁹. Hirschová definuje zdvořilost v pragmalingvistickém smyslu jako „soubor řečových strategií, způsobů užívání jazyka, které jako svůj hlavní cíl mají nejen bezproblémovou komunikaci (...), ale zejména seberealizaci a sebeobranu komunikujícího individua v interakci s jinými komunikanty“⁵⁰.

Zdvořilost není hodnotícím pojmem⁵¹ a podle Barbapostolosové i Hirschové je vlastností komunikace⁵², která mimo jiné souvisí „s existujícími interpersonálními vztahy, jejich vývojem, případně i s jejich využíváním

⁴⁷ ČMEJRKOVÁ, Světlá, Martin HAVLÍK a Petr KADERKA. Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2006. Zkrácená verze pro webovou prezentaci ČT [on-line]. Ústav pro jazyk český, 2006, s. 2 [cit. 10. 4. 2019]. Dostupné z:

https://img.ceskatelevize.cz/press/244.pdf?_ga=2.29911039.1749417404.1554916746-1030792214.1539430312

⁴⁸ *Kultura mluvených projevů*, s. 49.

⁴⁹ CHEJNOVÁ, Pavla. Zdvořilost jako lingvistický problém. In: *Multidisciplinární komunikace – problém a princip všeobecného vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2005, s. 412. ISBN 80-7290-199-0. Dále jen jako *Zdvořilost jako lingvistický problém*.

⁵⁰ *Pragmatika v češtině*, s. 229.

⁵¹ *Ibid.*

⁵² *Komunikace v televizní reality show*, s. 81.
Pragmatika v češtině, s. 228.

a řízením⁵³ a získává se zčásti „výchovou, zčásti obecnou edukací a zpravidla umožňuje mluvčím maximálně efektivizovat průběh komunikační události“⁵⁴.

Chejnová upřesňuje, že „zdvořilostí se v lingvistice rozumí v užším smyslu formy a funkce oslovení, pozdravů, tykání a vykání, v širším smyslu aktualizované užití zvláště gramatických a lexikálních prostředků, např. negace, slovesného způsobu a vidu, determinace, deminutiv, modálních sloves, částic atd.“⁵⁵ K tomu Hirschová dodává, že někdy se také „objevuje rozlišení ‚ne/zdvořilost prvního řádu‘ pro běžné (hodnotící) chápání a ‚ne/zdvořilost druhého řádu‘ pro chápání teoretické“⁵⁶.

Podle Barbapostolové mohou zdvořilost provázet i negativní jevy, jako například bezobsažná sdělení, formálnost, naučené a neupřímné „příjemné“ chování, a dokonce i lhaní.⁵⁷

2.1.1 Kooperační princip a konverzační maximy

Základní princip spolupráce s komunikačními partnery, jež vede k efektivní a úspěšné interakci, formuloval Paul Grice v roce 1975.⁵⁸ Jeho kooperační princip zní v překladu Hirschové následovně: „Tvůj příspěvek k rozhovoru má být takový, jak to v daném bodě (okamžiku) vyžaduje přijatý (zřejmý) účel nebo zaměření rozhovoru, jehož se účastníš.“⁵⁹

Kooperační princip je opakem manipulativního jednání a projevuje se ve čtyřech konverzačních maximách, z nichž vyplývají následující požadavky zajišťující smysluplnou konverzaci:⁶⁰

⁵³ *Pragmatika v češtině*, s. 228.

⁵⁴ *Komunikace v televizní reality show*, s. 81.

⁵⁵ *Zdvořilost jako lingvistický problém*, s. 412–413.

⁵⁶ HIRSCHOVÁ, Milada. Nezdvořilost jako pragmalingvistický fenomén. *Linguistica Brunensia* [on-line]. 2010, **58**(1– 2), 276 [cit. 10. 4. 2019]. ISSN 2336-4440. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/115037/1_LinguisticaBrunensia_1_1-2010-1_17.pdf?sequence=1

⁵⁷ *Komunikace v televizní reality show*, s. 81.

⁵⁸ ČMEJRKOVÁ, Světlá, Petr KADERKA a Oldřich ULICHNÝ. *Studie k moderní mluvnici češtiny. 1, Pragmatické aspekty češtiny*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 104. ISBN 978-80-244-3527-5. Dále jen jako *Pragmatické aspekty češtiny*.

⁵⁹ *Pragmatika v češtině*, s. 192.

⁶⁰ *Zdvořilost jako lingvistický problém*, s. 418.

1. „Maxima kvality vyžaduje, aby produktor podával jen informace, o jejichž pravdivosti je přesvědčen a má i dostatek důkazů pro svá tvrzení.
2. Maxima kvantity vyžaduje podávání přiměřeného množství informací. Přehánění množství informací, či naopak poskytnutí nedostatečného množství informací jsou jisté formy manipulace.
3. Maxima relevance vyžaduje podávání pouze relevantních informací. Informace nedůležité, odbíhající od tématu nejenže adresáta nezajímají, mohou navíc porušit vzájemnou kooperaci.
4. Maxima způsobu produktora nabádá, aby se vyjadřoval přesně, jasně, jednoznačně, srozumitelně.“⁶¹

Grice ve své teorii také předpokládá, že maximy budou porušovány. Rozlišuje čtyři způsoby porušení kooperačního principu (tiché a nenápadné porušení, mající někdy partnera zmást, vyhnoutí se, střet maxim a záměrné flagrantní porušení), jež vede ke vzniku konverzačních implikatur (tedy „vyvozování a doplňování složek sdělení, které nejsou explicitně vyjádřeny, avšak mluvčí je sděluje“⁶²).⁶³

Kooperační princip je kritizován z mnoha důvodů, např. pro redundanci maxim a jejich možný vzájemný rozpor. Platnost principu se nepopírá, ale je nutno mít na paměti složitost procesu kooperace a především jeho spojitost se zdvořilostním principem.⁶⁴

2.1.2 Zdvořilostní princip a jeho maximy

Podle Geoffreyho Leech zmiňovaný kooperační princip doplňuje princip zdvořilostní, jenž zahrnuje šest maxim, které by měla splňovat ideální komunikace:⁶⁵

1. „Maxima taktu: „snaž se, aby partner měl z komunikace maximální prospěch a minimální ztrátu“;

⁶¹ *Zdvořilost jako lingvistický problém*, s. 418–419.

⁶² *Pragmatika v češtině*, s. 193.

⁶³ *Pragmatické aspekty češtiny*, s. 106.

⁶⁴ *Pragmatika v češtině*, s. 194–195.

⁶⁵ *Ibid.*: s. 211.

2. Maxima velkorysosti: ‚snaž se, abys ty sám měl z komunikace minimální prospěch a maximální ztráty‘;
3. Maxima uznání: ‚omez na minimum kritiku partnera, projevuj mu co největší uznání, ocenění‘;
4. Maxima skromnosti: ‚posiluj v rozhovoru kritiku sebe sama a omez na minimum ocenění, pozitivní hodnocení sebe sama‘;
5. Maxima shody: ‚omez na minimum neshody a snaž se maximálně rozvinout shodu mezi sebou a partnery‘;
6. Maxima sympatie: ‚co nejvíc potlačuj antipatie, snaž se o maximální rozvoj sympatií mezi sebou a partnery‘.⁶⁶

Podobně jako u kooperačního principu nelze vyžadovat striktní dodržování Leechových maxim, „tzv. hypertrofie zdvořilosti může vést až ke konfliktu – ne vždy je adresátovi příjemný kompliment, pozitivní zájem o jeho osobu může působit jako vnucování, přehnaná skromnost produktora uvádí adresáta do rozpaků“⁶⁷.

2.1.3 Maximy Robin Lakoffové

Dvě maximy Robin Lakoffové si kladou za cíl obsáhnout kooperační princip (první maxima) společně se zdvořilostním principem (druhá maxima):

1. „Vyjadřuj se jasně (be clear).
2. Chovej se zdvořile (be polite).“⁶⁸

Komunikační cíl spočívající především v udržení pozitivních vztahů mezi účastníky bude produktora vést spíše k uplatnění zdvořilostního principu, naopak přímější kooperační princip se snáze uplatní např. v obchodním jednání.⁶⁹

Dále Lakoffová zavádí následující tři pravidla zdvořilosti, jejichž užití záleží na míře blízkosti komunikantů:

⁶⁶ *Pragmatické aspekty češtiny*, s. 110.

⁶⁷ *Zdvořilost jako lingvistický problém*, s. 420.

⁶⁸ *Ibid.*: s. 420–421.

⁶⁹ *Ibid.*: s. 421.

1. „Formálnost (formality): nevnucej se, ale ani nezůstávej stranou.
2. Nerozhodnost (hesitancy): dovol adresátovi vlastní volbu.
3. Rovnost a přátelství (equality and camaraderie): chovej se tak, jako kdybyste si byli s adresátem rovni. Snaž se, aby se adresát cítil dobře.“⁷⁰

2.1.4 Koncept tváře

Jednou ze základních motivací pro uplatnění zdvořilosti v komunikaci je zachování „tváře“.⁷¹ Silně abstraktní pojem „tvář“ (převzatý ze sociální psychologie)⁷² Erving Goffman v 50. letech definoval jako „kýžený obraz sebe samého vytvářený v souladu se sociálními atributy uznávanými ostatními při interakci. Tvář není nic jednou provždy daného, může být nestabilní a proměnlivá, při každé interakci se znovu formuje a modifikuje“⁷³.

Na Goffmana v 80. letech navazují Penelope Brownová a Stephen Levinson se svou teorií zdvořilosti, v níž se „tváří“ míní „sebehodnocení a sebeprojekce účastníků komunikace (...)“⁷⁴. Každý komunikant má dvě tváře – pozitivní a negativní. „Pozitivní tvář vysílá požadavek, aby s námi ostatní souhlasili a aby nás uznávali, aby vnímali naše potřeby jako žádoucí. Negativní tvář vysílá požadavek, abychom nebyli ve vlastním jednání omezováni.“⁷⁵ Podle Hirschové jsou typickým příkladem prezentace pozitivní tváře individuální internetové blogy.⁷⁶

S výše uvedeným souvisejí akty zachovávající a ohrožující tvář. Ze všeho nejdříve se mluvčí rozhodne, jestli na komunikačního partnera zaútočí. Následně tak může učinit buďto přímo, nebo nepřímo. Přímé ohrožení tváře se dále dělí na ohrožení s kompenzací, či bez kompenzace.⁷⁷ „Akty mluvčího ohrožující posluchačovu negativní tvář jsou akty příkazů, žádostí, varování a výhružek [sic!] apod. Akty

⁷⁰ *Zdvořilost jako lingvistický problém*, s. 421.

⁷¹ *Ibid.*: s. 422.

⁷² *Pragmatika v češtině*, s. 230.

⁷³ *Pragmatické aspekty češtiny*, s. 115.

⁷⁴ *Pragmatika v češtině*, s. 230.

⁷⁵ *Pragmatické aspekty češtiny*, s. 116.

⁷⁶ HIRSCHOVÁ, Milada. Nezdvořilost jako pragmalingvistický fenomén. *Linguistica Brunensia* [on-line]. 2010, 58(1–2), 274–275 [cit. 10. 4. 2019]. ISSN 2336-4440. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/115037/1_LinguisticaBrunensia_1_1-2010-1_17.pdf?sequence=1

⁷⁷ *Komunikace v televizní reality show*, s. 85–90.

mluvčího ohrožující partnerovu pozitivní tvář jsou akty jako stížnosti, obvinění, inzultace, odporování, nesouhlas, kritika, výsměch, pohrdání, urážka apod.“⁷⁸

Brownová a Levinson vymezují čtyři základní typy zdvořilostních strategií: přímé jednání, pozitivní zdvořilost, negativní zdvořilost a nepřímé vyjadřování.⁷⁹ S přímým jednáním souvisí míra blízkosti vztahů. V překladu Hirschové Leech říká, že „nedostatek zdvořilosti je sám o sobě znakem důvěrnosti“⁸⁰. Uplatněním pozitivní zdvořilosti mluvčí vyhovuje požadavkům pozitivní tváře svého partnera a negativní zdvořilostí naopak vyhovuje požadavkům jeho negativní tváře. Pozitivní zdvořilost je „vřelá, důvěrná a třeba až familiární, a nezáleží na tom, zda je míněna upřímně, či falešně“⁸¹. „Negativní zdvořilost je spíše rezervovaná, odosobněná a formální a je založena na tom, že se partneři vzájemně respektují.“⁸² Nepřímé vyjadřování spočívá v užívání záměrně nejednoznačných výpovědí, „které porušují některou z konverzačních maxim, případně více maxim najednou. Patří sem ironie (...), řečnické otázky, tautologické výpovědi i výpovědi neúplné“⁸³. Dále lze vymezit i pátý typ strategie, ta spočívá v tom, že se mluvčí rozhodne „vyhnout se jakémukoli ‚ohrožení tváře‘, důsledkem ovšem zpravidla bývá buďto neefektivní komunikace, nebo její ukončení“⁸⁴.

Teorii Brownové a Levinsona ovšem později zkritizoval například Richard J. Watts, podle kterého je výše uvedená teorie zdvořilosti příliš univerzalistická. Watts navrhuje „sledovat zdvořilost (a také nezdvořilost, které se nevěnuje dostatečná pozornost) v běžných situacích“⁸⁵.

2.2 Nezdvořilost

Nezdvořilostí se tradičně rozumí „nedostatečná, malá nebo nulová zdvořilost“⁸⁶, nezdvořile může působit i záměrně či nezáměrně přehnaná, evidentně nepřiměřená a neočekávaná zdvořilost. Nejčastěji se pak v komunikaci blízkých

⁷⁸ *Pragmatické aspekty češtiny*, s. 117.

⁷⁹ *Pragmatika v češtině*, s. 231–233.

⁸⁰ *Ibid.*: s. 231.

⁸¹ *Pragmatické aspekty češtiny*, s. 117.

⁸² *Ibid.*

⁸³ *Pragmatika v češtině*, s. 233.

⁸⁴ *Ibid.*: s. 234.

⁸⁵ *Pragmatické aspekty češtiny*, s. 119.

⁸⁶ *Pragmatika v češtině*, s. 237.

osob vyskytuje předstíraná nezdvořilost (škádlení).⁸⁷ Podle Hirschové však skutečná nezdvořilost „není jen nedostatek zdvořilosti, ale (...) vědomé a nezastírané komunikační jednání, které na adresáta útočí – mluvčí nemá zájem brát na adresáta ohled, popř. jedná v afektu a snaží se dosáhnout svého cíle i za tu cenu, že adresáta k něčemu otevřeně nutí nebo ho (ze svého hlediska) dehonestuje (...)“⁸⁸.

Základní rozdíl mezi zdvořilostí a nezdvořilostí spočívá v tom, že „zatímco jazykové prostředky příznakově zdvořilé (etiketní) lze ve výpovědích identifikovat a klasifikovat, identifikace prostředků příznakově nezdvořilých (s výjimkou vulgarismů) je problematická“⁸⁹. „Více než užité vyjadřovací prostředky určují nezdvořilou povahu výpovědi vztahy mezi komunikujícími v dané situaci a z nich vyplývající očekávání komunikantů vůči sobě navzájem (aktuálně platné normy). Nezdvořilé je pak takové porušení těchto norem, které adresát interpretuje jako poškození své ‚tváře‘ (...)“⁹⁰

Obecně lze říci, že zdvořilé chování „směřuje nad úroveň, která je v dané interakci vnímána jako patřičná, naopak nezdvořilé je to, co je nepatřičné“⁹¹. O tom, co je nepatřičné (nezdvořilé), však rozhoduje adresát výpovědi, který může i zjevně nezdvořilou výpověď ignorovat, takže tato výpověď následně nebude mít na komunikaci žádný vliv.⁹²

Vzhledem k zaměření své práce na rodinnou komunikaci musím zdůraznit, že „nezdvořilost může být znakem blízkosti (intimity) komunikantů, žádanou a očekávanou součástí komunikace, ba dokonce normou. (...) Nezdvořilost v pravém slova smyslu však jednoznačně způsobuje sociální napětí až disharmonii“⁹³.

⁸⁷ *Pragmatika v češtině*, s. 237.

⁸⁸ *Ibid.*: s. 239.

⁸⁹ *Ibid.*: s. 245.

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ *Ibid.*: s. 237.

⁹² *Ibid.*: s. 245.

⁹³ *Komunikace v televizní reality show*, s. 90.

2.2.1 Superstrategie podle Culpepera

Na Brownovou a Levinsona, ale i Leech navázal ve své práci *Towards an anatomy of impoliteness*⁹⁴ z roku 1996 Jonathan Culpeper. Podle něj si mluvčí „nejprve rozmýšlí, zda (vzhledem k sociálním a jiným faktorům, jako jsou věk či postavení) a případně jakými prostředky hodlá útočit na tvář komunikačního partnera“⁹⁵. Následně zvolí jednu z uvedených pěti superstrategií: přímou nezdvořilost, pozitivní nezdvořilost, negativní nezdvořilost, sarkasmus (či škádlení), nebo odepřenou zdvořilost.⁹⁶

V rámci přímé nezdvořilosti „si je verbální útočník přesně vědom svého plánu být nezdvořilý. Ohrožení tváře je provedenou [sic!] přímým, nezpochybnitelně nezdvořilým způsobem“⁹⁷.

Do strategie pozitivní nezdvořilosti spadá například „otevřené vyjadřování nezájmu o téma nastolené komunikačním partnerem, odmítání existence sdílených znalostí a zkušeností, uvádění témat, o nichž je známo, že jsou adresátovi nepříjemná (...) nebo pro něj citlivá (...), užívání výrazů, o nichž mluvčí důvodně předpokládá, že jsou adresátovi nesrozumitelné (...), zlehčování nebo ponižování adresátovy osoby prostřednictvím příznakového oslovení apod.“⁹⁸. Navíc i neprojevení soucitu či ignorování.⁹⁹

Do projevů negativní nezdvořilosti patří „zastrašování, zesměšňování, bagatelizování, zveřejňování takových informací o adresátovi, které ten považuje za intimní, zdůrazňování převahy nad adresátem aj.“¹⁰⁰. Dále také například opovrhování, průběžné upozorňování na nesplněné závazky či explicitní asociování druhého s negativy.¹⁰¹ Negativní nezdvořilost se často projevuje vůči blízkým osobám, Culpeper (v překladu Barbapostolové) říká, že „v čím

⁹⁴ CULPEPER, Jonathan. *Towards an anatomy of impoliteness*. *Journal of Pragmatics* [on-line]. 25 (1996), 349–367 [cit. 10. 4. 2019]. ISSN 0378-2166. Dostupné z:

http://scholar.google.cz/scholar_url?url=http://www.academia.edu/download/50298104/0378-2166_2895_2900014-320161114-19966-1ox5nbf.pdf&hl=cs&sa=X&scisig=AAGBfm1GAalfPZhlWyXqrOq5aiu1JJ89Vw&noss1=1&oi=scholar

⁹⁵ *Komunikace v televizní reality show*, s. 91.

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ *Ibid.*: s. 92.

⁹⁸ *Pragmatika v češtině*, s. 239–240.

⁹⁹ *Komunikace v televizní reality show*, s. 94.

¹⁰⁰ *Pragmatika v češtině*, s. 240.

¹⁰¹ *Komunikace v televizní reality show*, s. 98.

intimnějších jsme vztahových vazbách, tím je zdvořilost méně nezbytná a důležitá¹⁰². Podle Barbapostolové nejde o projev neúcty, ale spíše o „možnosti využívat nezdvořilých prostředků bez nutnosti následné kompenzace“¹⁰³.

Čtvrtá superstrategie zahrnuje sarkasmus i škádlení. „Zatímco sarkasmus je kousavější a nepříjemnější formou ironie a způsobuje spíše sociální nepohodu, škádlení bývá často asociováno s komunikací za účelem sblížení, udržování intimity, identifikačními mechanismy.“¹⁰⁴ Zároveň Culpeper (v překladu Barbapostolové) vysvětluje, že škádlení je formou „nezdvořilosti, která zůstává na povrchu, dokud někdo neporozumí tomu, že pod tímto povrchem není záměr ublížit“¹⁰⁵.

A nakonec odepřená zdvořilost je podle Culpepera (v překladu Barbapostolové) „absence zdvořilostních operací tam, kde jsou předpokládány“¹⁰⁶ (například nepoděkování za dárek).

Mluvníci mohou na nezdvořilost reagovat odmítnutím, odmítnutím spojeným s výtkou (napomenutím), nebo obranou (reakce protiútokem).¹⁰⁷ „Pokud adresát promluvy, kterou vyhodnotí jako nezdvořilou, zvolí protiútok ve formě rovněž nezdvořilé, znamená to, že akceptuje konflikt, protože nechce připustit ‚snížení‘ své pozice v dané komunikační situaci.“¹⁰⁸

V rámci komunikačních strategií je nutné rozlišovat nezdvořilost, hrubost a drzost. „Zatímco nezdvořilost je z hlediska hierarchie komunikačních rolí směřována zpravidla od komunikanta v permanentně nebo aktuálně nadřazené pozici směrem ke komunikantovi / komunikantům v pozici podřazené a hrubost je v tomto ohledu nespécifická (hierarchie komunikačních rolí zde není relevantní, hrubost je vlastnost komunikátu), pro drzou výpověď je typické směřování vůči adresátovi hierarchicky nadřazenému.“¹⁰⁹

¹⁰² *Komunikace v televizní reality show*, s. 99.

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.*: s. 100.

¹⁰⁵ *Komunikace v televizní reality show*, s. 91.

¹⁰⁶ *Ibid.*: s. 103.

¹⁰⁷ *Pragmatika v češtině*, s. 244.

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ *Ibid.*: s. 243.

2.3 Hrubost

Hrubost je tedy dle Hirschové vlastností komunikátu. Ten bývá primárně nezdvornilý, může ale být i zdvořilostně motivovaný.¹¹⁰ Hrubý komunikát se vyznačuje „především užitými jazykovými prostředky (hanlivá pojmenování, vulgarismy, určitá intonace, intenzita hlasu)¹¹¹ a výpověďmi, jež jsou „vůči adresátovi neskrývaně urážlivé a ponižující (nadávky, výpovědi výrazně negativně hodnotící, včetně sarkastických)¹¹².

2.3.1 Verbální agrese

S hrubostí také souvisí širší pojem verbální agrese označující „jakékoli záměrné atakování osobní integrity (tváře) adresáta pomocí jazyka, a to i takové, které není vulgární. Za podstatu verbální agrese pokládáme úmysl mluvčího adresáta urazit nebo ho k něčemu nutit (...); tj. agresivní je primárně intence, verbalizace je až sekundární (a může se realizovat prostřednictvím lexika jinak nepříznakového)¹¹³.

Pokud slouží „verbální agrese pozitivní nezdvornilosti, je užití nějak příznakového vyjádření (např. vulgární nebo evidentně sarkastické oslovení adresáta nebo užití kvalifikačního vokativu - nadávky) cílem (...). Slouží-li verbální agrese negativní nezdvornilosti, je nástrojem (...)¹¹⁴.

Opakem verbální agrese je řečová etiketa (jejími zásadami „se řídíme kupříkladu při navazování a ukončování kontaktu, oslovování, prosbách a podobném“¹¹⁵).¹¹⁶

2.3.2 Vulgarismy

Předpokládám, že právě vulgarismy (a tedy zpravidla i hrubé výpovědi) budou mít v promluvách účastníků pořadu Výměna manželek výrazné zastoupení. Má očekávání plynou jak z předešlé osobní zkušenosti s pořadem, tak například i z četby příspěvku Svatopluka Pastyřka *Smutný znak zhrubění rodinné*

¹¹⁰ *Pragmatika v češtině*, s. 241.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ *Komunikace v televizní reality show*, s. 90.

¹¹⁶ BACHMANNOVÁ, Jarmila. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 564. ISBN 80-7106-484-X.

*komunikace*¹¹⁷ uvedeného ve sborníku *Spisovná čeština a jazyková kultura* z roku 1993, kde se zaměřuje především na vulgární oslovování dětí vlastními rodiči. Dalším důvodem je také fakt, že „přirozeným prostředím pro expresivní vyjadřování je mluvená soukromá komunikace, v níž mluvčí organicky a bez zábran, jimiž jsou omezováni ve veřejných projevech, vyjadřují své emoce a postoje“¹¹⁸.

Pojem vulgarismus označuje „výrazy vyjadřující negativní a zároveň emotivní postoj mluvčího k člověku či věci, nesoucí expresivní odstín hrubosti či obhroublosti“¹¹⁹. Lze rozlišovat vulgarismy s inherentním či adherentním expresivním příznakem.¹²⁰ Lotko vysvětluje, že jako vulgarismy označujeme slova, která se nám jeví jako „hrubá, sprostá, nízká, neslušná, tedy společensky nevhodná, nepřipustná“¹²¹.

K určování, zda se v níže analyzovaných dialogích jedná o vulgární slova (ale i slova zhrubělá či nadávky, která lze podle mého názoru také často pokládat za součást hrubého komunikátu), jsem použila již výše zmíněný SSJČ. Je však nutné mít na paměti, že podle Gromnici „v českých jazykovědných příručkách (...) chybí jednoznačná definice toho, co se za vulgarismus považuje, a co ještě nebo již ne“¹²². Pravděpodobně také proto, že problematika vulgarismů je lingvisty vnímána spíše jako marginální téma¹²³, i z tohoto důvodu jsem ji zahrnula do své práce. V praktické části se ale zaměřím především na výskyt vulgarismů, které nejsou použity v hrubých komunikátech, protože „ne každá výpověď, která je

¹¹⁷ PASTYŘÍK, Svatopluk. Smutný znak zhrubění rodinné komunikace. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993: Sborník z olomoucké konf.* Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995, s. 113–116. ISBN 80-85899-02-7.

¹¹⁸ HRADILOVÁ, Darina. *Funkční aspekty lexikální expresivity v současné češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 35. ISBN 978-80-244-4841-1.

¹¹⁹ Vulgarismus. In: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [on-line]. Masarykova univerzita, 2012–2018 [cit. 2. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/VULGARISMUS>

¹²⁰ GROMNICA, Rostislav. Projevy vulgarity a zdvořilosti v diskusních fórech k domácí politice. *Časopis pro moderní filologii*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2017, **99**(2), 215. ISSN 2336-6591.

¹²¹ LOTKO, Edvard. K otázce vulgarizmů, zejména v současné veřejné komunikaci. *Bohemica Olomouciensia*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, **4**(1), 49. ISSN 0231-634X.

¹²² GROMNICA, Rostislav. Projevy vulgarity a zdvořilosti v diskusních fórech k domácí politice. *Časopis pro moderní filologii*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2017, **99**(2), 216. ISSN 2336-6591.

¹²³ *Ibid.*: s. 215.

hrubá (vulgární), musí nutně být nezdvořilá“¹²⁴. Užívání vulgarismů „je jistě zásadním prohřeškem proti zdvořilostním konvencím; přesto však je možno rozlišovat míru jejich funkčnosti podle situace, konkrétní motivace“¹²⁵.

Zvláštním případem je oslovení „vole“ (popřípadě slovní spojení „ty vole“), které je dnes již považováno spíše za kontaktovou partikuli¹²⁶. Čermák podotýká, že slovo vůl „často a ráda užívá v neformální a emocionální komunikaci především mužská část populace“¹²⁷ a podle Havlíka se výraz „ty vole“ používá tak často, jelikož jde o signalizaci ukončení repliky v rozhovoru¹²⁸.

2.4 Drzost

A konečně poslední komunikační strategií kromě nezdvořilosti a hrubosti, při které se překračují komunikační normy, je drzost (impertinence). Drzost je možné „charakterizovat jako v dané situaci nenáležitou smělost a otevřenost (hubatost‘), nedostatek respektu vůči nadřazenému adresátovi projevený tak, že mluvčí odmítá nebo zanedbává očekávané dodržování konvenční normy“¹²⁹.

I zde záleží na adresátovi a jeho posouzení, zda se jedná o drzost. Impertinence se dělí na záměrnou a nezáměrnou.¹³⁰ Záměrná drzost většinou bývá „projevem či nástrojem řečového jednání hodnotitelného jako provokace, tedy snahou přimět adresáta k reakci, která očekávatelně rovněž bude porušením norem“¹³¹. Oba jevy, drzost i provokace, tedy ohrožují negativní tvář adresáta.¹³²

¹²⁴ *Pragmatika v češtině*, s. 241.

¹²⁵ ČMEJRKOVÁ, Světlá a Jana HOFFMANNOVÁ. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, 2011, s. 97. ISBN 978-80-200-1970-7.

¹²⁶ *Ibid.*: s. 98.

¹²⁷ ČERMÁK, František. Já vůl, ty vole/ty jsi vůl, to je vůl... *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filosofická fakulta UK v Praze, 2001, 9(1–2), 42. ISSN 1210-9339.

¹²⁸ ENDRŠTOVÁ, Michaela. Výrazem "ty vole" nahrazujeme interpunkci, vulgarity v Mostu měly smysl, říká expert. In: *Aktuálně.cz* [on-line]. 5. 3. 2019 [cit. 7. 3. 2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vyrazem-ty-vole-nahrazujeme-interpunkci-vulgarity-v-mostu-me/r~828527d43f4011e9819e0cc47ab5f122/?fbclid=IwAR3G0zmotUeqZ805W0DCp0gcl78ZgpK0qjLFmrYUBDw9ymugm2CRVHsr6A&redirected=1551986389>

¹²⁹ *Pragmatika v češtině*, s. 243.

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ *Ibid.*

¹³² *Ibid.*

3 Přístup k analyzovanému materiálu

3.1 Charakteristika pořadu Výměna manželek

Ve své práci využívám jako materiál přepisy dialogů z devíti dílů sedmé řady reality TV Výměna manželek (Wife Swap).

Princip pořadu spočívá v tom, že se dvě ženy (či žena a muž, účastní-li se pořadu pár sestávající ze dvou mužů) na deset dní přestěhují do cizí rodiny, kde se pokusí plnohodnotně zastat roli dosavadní manželky či partnerky. Často jsou do pořadu vybírány rodiny, které žijí v navzájem protikladných životních podmínkách. V prvních pěti dnech by se měl příchozí partner podřídit řádu „nové rodiny“, v druhé polovině výměny může nastavit svá pravidla chodu domácnosti (tento předěl bývá v pořadu označován jako „změna režimu“).

Je nutné podotknout, že do pořadu podle mého názoru bývají často vybíráni lidé, kteří jsou zárukou „senzace“, a tudíž i vysoké sledovanosti (pořad Výměna manželek je vysílán na komerční televizní stanici Nova). Jak říká Culpeper (v překladu Barbapostolosoové) – „někteří lidé jsou doslova predisponováni k programové konfrontaci“¹³³.

3.2 Zdůvodnění výběru

Pořad Výměna manželek jsem si jako zkoumaný vzorek vybrala z důvodu unikátní příležitosti vzhledu do intimního prostředí mnoha rozličných rodin žijících po celém území České republiky. Důležité pro mne bylo také hledisko relativní aktuálnosti zkoumaného vzorku. Devět dílů sedmé řady pořadu Výměna manželek, s jejichž přepisy zde budu pracovat, bylo vyrobeno a odvysíláno v roce 2016. Množství materiálu (cca devět hodin) jsem posoudila jako vhodné vzhledem k rozsahu své práce.

3.3 Účastníci pořadu

V následující tabulce jsou vypsány základní informace o jednotlivých účastnících sedmé řady pořadu Výměna manželek. Ve sloupci s názvem „Partner“ jsou postupně uvedena jména zúčastněných mužů a jejich věk. V dalším sloupci

¹³³ *Komunikace v televizní reality show*, s. 91.

s názvem „Partner/ka“ jsou napsána jména žen žijících s partnery uvedenými v předchozím sloupci a jejich věk (ve 3. díle se výměny účastnil homosexuální pár, proto je zde uveden muž). Další kolonka obsahuje jména dětí partnerů a jejich věk a v posledním sloupci je uvedeno místo bydliště rodiny.

Většina křestních jmen byla ponechána v jejich základní podobě. V několika případech jsem ovšem použila variantu jména, kterou se sami účastníci představili na začátku pořadu (proto aby nedocházelo k nepřesným závěrům při domýšlení základní podoby daného jména). Popřípadě byla vybrána jiná varianta jména v rámci zachování přehlednosti přepisů dialogů. Je možné, že přepis některých jmen (Isabel, Vanesa, Kristýna atd.) nebude správný, jelikož jsem mohla vycházet pouze ze zvukového záznamu. V 6. díle se křestní jména partnerek shodovala, proto jsem pro jejich rozlišení použila číslice.

Tabulka 1: Účastníci pořadu

	Partner	Partner/ka	Děti	Město
1. díl	Ladislav (47)	Monika (27)	Tomáš (8), Michal (1)	Praha
	Jakub (26)	Sylvie (22)	Isabel (2)	Tábor
2. díl	Martin (38)	Zdenka (36)	Adéla (10), Martin (7)	Potůčky
	Michal (26)	Aneta (26)	Dominik (1)	Nelahozeves
3. díl	Vojta (22)	Lukáš (25)		Praha
	Michal (33)	Stáňa (37)	Týna (17), Áňa (15), Kuba (10), Tereza (2)	Brandýsek
4. díl	Jirka (44)	Jitka (42)	Eliška (2)	Brno
	Vladimír (33)	Blanka (35)	Nikola (16)	Velká Bíteš
5. díl	Petr (40)	Eva (35)	Josef (9), Honza (8)	Strakonice
	Pavel (37)	Veronika (21)	Pavčina (6), Vanesa (4)	Břasy
6. díl	Jarda (41)	Radka ¹ (37)	Matěj (15), Jára (10)	Děčín

	Vladan (41)	Radka2 (37)	Sára (6), Viktorka (2)	Šarovy
7. díl	Julius (37)	Jaroslava (39)	Martin (16), Adam (9), Ondřej (6)	Pňovice
	Honza (28)	Eliška (25)	Leontýnka (2), David (10)	Děčín
8. díl	Peter (49)	Majka (35)	Daniel (14), Dominika (13), Veneček (4)	Hrušky
	Roman (38)	Zdenka (37)	Kát'a (9), Klára (5)	Volary
9. díl	Bohuš (36)	Lucie (25)	Eliška (1,5), Vendula (2)	Návsí
	Lukáš (27)	Kristýna (26)	Žaneta (17, v pěstounské péči), Sebastian (3)	Frýdek- -Místek

3.4 Seznam transkripčních značek

Pro potřeby této práce nebylo nutné postihnout suprasegmentální jevy, proto jsem ve zjednodušených prepisech dialogů využila pouze některé z transkripčních značek užívaných v Korpusu DIALOG, jejichž seznam¹³⁴ je uveden v publikaci *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*.

Tabulka 2: Seznam transkripčních značek

.	klesavá intonace
,	mírné stoupanutí hlasu
?	vysoké stoupanutí hlasu
!	křik
0	nesrozumitelný výraz (mezera mezi závorkami se rozšiřuje v závislosti na zvyšujícím se počtu nesrozumitelných výrazů)

¹³⁴ ČMEJRKOVÁ, Světa a Jana HOFFMANNOVÁ. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, 2011, s. 16–17. ISBN 978-80-200-1970-7.

((smích))	komentář přepisovatele
...	vypuštění části transkriptu
a:le:	nápadné prodloužení, protažení hlásky nebo slabiky
ehm, hm	hezitační a responzní zvuky

Mluvčí jsou označováni zkratkami svých jmen. Pokud se v dialozích objeví mluvčí, jehož jméno není známo, je označen písmenem X, popřípadě písmenem X a číslem, pokud se v jednom dialogu vyskytne více neznámých mluvčích. Jména zmíněná v dialozích jsou psána s malým počátečním písmenem.

Odsazení řádku (popřípadě vynechaný řádek mezi částmi dialogů) značí střih na monolog mluvčího, u kterého předešlý komunikační partner není přítomen. Použití uvozovek naznačuje, že daný text byl mluvčím čten, popřípadě mluvčí cituje či napodobuje mluvu jiného účastníka. Doslovně přepisována byla kvantita samohlásek („nevím“, „prosim“) a číslovky sedm a osm („sedum“, „osum“) a také některá další specifika výslovnosti.

Vulgarismy sice byly „vypírávány“ režii, přesto jsem je do dialogů doplňovala na základě své domněnky (část vulgarismu byla v materiálu vždy slyšitelná).

4 Metodologie analýzy

Pro analýzu materiálu jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. V následujících kapitolách se budu zabývat (s ohledem na specifika prostředí reality TV) následujícími výzkumnými otázkami:

1. Které Culpeperovy superstrategie mluvčí využívají a jakým způsobem?
2. Které konverzační či zdvořilostní maximy jsou v dialozích porušovány nejčastěji?
3. Objevuje se v rozhovorech také hrubost?
4. Ve kterých situacích nejsou vulgarismy součástí hrubých dialogů?
5. Jak se v dialozích projevuje drzost?

5 Nezdvořilost

V následujících podkapitolách rozdělených podle Culpeperových strategií budu postupně komentovat dialogy účastníků pořadu Výměna manželek. V některých rozhovorech mluvčí využívají současně více než jednu strategii.

Jelikož v pořadu Výměna manželek není o nezdvořilé projevy účastníků nouze (i přesto, že jsem vzala v úvahu tzv. paradox pozorovatele), již předem upozorňuji, že v dialozích je porušena řada Griceových konverzačních i Leechových zdvořilostních maxim s tím, že Leechovy maximy taktu, velkorysosti, shody a sympatie jsou porušeny prakticky pokaždé. Primárně se tedy budu v rámci této problematiky zabývat spíše tím, které maximy jsou (kromě těchto čtyř) porušovány nejčastěji.

5.1 Přímá nezdvořilost

Ladislav a Sylvie (1. díl)

V níže uvedeném dialogu, jež je současně hrubý, mluvčí (především Ladislav) využívají strategii přímé nezdvořilosti, současně se zde ale objevuje (stejně jako ve zbývajících dialozích) užití i jiných strategií. V rozhovoru je také mimo jiné konstantně porušována maxima uznání. Ladislav nejdříve Sylvii urazí s využitím zhrubělého slova („ty si blbá“). Sylvie prosí Ladislava, aby na ni „nemluvil sprostě“, ale Ladislav na její prosbu nereaguje a znovu Sylvii urazí.

Sylvie se následně rozhodne využít strategii pozitivní nezdvořilosti, když Ladislava příznakově osloví „chlapečku“. Ladislav reaguje využitím strategie negativní nezdvořilosti, když zdůrazňuje převahu nad Sylvii. Následně oba užijí expresivní výraz („potvora“, „magor“) s tím rozdílem, že Sylvie hned po jejím vyslovení upouští od svého přístupu a říká, že sprostě se hádat je pod její úroveň. Ladislav ovšem s verbální agresí nepřestává a odpovídá, že Sylvie žádnou úroveň nemá.

S: proč si mu sundal ty punčocháče? dyť je měl

L: potoe to byly punčocháče na vyhození, roztrhaný a já nevím proč si mu je dávala.

S: protože tam jiný neměl.

L: () ty si blbá prosím tě, pod', já ti to ukážu.

S: prosím tě nemluv na mě sprostě.

L: pod', já ti ukážu punčocháč, blbko jedna.

S: hele, klidni se! se mnou takhle nikdo mluvit nebude chlapečku.
L: já si to můžu dovolit.
S: no to nemůže si dovolit nikdo.
L: co ty si, bůh?
S: nikdo se mnou takhle mluvit nebude, nikdo.
L: ty si prolhaná potvora.
S: magor. ty by sis zasloužil takovejch sprostějch slov, ale, je to pod mojí úroveň.
L: ty žádnou úroveň nemáš.

Sylvie poté mění téma hovoru a prosí Ladislava, aby si obléknul kalhoty, použije při tom ale zesměšňující (negativně nezdvořilý) dovětek, a sice že se na Ladislava „nedá koukat“. Ladislav následně také s použitím strategie negativní nezdvořilosti bagatelizuje Sylviin požadavek (a navíc Sylvii označí třetí osobou). Ladislav znovu reaguje hrubě, navíc s ironickým označením Sylvie („ty krasavice jedna“). Sylvie reaguje obranou, ovšem také poměrně hrubě („seš ubohej“). Ladislav v ironickém popisu Sylvie („krásná, překrásná“) a poté, co mu Sylvie řekne, aby odešel, se Ladislava také nechtěně dotkne, na což on pouze dvakrát dětinsky reaguje („vona mi na něj sáhla“). Sylviina reakce v obou případech spočívá v opovržení (negativní nezdvořilost) a v expresivním označení Ladislava („čuně jedno“).

S: prosim tě vem si ty kalhoty, nedá se na tebe koukat.
L: mám jenom nohy jako () ty vole venku a vona tady na mě bude křičet že se na mě nedá dívat, ať se voblíknu?
S: no voblíkni se, já chodím oblečená furt.
L: poslouvej mě, když se na mě nedá dívat, tak zalez vedle toho pokoje a počkej do zejtra, až tě vodvezou, a hotovo ty vole. ty krasavice jedna.
S: seš ubohej.
L: krásná, překrásná, já nemám co skovávat.
S: prosim tě fuj, di pryč.
L: ty vona mi na něj sáhla.
S: vypadni. vypadni! řekls mi ať du sem, sem tady, tak di pryč, fuj, kde mám dezinfekci.
L: () vona mi na něj sáhla.
S: jo vomylem sem se tě dotkla, eště že mám sebou dezinfekci. čuně jedno.

Ladislav a Monika, Jakub a Sylvie (1. díl)

Následující (zčásti hrubý) rozhovor je veden mezi čtyřmi mluvčími při setkání obou dvojic na konci pořadu. Setkání je tvůrci označované názvem „Mezi 8 očima“. Sylvie se na začátku setkání otevřeně zeptá, proč je Monika stále se svým partnerem Ladislavem, neváhá použít expresivní výraz „sakra“. Konverzace pokračuje, ale přibližně do poloviny se do ní zapojují jen tři mluvčí, Ladislav nic

nekomentuje (což u něj v předešlých situacích nebývalo zvykem), přestože se na něj Jakub obrací s otázkou, zda je Ladislav „normální“, když mu nečinilo problém dosáhnout v autě s dvěma malými dětmi rychlosti 230 km/h.

S: mám toho na srdci fakt strašně moc, ale jedna otázka je fakt asi, která by mě zajmlala nejvíc. co tě sakra u toho ládi drží. proč si s nim.

M: protože mám střechu nad hlavou?

S: ta střecha nad tou hlavou kdyby ještě za to stála, dobře, ale žít se dá všude. ale vždycky záleží s kým tam žiješ. vadilo mi tam strašně věci, ne jenom hádky, ale to, že přede mnou chodil v trenýrkách, vadilo mi to že sme jeli autem a on jede dvě stě třicet s dětma v autě, v autě

J: seš normální?

S: v autě ze špatným technickým stavu, neboj, už sem s nim pak nejela.

J: seš normální? ty nemáš žádnou zodpovědnost za ty děti nebo co?

S: a ještě tomáš

J: seš dospělej chlap ne?

S: a tomáš byl bez sedačky.

J: jak můžeš jet dvě stě třicet ty vole?

S: a tomáš byl bez sedačky, vepředu na sedadle. a já sem ho prosila, aby zpomalil a smál se.

J: když ty by ses někde vyboural, a co by asi monča dělala kdyby ty si kvůli své dementní hlavě zabil dvě děti malý? tobě to je asi úplně jedno co?

L: všechno?

S: no, všechno,

J: já vidim že nemá vůbec cenu nic řešit tady protože

S: hele nemá, ne ne ne. jako myslim si že seš mladá, ty děti ještě maj prostě čas na to aby,

M: žily normálně.

S: ano. tady vás nečeká žádná budoucnost. nebo určitě ne lepší.

M: já nevím co ti na to mám říct. máš pravdu. já to taky tak cejtim.

S: ale von nám něco řekne lád'a, tak povídej.

Následně se Ladislav do rozhovoru zapojí více s tím, že explicitně upozorní na fakt, že je rozhovor zaznamenáván („lidi ted'ka který to viděj a dívaj se na to, tak si udělej úsudek“; „nebudem dělat další vostudu“), s tím také souvisí výše zmíněný paradox pozorovatele a následující Ladislavovy výpovědi („já ti to doma řeknu“; „protože tam nikdo není“). Navíc urazí Sylvii, když řekne, že je „falešná a zákeřná“, čímž poruší maximu uznání. Posléze je ale celý rozhovor ukončen na Ladislavův popud.

L: no tak ty lidi ted'ka který to viděj a dívaj se na to, tak si udělej úsudek, vo tobě, jaká seš falešná, a zákeřná, ani bych to dál nerozebíral.

J: supr, si myslim že stačí.

M: a co chceš dělat pak doma? jako já se toho hrozně bojim.

L: vemeš si ty peníze co dostaneš za výměnu manželku a pudete pryč.

M: jo.

L: jo? nebudem to tady rozvádět, nebudem dělat další vostudu.

M: tobě to přijde jako ostuda? to jak tě viděj druhý lidi?

S: se nedivim.

J: já musím za sebe říct, že monča tam byla super, navaří, uklidí, prostě byl tam pořádek, takže jako za ní za ní to tam bylo super, vona je hodná, pohodová holka prostě s kterou mohla by bejt sranda, ale prostě je taková hodně utlačená mi přijde a je škoda prostě zahodit zbytek celého života.

L: ukončíme to.

S: teď seš nejvíc ticho za celejch deset dní co sem slyšela.

J: ((smích))

S: celou dobu si měl vždycky plno řečí, tak proč teď mlčíš, když teď máš mluvit?

M: já sem tam nebyla a nebudu čekat na to, až to někde uvidím.

L: udělalas možná velkou chybu žes nás do těch manželek přihlásila.

M: jo. jakože to vidí někdo jinak úplně stejně jako já, tak to je chyba?

L: já ti to doma řeknu.

M: a proč doma?

J: protože tam nikdo není.

M: ale já se právě toho bojím, víš?

S: tam tě může seřvat,

L: ještě máte někdo něco ke mně, abysme to mohli ukončit, nebo,

M: vzalo mi to naději, že bude něco dobrýho, mezi náma, a dalo mi to, to že to vidí někdo stejně jako já.

S: snad ti to dá i novej život.

Michal a Stáňa, Vojta a Lukáš (3. díl)

Taktéž další dialog se odehrává „mezi 8 očima“ a je hrubý. V úvodu rozhovoru se Vojta zajímá, co zapříčinilo předčasné ukončení výměny. Michal zareaguje jako první a předloží manuál s úkoly (tento manuál prozatímní partner obdrží vždy při vstupu do nového obydlí, manuál bývá sepisován partnerem, který odchází bydlet do cizí rodiny) s tím, že Lukáš nesplnil to, co měl (strategie negativní nezdvornosti). Lukáš se chce obhájit, ale Michal se nenechá přerušit a vulgárně prohlásí, že jde pryč, navíc stručně odmítne i návrh své manželky, aby si vyslechl názor druhé strany. Nakonec sice zůstane, ale nechá se slyšet, že „neposlouchá“ (vše popsané spadá také do kategorie odepřené zdvořilosti). Přesto se do rozhovoru hned zapojí, aby vypověděl, jak náročná pro něj výměna byla a znovu označil jako viníka Lukáše (čímž porušil maximy uznání a skromnosti).

V: mě by teda zajímalo, proč se to takhle ukončilo dva dny těsně před koncem výměny.

M: jako lukáš to ukončil, von to nedával, von si nenašel nic, von si nenašel práci nic prostě. já sem si připravil pro tebe překvapení. todlencto si si nepřčet pořádně. z toho si nic nesplnil. a

L: nesplnil sem to proto,

M: počkej, počkej, nech mě mluvit, teď mě nech mluvit. tys to ukončil včera a já už nemám nemám na to, abych tady byl. beru svoji manželku a () do prdele. du pryč. deme.

S: ne. ne ne. počkej.

M: ne já du.

S: ne, míšo, počkej, jako nech si vyslechnout druhou stranu jako jo.

M: nenechám.

S: dobře.

M: tak mluvte. mluvte. neposlouchám, mluvte.

S: dobře. jako: zase na druhou stranu já sem byla u vojty, s vojťou velice spokojená, my sme prostě ()

M: láska já sem rád že sis vodpočinula.

S: všechno prostě úžasný lidi,

M: já sem udělal to první poslední aby tam s náma vydržel aby mu u nás bylo dobře, nezapojil se do ničeho, a já sem rád že já sem nezkolaboval. protože sem sem byl na všechno sám, na všechno.

Stáňa se v pokračování dialogu zeptá, zda Michalovi pomáhaly jejich děti, na což zareaguje Lukáš s tím, že Stáni v rámci přímé nezdvořilosti oznámí, že její dcera Týna je „namyšlenej fracek“, a než stihne dopovědět svou domněnku, že s dcerou to Stáňa nebude mít jednoduché, zareaguje Stáňa prohlášením, že toho si je vědoma. Lukáš pokračuje ve své strategii a prohlásí, že kdyby byla Týna jeho dcerou, tak by ji „zabil“. Michal taktéž v rámci strategie přímé nezdvořilosti a s využitím vulgarismu prohlásí, aby Lukáš raději neměl děti.

S: a děti nepomáhaly?

L: děti vůbec nepomáhaly. chci ti jenom říct ke kristýně, je to namyšlenej fracek. s ní to budeš mít opravdu ale opravdu

S: to víme no.

L: těžkej život, takhlenc, bejt to moje dcera, já ji normálně zabiju.

M: vy ste chtěli, si říkal že chcete děti, nesor se do ničeho takovýho.

Lukáš pokračuje ve svých stížnostech na pobyt u Stáni a Michala, Michal reaguje obranou. Následně Lukáš ve své promluvě použije vulgární označení buzerant, ale využije jej v rámci popisu své osoby, nejedná se tedy o nezdvořilost, o tu jde, až když kritizuje Michalovu reakci na Lukášovu sexuální orientaci. Michal opět reaguje protiútokem a stejnou strategii posléze využívá Lukáš. Konec rozhovoru zde není zaznamenán, jelikož obsahoval pouze témata neobsahující jakýkoliv náznak nezdvořilosti.

V: já dybych byl u vás, věř tomu že ten chod funguje.

L: nefungoval sem, protože s těma dětma sme si nesedli.

S: jako se žádným dítětem sis nesednul jo?

L: nesednul. necejtil sem se tam dobře. já ti jenom stáňo řeknu bejt tam ještě dva dny tak si to normálně hodim.

M: lukáš si nechtěl ani najít cestu k nim. nic prostě.

L: nenašel. protože mi

M: ale tys nechtěl.

L: ano, máš pravdu, nechtěl sem, já sem se lekl, míša prostě viděl buzeranta a už málem spadnul ze schodů. sem se fakt uzavřel do sebe a už sem se nepustil. proto sem si k těm dětem nenašel ten vztah.

M: a jesi tě můžu poprosit, ty ho buď zapojíš do toho, co bude dělat doma, () naloží půlku myčky a nechá půlku myčky, zapne ji a von to ani neumí. já vím že všechno děláš ty, to mi říkal.

V: u nás to takhle není. je to proto, protože nebyl ve svym prostředí, je na mě fixace fixace jako prase prostě,

S: říkám to jo to byly ty nervy že vlastně ()

V: jo a vopravdu hele jak jsem říkal, vy ste slabý poloviny, my sme silnější. ()

L: jenom bych ti chtěl stáno, počkej vojto, poprosit, michal hodně ch pil.

M: a co sem měl dělat?

L: jako chápu to, ale hodně pil.

M: já sem potřeboval aby moje tělo vydrželo. protože mně už nefungovalo tělo.

...

Pavel a Eva (5. díl)

Následující hrubý dialog je veden kvůli Pavlovu pornografickému kalendáři, který Eva bez Pavlova souhlasu sundala z viditelného místa na skříni. Pavel proti jejímu nápadu protestuje a zároveň naznačuje, že Eva se sebou není spokojená, čímž nejen že Evu urazil, ale zároveň porušil maximy kvality a uznání. Následně Pavel hrubě zdůrazňuje svou převahu nad Evou (strategie negativní nezdvořilosti), když jí s použitím vulgarismu oznámí, že si kalendář pověsí zpět, až Eva „vodejde do prdele“. Eva také reaguje poměrně hrubě. Sice žádný vulgarismus nepoužije, prohlásí ale, že si teď nebude poměřovat, „kdo to má větší“, s ohledem na přítomnost jedné z Pavlových dcer.

Pa: já nechápu proč to sundavala.

E: protože tam bude obrázek.

Pa: no ale až budeš velet ty, tak si to sundej. teď velim já,

E: my ti namalujem obrázek,

Pa: jako hele já nevim, takovýdle reakce mají ženský, kerý sou samy se sebou nespokojený.

E: já sem spokojená.

Pa: no asi asi těžko.

E: namalujem, namalujem obrázek,

Pa: protože automaticky deš, „hele kalendář, kozy, dolů! šup!“ ne:.

E: ale mně se to líbí.

Pa: stejně až vodejdeš do prdele, tak si to tam stejně pověsim, chápeš!

E: teď si nebudu poměřovat, kdo to má větší, protože je tady malá,

Pa: samozřejmě já no.

E: teď teď ti řeknu ano, klidně ty protože je tady malá a já sem řekla že před dětma fakt takovýdle věci nerada dělám.

Následně Pavel Evu s úsměvem ujišťuje, že se nehádá, Eva se taktéž s úsměvem snaží celý rozhovor ukončit, Pavel ale začne Evu v rámci negativní nezdvořilosti zastrašovat prohlášením, že kdyby se začali hádat, tak by potom mohli projít „zavřenejma dveřma voba“. Eva reaguje obranou, Pavel následně také, až nakonec Eva výměnu názorů uzavře s tím, že před dítětem už nemíní v jejich rozhovoru pokračovat.

Pa: no tak já se taky nehádám, že jo. já jenom konstatuju.

E: no tak se nehádej, krásnej pracovní den,

Pa: víš jak vypadá hádání?

E: ne, nezkoušej to tady před malou.

Pa: pak třeba projdem zavřenejma dveřma voba.

E: voba, ale ty pudeš první.

Pa: ne, ty pudeš přede mnou.

E: já na tydle věci, eem. před děckem fakt ne. at' je to tak nebo tak, tak před děckem ne. jo?

Pavel a Eva (5. díl)

Také níže uvedený rozhovor je veden mezi Pavlem a Evou a stejně jako předešlý dialog je i tento hrubý. Pavel s Evou jedou pro dřevo a zjistí, že zapomněli připojit vozík, což Pavel dává za vinu Evě. Nejdříve se škádlí, ale poté Pavel začne křičet společně s užitím vulgarismů. Po chvíli se však Eva začne bránit a situace se poněkud uklidní.

E: máš tu káru?

Pa: to je to tvoje chvátání.

E: kára no.

Pa: to je je je jej, chvátáme, není čas, jedeme. já sem chtěl při připojit káru, zapomněli sme na ni, no.

E: hele, a co tam je tady. pod,

Pa: ale ale ty ale ty máš,

E: pod tou lebkou.

Pa: to sou (), ale ty máš taky tu hlavu. a vo tej káře si mluvila, takže je to vina kde?

E: já doma nad všim přemejšlim,

Pa: na obou stranách.

E: a proč bych měla přemejšlet tady, když tady seš ty ten s těma koulema ty jo furt.

Pa: protože přemejšlim jestli to uděláme z fošen anebo jestli to uděláme z hranolů.

E: ty fošny by byly vo hodně lepší.

Pa: těch zase není tolik ale.

E: jo fošen zase není tak se neptej jako jestli to uděláš z fošen nebo z hranolů. dej mi ten metr.

Pa: hele ale to je zase vono. jo,

E: nediskutuj, dej mi,

Pa: počkej, nech mě taky do prdele domluvit když něco říkám! když nebudeš stát za frajerem a do prdele dělej tohle, nemáme čas, tak ten chlap bude v pohodě.

E: ale není ten čas. a pak,
Pa: no, není čas, ale tak mi ne() za prdelí,
E: já ti nestojím za prdelí,
Pa: pak mě ale znervózníš, pak budu hnusnej i já.
E: dej mi ten metr.
Pa: dám ti ten metr, ale uklidni se. v klídku, vydechni si třikrát,
E: já si dám cigáro víš co,
Pa: dej si cigáro.
E: dobrý. já ti tady nic dělat nebudu, já si dám cigáro, uvidíme, buď to přivezeme nebo nepřivezeme. kdyžtak pojedeme s prázdnou károu zpátky.

Následně ale Pavel opět začne s hrubými výčitkami směřovanými na Evinu osobu, Eva reaguje protiútokem a odmítnutím. Pavel také znovu využívá vulgarismů (jako vulgarismus označuji i slovní spojení „na píču“, přestože SSJČ výraz „píča“ neobsahuje). Dialog vyznívá do ztracena, protože po neukončené Pavlově výpovědi následuje střih.

Pa: jako ale to nemůže fungovat, když prostě budeš člověka honit ty vole, „dělej, dělej,“
E: já tě,
Pa: on po tomhle chlap nemůže přemejšlet na tom co ještě potřebuje vzít.
E: tak přemejšlej.
Pa: no:. když je spojím dejme tomu tři, nemusim dělat metrový pískoviště.
E: no to nemusíš no.
Pa: hranolků je dost, já vim v hlavě jak to má vypadat, jo, a hledáme k tomu vhod
E: tak proč tady přemejšlíš jak to vůbec bude velký teda když už ten plán máš?
Pa: improvizace.
E: no tak to není plán, to je improvizace.
Pa: podle materiálu do prdele. když ty chceš mít všechno nalinkovaný, to nejde.
E: ale já nechci mít nalinkovaný.
Pa: nebo já nevím prostě.
E: já to nechci mít nalinkovaný,
Pa: prostě přijdu, kouknu, je to na píču, vezmu něco jinýho a dělám to z něčeho jinýho.
E: dobrý, v pořádku.
Pa: já sem nevěděl, jestli má dva čtyrycet nebo dva padesát,
E: ale už si věděl, jak to bude velký, ne?
Pa: co?
E: ale už si,
Pa: ale nevěděl sem jaký materiál tady je do prdele, ne?
E: a ještě jak se to prosim tě teda bude dělat, budeš to šroubovat dohromady anebo do sebe?
Pa: já ještě nevím.
E: ještě neví.
Pa: tydlety do sebe asi dávat nebudu když

Petr a Eva, Pavel a Veronika (5. díl)

Další dialog je znovu veden při příležitosti setkání „mezi 8 očima“. V první části dialogu se mluvčí zabývají tématem, které je v pořadu přirozeně velmi často důvodem střetů partnerů, a sice výchovou dětí. Eva hned na začátku pochválí Veroničiny dcery, zároveň však zdůrazní, že mluví o obou dcerách (jedna z nich není Veroničinou vlastní dcerou), což si Veronika vezme osobně a začne se bránit. Následně sice uzná, že má s výchovou dcer problém, ale poté v protiútoky pokračuje a mimo jiné poruší maximu relevance, když vypoví, že Pavel má zase problém se svou dcerou.

V: tak já nevím, tak co třeba ty, jak to probíhalo u nás?

E: dobře, úplně perfektní, deset dní, fakt super, pohoda.

V: jo?

E: hlavně holky, ty sou úplně báječný. obě dvě, zdůrazňuju.

V: já vim jako na co teďka míříš, ale jako myslíš si že dělám nějaký rozdíl teda nebo co.

E: děláš.

V: ale jak si na to přišla jako.

E: zvládáš obě dvě najednou?

V: nezvládám, ale to pavel ví a von si kolikrát taky nezvládá svoji dceru tak jako,

E: když nezvládáš obě najednou, proč voláš pavlovi, odvez si pavlínku. proč musíš vodvážet pavlínku? proč ne zrovna vanesku? a ty nejseš s tou pavlínkou?

V: no protože ta pája je na něm víc závislejší, a ta vanesa taky, že jo.

V pokračování rozhovoru Pavel pochválí Evin přístup k Veroničiny dcerám. To Veroniku rozlítí a začne Pavla obviňovat, že změnil své chování. I přes Pavlův dotaz ale nevysvětlí, co přesně jí vadí (porušení maximy kvantity). Poté se do hovoru zapojí znovu Eva a Veronika se snaží odvést pozornost od své osoby, proto uvede citlivé téma (strategie pozitivní nezdvořilosti), týkající se Eviných synů, kteří podle Veroniky ve svém volném čase pouze hrají hry na tabletu. Až v této části promluví i Petr a společně s Evou začnou hájit své výchovné metody. Následně se dialog stane poměrně nepřehledným, mluvčí se zadržávají v řeči, nedokončují své výpovědi a poměrně nelogicky argumentují.

Pa: za těch deset dní evina ukázala že to de, bez křiku bez hádek.

V: ano ale to taky de, ale vo to se snažíme celou dobu, pokud' já vim, ne? a teďka ty vole přijde jiná a prostě začneš se chovat takhle, jo? to si jako ze mě děláš srandu, ne?

Pa: a jak se chovám?

V: no vždyť se na to podívej. žijeme tam dva roky. já si tý páje musím nebo snažím se doteďka najít tu cestu.

E: ty se snažíš dva roky najít cestu k páje.

V: to sem, ano,

E: já sem si ji našla během deseti dnů.

V: ale poslouchej, ale to je snad naše věc, ne? já se taky starám vo to jak sou na tom kluci, já ti taky řeknu svoje.

E: tak říkej.

V: ty seš taky celou dobu doma a ty kluci, co znaj jediný? tablet.

Pe: veroniko já sem ti já sem ti říkal že chodím s klukama víceméně ven pravidelně.

V: ale tys to ale pro tebe.

Pe: řek sem ti, řek sem ti, ale řek sem ti,

V: já beru evu. když mě vyčítá, že s nima nejsem.

Pe: že chodíme když je počasí, protože kluci sou náchylný.

V: ano a co si myslíš, že dělám já? sedim doma.

E: já sem tam sama tři tejdny!

Pe: byla si tam se mnou.

V: ale ty mě nechápeš,

E: ty nechápeš mě. já sem tam sama tři tejdny!

V: ne, já tě chápu. ano!

Následně Veronika pokračuje ve své strategii přímé nezdvořilosti a osočí Evu i Pavla ze lži, navíc vulgárně vyhrožuje Pavlovi rozchodem (negativní nezdvořilost). Poté Veronika přiznává, že se nedokáže starat o dvě děti současně.

E: já když sem se ptala holek, tak řekly maminka pořád uklízí.

V: todle není, ale to teďka lžeš, protože todle pája neříká. todle je z tvý hlavy a tudletu komedii, co sis teďka vymyslel pavle, no přísahám, že deme vod sebe. to si posral.

Pa: () komedii.

E: ty si ty si nikdy nevolala pavlovi nezvládám je obě dvě prosim tě?

V: ano, ano,

E: přijed' si pro páju?

V: je to tak. a na ty děti bohužel na to nestačim. já sem řekla pavlovi, když to nebudu zvládat, že pudeme vod sebe. já nevím proč mě tady kritizuješ jako.

Ve druhé části rozhovoru se mluvčí zabývají vztahem Pavla a Veroniky. Veronika otevřeně kritizuje svého partnera, Eva svého prozatímního partnera brání. Veronika znovu nedokáže vysvětlit, co očekává od vztahu s Pavlem, následně prohlásí, že „na to kašle“. Poté znovu a hrubě obviní Pavla ze lži. Dále Veronika zmíní, že je rozhovor nahráván (podobně jako Ladislav v 1. díle v rámci setkání „mezi 8 očima“) a že jí Pavel udělal „vostudu před celým národem“. Rozhovor je ukončen Veroničíným konstatováním, že se s Pavlem rozchází.

E: já tě nekritizuju, já ti jenom říkám těch deset dní. pavel se snaží.

V: ne, nekritizuješ. já vim, že se snaží.

E: pro koho to dělá myslíš?

V: já se nebudu tu vo tom bavit. no dělá to pro nás! ale dělá toho málo, pro mě toho dělá málo. to že se nevěnuje holkám, že se nevěnuje mně, a to, jak se k tobě chová petr se zdaleka ke mně nechová pavel. to je jedinej problém mezi náma.

E: on maká. ubytovna, kebab, barák. tři věci. a eště chceš, aby byl s holkama, aby se věnoval tobě a po tom celým dni co je unavenej jako kráva aby k tobě ještě přišel a začal tě hladit a dělal ti nějakou romantiku?

V: ale to nikdo nechce.

E: a tak co po něm chceš? co po něm,

V: aby se choval prostě líp k nám.

E: co po něm chceš?

Pa: tak mi řekni jak se mám chovat.

V: pavle dyť to je, dyť je vidět, že ty, jako mezi náma už to neklape vod začátku.

E: pavel potřebuje pomoc, pochopíš to? on potřebuje pomoct. buď se prostě postaráš o holky a von může v klidu dělat a nebo mu pomáhej.

V: ne, já už se nestarám vo nic. já na to kašlu.

Pa: ale chápeš to že já to chtěl zachránit?

V: co si chtěl zachránit?

Pa: no náš vztah.

V: tu tím? co tady vymejšíš? neříkal si před výměnou úplně něco jinýho, do prdele?

Pa: no já sem za to těch deset dní pochopil, že to de bez křiku.

V: no tak to já vim, ale to děláš i ty, pavle.

Pa: a tady, tady to je vidět že prostě to de.

V: no tak co ti mám říct? tak mi řekni na rovinu a kopni mě do prdele a je to, ne:?

Pa: ale proč? jako já to,

V: ale já s tebou nechci být po takových podmínkách! ty si to neuvědomuješ?

Pa: po jakejch podmínkách?

V: vo tutu ostudu?

Pa: vo jakou ostudu?

V: pavle ty si mi udělal vostudu před celým národem.

Pa: jako sem ti udělal vostudu? to že prostě sem jenom řek že těch deset dní to fungovalo a že chci prostě aby holky fungovaly taky,

V: no: já sem si taky uvědomila. já ti říkám na rovinu deme vod sebe. nazdar končíme.

Jarda a Radka2 (6. díl)

Následující rozhovor se odehrává při společném obědě Jarde a Radky2. Rozhovor náhle vygraduje až do hrubosti, stejně náhle ale skončí, dokonce omluvou. Když se Radka2 zeptá Jarde, zda mu chutná jídlo, které připravila, Jarde pouze podotkne, že do něj přidá sůl, zároveň ale poděkuje. Radka2 však položí poměrně neškodnou otázku: „Ale nebylo to od manželky, že?“ Na to Jarde zareaguje s využitím verbální agrese, když řekne, že „takhle mluví jen krávy“, Radka2 se rozpačitě brání a Jarde se následně omluví.

R2: snad ti to bude chutnat.

J: děkuju.

R2: de to?

J: akorát si vezmu sůl, jo děkuju. jako nebylo to špatný.

R2: ale nebylo to od manželky že?

J: ne ne ne ne ne, takhle mluví jenom krávy. zapomněl sem ti říct jednu důležitou věc. dybys byla moje žena tak prostě se toho nedotknu toho jídla. ty: brambory byly v oleji tady.

R2: jo ale já sem to nevěděla.

J: ne: já se omlouvám, to sem ti měl říct jako to je moje chyba jako, ne tvoje.

Jarda a Radka2 (6. díl)

Níže uvedený dialog započne Radka2, když upozorní na skutečnost, že v Jardově bytě vidí malého švába. Jarde poměrně rychle opustí dané téma a začne Radku2 soudit až do té míry, že uvede domněnku, že u Radky2 doma je problémovým člověkem ona, a ne její manžel. Dialog se stává hrubým, Jarde navíc bez důkazů prohlásí, že si myslí, že Radka2 jeho rodinu v jejich nepřítomnosti pomlouvá (porušení maximy kvality). Maximu uznání Jarde porušuje konstantně v celém rozhovoru.

R2: ježiš co to tady zase je? no, to je malý šváb.

J: je jasný že se za to stydim ale prostě já za to nemůžu že to tady mám.

R2: jenomže to už sou malí víš jako děti. on furt leze!

J: jo tak ho zašlápni. já to říkám na rovinu, nevim co proti nám máš. já sem ti neublížil, neřekl sem ti křivý slovo nic, ale furt mně připadá že ty na nás hledáš nějakou špínu. za ty čtyry dny, si myslim, že tvůj chlap je totiž úplně normální. já si myslim že ten problémovej člověk v bytě seš ty, ne von.

R2: ty tu nejsi od toho abys posuzoval lidi víš.

J: takový ty arogantní kecy, ty nejses od toho abys to tady jako nějakým způsobem to,

R2: myslíš že tvoje kecy jsou teďka jaké jako, úchvatné.

J: jaký, jaký, sou, sou bomby, protože já když třeba odejdu, tak věřim tomu že nás tady pomlouváš jak prase.

R2: no začals ty. tys řekl že tu je špína.

J: prosim tě když přijdu z práce, trička a věci budou furt na stejným místě, jo,

R2: no, tak já to třeba tak doma nemám, můj chlap to hodí do koše prostě.

Po chvíli Jarde začne Radku2 zesměšňovat (strategie negativní nezdvořilosti) když napodobuje její způsob mluvy a paroduje Radku2 i jejího muže Vladana. Situace se ještě víc vyostří, když Jarde zmíní svůj romský původ a urazí Radku2 v rámci pozitivní nezdvořilosti příznakovým oslovením („těžkej nemakačenko“) a také dodá, že on takové lidi nenávidí. Radka2 reaguje odmítnutím.

J: ale tvůj chlap mi připadá totiž jako žena. ty seš tam ten chlap totiž. „prosim tě vladane, mohl bys dneska uvařit, ne? protože mně se zrovna nechce a já si du lehnout a já si du číst knížku. jo to víš že jo radko, já ti tady uvařim, není problém.“

R2: tak to vůbec není.

J: „nepotřebuješ ještě vytřít?“ ty seš totiž horší jak cigán. já si totiž myslím že si těžkej nemakačenko, že se chceš jenom válet, jo a já takovýdle lidi přímo nenávidim.

R2: já se akorát snažím přežít jako a nehraju nic.

Nakonec Jarda znovu zmíní svůj romský původ, když Radku2 obviní, že přehání své reakce, aby znemožnila Romy. Následně připomene situaci, kdy Radka2 ohřívala jídlo v mikrovlnné troubě a objevila v něm část kovového drátu. Jarda začne být agresivní a ve svém velmi emotivním výstupu zmíní i strach z podřezání dětí Radkou2 a naznačí, že je Radka2 psychicky narušená. Radce2 začnou téct slzy, ale Jarda neprojeví žádný soucit (strategie pozitivní nezdvořilosti), pouze její rozpoložení vulgárně okomentuje.

J: ty děláš jak kdybych ti ubližoval, ty deš prostě a úplně v klidu se rozbrečíš. jako kdyby ti tady bylo strašně ubližovaný. víš co, no tak, česká holka prostě se špatně cejtila u cigánů, tak prostě si musí pobrečet. co seš za pakárnu čoveče? normálně ty seš vobyčejná pakárna, nic jinýho ty vole. já sem třeba večer přemejšlel, jestli ráno nevstaneš a nepodřežeš třeba děti. nejde o mě, já se ubráním, ale de vo děti že jo. no když už mám v žrádle dráty, tak se na mě nezlob. to udělá jenom psychicky narušenej člověk. klidně breč, mně je to úplně u prdele jako teď.

Vladan a Radka1 (6. díl)

V rámci dalšího rozhovoru Vladan upozorní Radku1 na nesplněný závazek (strategie negativní nezdvořilosti) týkající se úklidu. Radka1 nejdříve požaduje, aby Vladan zopakoval svůj výrok, a poté Vladana vulgárně obviní, že nemluví vážně. Vladan náhle pozmění svůj názor a svým způsobem Radku1 pochválí, aby ji ovšem následně vyplísnil za to, že na skříňkách vidí prach. Radka1 reaguje odmítnutím spojeným s výtkou a zjistí, že Vladan si všechny nesplněné závazky dokonce vypsals na papír. Poté Radka1 zdůrazní svou převahu (strategie negativní nezdvořilosti) a odmítne svou účast na úklidu, později razantně odmítne i třídění odpadu a vše s tím spojené (strategie pozitivní nezdvořilosti).

V: když radka neuklízí, tak je tu víc čisto než teď.

R1: eště jednou mi to řekni, že jako že sem přijela a že tady bylo čisto.

V: no.

R1: to si ze mě děláš teď prdel ale. teď nemluvíš vážně.

V: ty si na ten pořádek taková jako víc než ta radka.

R1: no sem no.

V: ale vidím tam třeba prach.

R1: jakej prach?

V: nevím, tož kolem stěn a tak jako ()

R1: no tak to tam bylo i předtim, to vůbec neřeším. no tak pokračuj, jo ty sis to vypsals jo?

V: já sem si udělal nějaké poznámky protože,

R1: a se mnou se nevyhádáš ale, víš co.

V: já se s tebou nechcu hádat,

R1: se mnou se ani nevyhádáš jako takže do mě nedávej ani nervy, protože já vám () prostě uklízet nebudu.

V: a co ty odpady? v bioodpadu bylo všechno. plasty, železo, papír,

R1: v jakým bi bio? co to je?

V: bioodpad je,

R1: to je ten kelímek jo? já sem to nikdy nedělala a dělat to nikdy v životě jako doma nebudu. jo, je mi to jedno.

V: co zanecháš budoucím generacím ()

R1: no je mi to jedno, no je mi to jedno.

V: znečištěnou planetu,

R1: vůbec mě, no planeta mě vůbec neživí, mě planeta nezajmá. no, pokračuj.

Následně Vladan upozorní Radku1, že v jejím pokoji cítil cigarety, přestože u nich doma se nesmí kouřit. Radka1 bez zaváhání potvrdí, že v pokoji opravdu cigarety kouřila. Poté oba mluvčí využijí strategii negativní nezdvořilosti – Vladan prohlásí, že se Radka1 chová sobecky, a Radka1 okomentuje nepříjemný pach v domě. Vladan se pokusí o vysvětlení, ale Radka1 si stojí za svým názorem a reaguje odmítnutím spojeným s výtkou.

V: když sem přišel do tvojeho pokoje, tak sem tam cítil cigarety.

R1: no ano, já sem kouřila tam, to je pravda.

V: tys kouřila tam?

R1: kouřila, jak sem nemohla spát v noci no.

V: podle mě je to strašně sobecké, jako já nebudu kvůli tomu pak dál vymalovávat byt a,

R1: no bože, ale nezlob se na mě. jako puch tady je světovej.

V: no protože ten barák je starý. a vlhký, jo.

R1: ne. to nebude tím. protože ne prostě. to je prostě puch. já nevím jakej puch, ale ňákej váš puch prostě to je.

Na to Vladan reaguje sarkasticky a Radka1 opět nezájmem. Dále se téma hovoru stočí k umývání nádobí. Radka1 obviní Vladana, že nemluví pravdu, Vladan reaguje odmítnutím spojeným s výtkou a Radka1 znovu obviní Vladana ze lži, navíc otevřeně zkritizuje podmínkyžití u Vladana doma. Následně začne Vladana velmi hrubě urážet, čímž dialog končí.

V: takže cigarety sou v pohodě teda, kouřit si je, když když víš že že sem si to nepřál, tak žes tam kouřila, tak to je v pohodě.

R1: no. tady je větší puch než cigareta. a držím hubu.

V: takže tady budeš hulit dál.

R1: no nezajímá no, dobrý.

a mě nezajmaj vůbec jako:. a já mu tady meju nádobí ještě ve studený!

V: žena myje nádobí po každém jídle.

R1: no to kecáš no! já si myslim, kdyby si vyrukoval na svoji ženu, že má mejt nádobí každej den, tak by si něco viděl, ta by s tebou zatočila.

V: po snídani se umývá nádobí, po obědě se umývá nádobí a po večeři se umývá nádobí.

R1: no tak to lžeš no, protože sme si řekli něco úplně jinýho. jestli chceš mít furt umytý nádobí, tak budeš ale každej den ohřívat vodu. tak jako to mám já, protože žijeme v v jednadvacátým století! my nejsme za dobu klacků.

V: může být teplá voda každý den. ale (),

R1: prosim tě nech toho:, () ty bys to ani nezapl, ty se svojí ženy bojíš jak pes ty vole. až to uvidí tak tě sežere ty vole se mnou si ty vole běž do píči. a já mu budu mejt nádobí ve studený vodě, protože já mám na čele napsáno jitrnice.

Jarda a Radka1, Vladan a Radka2 (6. díl)

Níže uvedený dialog vedený „mezi 8 očima“ je výrazně hrubý. Radka2 setkání zahájí výčtem nedostatků týkajících se domácnosti Radky1, čímž několikrát poruší maximu uznání, Radka1 na vše reaguje odmítnutím. Když však Radka2 zmíní plýtvání jídlem, Radka1 zareaguje poměrně agresivně s využitím protiútoků.

R2: ve vaší rodině, ono je sice hezké, že chodíš do práce sedum dní v týdnu, že opravdu makáš, což je chvályhodné, ale mně tam hodně věcí chybělo, já nevím třeba, jak to děláš ty, ale prostě obyčejná věc jako chňapka k troubě mně tam chyběla.

R1: to pro mě není důležitá věc.

R2: obyčejný koš, odpadkový,

R1: nechci, nechci. mně v bytě nebude smrdět.

R2: utěrka, na nádobí není (),

R1: já mám papírový, já používám papírový.

R2: tím utíráš nádobí, jo?

R1: no, mělas je tam no.

R2: ještě jestli můžu pokračovat, tak vlastně u vás se strašně plýtvá, všim prostě. jídlem, energiema, já sem prostě, já sem denně prostě vyhazovala prostě hrncem jídla, mně to přišlo úplně neskutečné.

R1: vy jíte sto let starý starý žrádlo, jo prostě, já bych to do držky nedala, já sem osobně u tebe hladověla. já sem tam jedla jenom,

R2: jaké sto let sto let starý žrádlo?

R1: no prostě,

V: třetí den jsme jedli sekanou.

R2: taky jedly tvoje děti druhý den jídlo. po změně režimu. sem tenhle režim taky nastavila.

R1: chceš říct že to vzali do huby jo?

Do rozhovoru se vloží i Jarďa, který je přerušen Radkou1. Když ji na to Jarďa upozorní, Radka1 se před svým partnerem hájí tím, „že má nervy“, nemá ale potřebu se svému partnerovi omluvit.

J: asi takhle, druhej den treba jara ty sekaný se vůbec nedotk. vopravdu to jídlo prostě

R1: () hrůza.

J: můžu už mluvit?

R1: no:, ty víš že já mám nervy, ne?

J: to jídlo se vopravdu nedalo jíst. my sme zvyklý na něco jinýho. to ti říkám na rovinu.

R2: v pohodě jako.

Poté se Jarda začne nad Radku2 povyšovat (strategie negativní nezdvořilosti a porušení maxim uznání a skromnosti), když vysloví svůj názor, že jsou chytřejší (pravděpodobně myslí svou rodinu) i přes to, že Radka2 má vystudovanou vysokou školu. Radka2 ironicky odpovídá, že „to ví“ a že „Jarda je nejlepší“. Jarda ironii nepochopí a přitakává.

J: na to že máš vysokou školu tak myslim si, myslim si že sme chytřejší než ty. to si myslim.

R2: já vim, ty si nejlepší.

J: no tak já to vim. já to vim. ()

Následně Radka2 zmíní situaci, kdy společně s Jardou našli v jeho jídle drát (viz výše). Mluví také explicitně upozorní na fakt, že je jejich hovor zaznamenáván. Když Jarda hrubě popíše situaci své partnerce a Radka2 ironicky poznamená, že Radce1 chtěla „zabít manžela“, začne Radka1 Radce2 vyhrožovat.

R2: tos dokázal v tom svém výstupu čtvrtý den, to byl prostě výstup, kdy sis kdys ukázal, jakej si doopravdy.

R1: a co se stalo?

J: jakej já sem opravdu?

R2: až to uvidí v televizi uvidíš.

J: ano, až to uvidim v televizi, tak maximálně si poklepu na čelo,

R2: to bude reklama jako blázen.

J: když dám do jídla, když někomu naberu jídlo a dám do toho železo,

R2: () na ministerstvu víš.

R1: co že udělala?

J: dala dala normálně mi dráty do jídla ty vole. a dala to do mikrovlnky jako,

R1: jak do jídla?

J: to si nedělám prdel jako, je to na kameře.

R1: co a kde, co udělala? ještě jednou mi to zopakuj.

J: dala normálně dráty do kame, ee, do toho, do do jídla, normálně úplně v klidu.

R1: jaký dráty?

J: a dala to do mikrovlnky ne:.

R2: jo chtěla sem ti zabít manžela.

J: no.

R1: chceš vidět že tě teďkom chytnu za držku?

R2: no:, klidně.

J: já to nechápu prostě tady to co vona si ()

R1: takže ty chceš říct že ty si dala dráty mojemu manželovi do do žr do jídla,

R2: to sem to sem řekla já? to řekl on.

J: ne:, tak jinej tam nikdo nebyl, já sem přišel z práce a děti byly venku.
R1: takže já sem měla dobrou předtuchu, chápeš to, že já sem prostě měla dobrou předtuchu, že sem ()

Radka2 na svou obhajobu zmíní paradox pozorovatele („před televizou“), Radka1 však pokračuje v hrubém urážení Radky2, proto ji Radka2 poprosí, ať mluví slušně, což ale nemá žádný efekt. Do rozhovoru se zapojí (od začátku setkání teprve podruhé) i Vladan s obhajobou svého a partnerčina životního stylu.

R2: já sem, před televizou budu dávat chlapovi do jídla,
R1: takže co by si udělala, ty krávo jedna, kdyby si to vzaly moje děti!
R2: prosím tě mluv slušně, ano.
R1: todlecto si přehnal, dráty žer ty, protože ušetříš.
J: ale ber to tak že voni takhle prostě žijou chápeš to? to je jejich ().
R1: no žijou drasticky no.
V: se snažíme šetřit jako no.

Radka2 se rozhodne pro reakci protiútokem a podotkne, že alespoň nemají doma šváby, kteří se během výměny vyskytovali v domově Jardy a Radky1. Radka1 se hájí a následně také využije obranné strategie, když řekne, že se jí chtělo zvracet, protože má Radka2 doma špínu, a poté znovu pokračuje v urážení Radky2. Na to teprve nyní zareaguje Vladan a zastane se své partnerky. Radka1 jej však pouze hrubě odbyde, čehož využije Radka2 a opovržlivě okomentuje vztah Jardy a Radky1 (strategie negativní nezdvořilosti a porušení maximy kvality).

R2: aspoň nemáme doma šváby teda když už sme u toho.
R1: no tak zaprvý, já sem hlavně myslela že to sou škvoři, že mi našli,
J: já sem jí to říkal předtím.
R1: jo:, ale my sme to aspoň dali vystříkat, ale ty co tam máš za špínu, hej, víš co to je, že sem zvracela, já sem ráno vstala a chtěla sem zvracet?
J: já tomu věřím.
R1: humus, puch,
J: já tomu věřím.
R1: prosím tě di tam do toho svojeho vyprášeného vidlákova, jo?
V: ty ji přestaň urážet,
R1: bud' zticha, hele s tebou se vůbec nebavim, di do toho vidlákova,
R2: ty takhle mluvíš i naňho? tak chudák chlap teda.

Radka1 reaguje protiútokem, stejnou strategií poté využívá i Radka2 a také Vladan. Situace se posléze poměrně uklidní, když se mluvčí začnou zaobírat tématem dětí, přestože stále pokračují ve vzájemných výčitkách. V poslední vynechané části rozhovoru mluvčí pouze sdílí své zkušenosti z výměny.

R1: tvůj je, tvůj je chudák že ho mlátíš!
V: () mlátíš?
R1: že mu dáváš facku!

R2: ona v životě nepracovala, on ji živí a ještě mu nadává jak svině, tak jak teďka mně. to je u nich běžné.

R1: no a co jako? no hlavně ty seš dokonalá, že tě tam () všichni.

R2: já nejsem.

R1: mně todle nebude říkat jo žena která sedí, jenom se válí ().

V: ty ses válela daleko víc jako. ty ses válela daleko víc. ty sis uvařila oběd do desíti a poklidila do desíti teda,

R1: ano. ano.

V: jo? a pak sis víceméně sedla k televizi a sedělas u televize.

R1: ano, ano, a co mám dělat?

V: mně tam trošku chyběl ten zájem víc o ty děti, jako jo;, taková ta jako: si s nima hrát, něco jim přečíst,

R1: ony nechtěj.

V: ale chtěly by.

R1: nechtěj.

V: asi se vychovávat trochu jako a posunovat dál jako a,

R1: no ale od toho seš ty táta, prostě aby sis je vychoval, já ti je nepřevychovám.

V: aby je vychovávalo ulice jako jo.

...

Honza a Jaroslava (7. díl)

V dalším dialogu se Jaroslava ptá Honzy, který právě přišel z práce, zda chce připravit něco k večeři. Honza je ale zvyklý mít večeři připravenou hned po návratu, proto poměrně dětinsky reaguje, že večeři nechce a že by chtěl svou ženu. Poté Honza Jaroslavě začne vyčítat nejrůznější záležitosti (strategie negativní nezdvořilosti) až do té míry, že začne Jaroslavu urážet, později i vulgárně (a hrubě). Jaroslava reaguje odmítnutím spojeným s výtkou a protiútokem.

J: chceš něco připravit k večeři?

H: nechci. já chci mít svoji elišku která si tady vo všechno pěkně postará.

J: hlavně vo tebe, vid'?

H: hmm. vo všechno. protože když je tady eliška a přijel bych takhle pozdě z práce, tak by se nestalo že by se mě ptala, jestli chci něco udělat.

J: tak já sem

H: už by to bylo udělaný.

J: no tak to já nevím, protože ty si děláš každou ve každé večer večeři.

H: neptala by se mě furt na všechno a,

J: no tak už máte zaběhnutej nákej svůj režim že jo.

H: to není režim, to máš to buď v sobě máš nebo nemáš.

J: nemáš co?

H: tudletu péči a to všechno.

J: no, to je zajímavý že doma to funguje úplně normálně. kdyby ta péče o ty děti byla tak špatná jak ty tvrdíš tak si klidně tady mohl bejt, a nemusels mě tady nechávat celej den samotnou. ale to si neudělal honzo, tak toho nech.

H: to ne:, já si furt jenom tak přemejvám tu větu jak si furt říkala že ste si s eliškou strašně podobný povahou a že,

J: tak ze začátku určitě,
H: nejste si podobný vůbec ničím prostě, ty seš prostě povaha mouchy snězte si mě,
J: aha,
H: Eliška je úplněj vopak prostě ty jo. ty vo našem vztahu víš kulový,
J: no a ty vo mým životě taky víš kulový,
H: tak mi neříkej tak, ale já nemluvim vo tvým životě, všímáš si těch rozdílů,
J: ale poslouvej,
H: já mluvím vo nákejch svejch,
J: poslouvej mě,
H: mně to stačí,
J: nech mě domluvit prosim tě,
H: mně stačí vnímat to co vidím prostě,
J: a co vidíš?
H: co sem viděl za ty dny,
J: za těch deset minut co si doma?
H: ty prostě neumíš přiznat svoji nákou chybu ty jo.
J: ale já chybu ráda přiznám,
H: je ti čtyřecet ty vado tak do prdele se nauč přiznávat chybu ne ty jo?
J: tak dobře, kterou chybu prosim tě mám přiznat?
H: dyť sem ti to všechno říkal.
J: že nejsem dost pozorná podle tebe.
H: to není pozorná, pohodlná.
J: sem pohodlná?
H: pohodlná seš podle mě.

Nakonec Jaroslava prohlásí, že zjistila, že se Honza celou dobu „jenom přetvařoval“ a Honza reaguje protiútokem („ty seš dost falešná“).

J: víš co si? strašně povrchní. a vlastně sem zjistila že si se celou dobu jenom přetvařoval.
H: ty seš dost falešná.
J: no tak tohle mám dost.

Honza a Eliška, Julius a Jaroslava (7. díl)

Následující dialog je posledním dialogem v této podkapitole vedeným „mezi 8 očima“. Po úvodním popisu uplynulých deseti dní jednotlivými účastníky Honza začne v rámci přímé nezdvořilosti kritizovat Jaroslavinu pohodlnost a poddajnost (stejně jako v předešlém rozhovoru Honzy a Jaroslavy) a Juliovo přitakávání ho v tomto počínání jen povzbudí. Honza zde tedy porušuje maximu uznání. Julius navíc dodá, že mu Jaroslava vyčítá, že ji „pořád řídí“.

H: přiznal sem si dvě věci, že prostě seš supr ženská, jarka je prostě pohodlná, ty jo ta se prostě rozvalí na gauč a nic ji nezajímá, nevím jak to máš ty s ní doma, ale podle mě prostě ty to musíš řídit, protože vona u nás se na všechno furt ptala, ale pořád.
Ju: tohle to je přesně ten problém,
H: což nechápu.

Ju: kterej mezi náma dvouma je.
H: kam ji vodvezeš, tak tam ji za měsíc najdeš.
J: já sem zvyklá že mě pořád řídíš.
H: jo, přesně,
Ju: ale mně to je vyčítaný rozumíš
H: ale protože,
Ju: mně je to vyčítaný,
H: no jasně, protože jí to vadí.
E: já se divím že vy dva ste ještě vůbec spolu jako.
J: no: to já se taky divím občas,

Julius ovšem po chvíli začne v rámci kritiky své partnerky využívat vulgarismy. Eliška se Jaroslavy zastává (a využívá při tom stejného vulgarismu jako Julius). Julius uznává svou chybu, slovo si ale vezme Jaroslava a vysloví pochybnost o budoucnosti svého vztahu s Juliem.

Ju: víš co, u mě je problém ten že prostě když to vidim že to dělá na hovno, tak jí to řeknu.
E: aha, já () mně se zvedá tlak, ty vado na to krájení tý polívky tý zeleniny, ty vado řešíš hovadiny, ty fakt řešíš hovadiny. jako přece nezáleží na tom jak bude nakrájená zelenina v polívce.
J: poslouchej,
E: a když ti řekne že to je na hovno tak ať to má na hovno.
Ju: tohle je můj problém, jo, tohle je můj problém.
J: je otázka jestli má vůbec smysl něco ve vztahu měnit a jesi má smysl v tom vztahu pokračovat.
Ju: no tak ale tak to si musíš říct hlavně ty sama sobě, tak ty si se jako,
J: a co chceš po mně?
Ju: já nepotřebuju vodejít od rodiny, jo?
J: no tak já taky ne.
Ju: no tak ty si vodešla vode mě.
J: no, určitě, tak asi sem nebyla s něčím spokojená.

Po chvíli Julius začne svou partnerku hrubě urážet. Jaroslavy se opět zastane Eliška, Julius si však stojí za svým názorem. Jaroslava poděkuje Elišce a Julius následně pochválí Jaroslavu, aby ji však následně ponížil sarkastickým výrokem. Jaroslavina reakce spočívá v odmítnutí. Následně se Jaroslavy zastane i Honza.

Ju: ale to ty nejsi nikdy spokojená s ničím, ty si vždycky s něčím nespokojená no. takže mně stačí tvůj ksicht na to aby si mi jako řekla prostě to že že ten den bude stát za hovno. já už to neřeším dál prostě. stačí když jarka řekne jedno jediný slovo když přijde z práce, a já mám zkurvenej celej den.
E: ty vole posloucháš se?
Ju: ale je to tak ale.
E: () to je samý jenom, že jarka tě točí, jenom obličejem, slovem, pohybem,
Ju: no to by si to musela vidět ale,
E: tak ty vole ty vod ní nechceš vodejít ale furt slyším to negativní.
J: děkuju.
Ju: ale vona ale vona dokáže bejt zlatá.
J: jo? kdy?

E: a kdy?

Ju: tři dny v tejdnu.

J: ne, když dělám to co ty chceš.

H: a ještě sem vod tebe neslyšel na na její osobu nějakou jako teda něco teda pozitivního jako.

Julius na konci rozhovoru naprosto promění své vyjadřování a Jaroslavu začne již bez postranních úmyslů chválit, také s nadhledem zhodnotí svůj vztah s ní, dokonce se Jaroslavě i omluví. Jaroslava ale nepřistoupí na Juliovu náhlou změnu rétoriky, jeho omluvu ignoruje (strategie odepřené zdvořilosti) a celý hovor uzavře sdělením, že celý život „nechce řešit blbosti“.

Ju: tak vona je jinak zlatíčko, jinak bych s ní nebyl. a vona dokáže bejt prostě někerý dny jako v pohodě rozumíš? za tydlencty dny vždycky sem úplně vděčnej. musíme udělat ústupky a na obou dvouh stranách jinak to mezi náma dvouma nemá cenu a moc dobře to víš. voba dva nás to zabíjí a, prostě promiň za někerý věci.

J: já už prostě nechci poslouchat do konce života co všechno dělám špatně já už prostě na to nemám. pravda je ta že ty prostě na mě nemáš nic pozitivního. je mi čtyřicet let a nechci prostě se celej život prohádát a řešit blbosti.

Lukáš a Lucie (9. díl)

Většina níže uvedeného dialogu je sice vedena s úsměvem, ale přesto je dialog převážně na konci výrazně hrubý. Zpočátku Lucie několikrát poruší maximu uznání, když chce „přinutit“ Lukáše k tomu, aby více pomáhal své partnerce, následně se ale dozví, že Lukáš po Lucii požaduje každodenní vaření, přestože se rodina obvykle stravuje mimo domov. Dialog se po tomto zjištění stává hrubým, přestože Lukáš Lucii upozorňuje, aby před dětmi nemluvila sprostě. Nakonec Lukáš prohlásí, že je Lucie „lenivá“, na což Lucie řekne pouze: „Lenivá. Hm.“ Poté následuje střih.

Luk: dobré to bylo. fakt, dobré.

L: si myslím že mě necháváš () v klidu najíst.

Luk: nechám tě v klidu najest, ať nemáš stresy. já sem do výměny šel skrz z toho že prostě si uvědomím, jakou mám ženu.

L: a už sis to konečně uvědomil?

Luk: já sem si to uvědomil prostě že,

L: tak ty vole až přijde domů, tak jí začni trochu pomáhat nenechávej to všechno na ní. jak dlouho už si doma?

Luk: myslím že dvacet dní tak nějak, přes dvacet dní.

L: a za těch dvacet dní kolikrát si vytřel?

Luk: já fakt já fakt nevím, já si to jakože ().

L: a kolikrát si uvařil?

Luk: hej my nevaříme moc, my deme jako jíst ven třeba nebo tak,

L: aha ale mě tady nutíš vařit každý den. ty si takovej zmetek ty vole.

Luk: ale ty si nešla.

L: () to mě ale poser.

Luk: luca! já tam musím jít. luca,

L: co je?

Luk: tady sou děti, takže tady jako tak sprostě jako že,

L: ty vole lukáš tys mě teď kom tak vytočil že to není možné. ty si normální hovado. normální hovado ty vole. jako sorry ale tohleto je čistá vypočítavost. vole ze mě uděláš za těch pět dní vole otroka. já mám nějaké ty kila navíc prostě a mně to dělá problém. a ty se jednoho dne fakt budeš divit ty vole, až ty přijde do té kuchyně a mě najdeš ležet na zemi.

Luk: no, kéž by.

L: ts ty vole.

Luk: bože to je tak lenivá () vole.

L: lenivá. hm.

Lukáš a Lucie, rodinní příslušníci (9. díl)

Posledního dialogu v této podkapitole se kromě Lukáše a Lucie účastní i Lukášovi rodinní příslušníci. Hned úvodním prohlášením Lukáš započne rozhovor, který se přičiněním Terezy (Lukášovy švagrové) později stane hrubým. Lukáš v něm však zatím pouze škádlivě mluví o „vrácení“ Lucie.

Luk: luca, takže tímto tě chceme vlastně i přivítat i vrátit naschle a chceme ať dnešek prostě dopadne tak jak by měl dopadnout. jo? takže na zdraví.

L: lukáši a u nás se říká () jo? když si s někým ťukáš.

Následuje střih, po kterém jedna z rodinných příslušnic (pravděpodobně Tereza, obličej mluvčí však nebyl v záběru) velmi nezdvořile a ironicky poděkuje Lucii za zkušenost s tím, že si „nechá Kristýnu“ a Lucie má konečně „vypadnout“. Dále Lukáš sarkasticky naznačí, že Lucie není zrovna čistotná, na což Lucie reaguje obranou, ale svou výpověď nedokončí, protože je přerušena Lukášem. Následuje výměna názorů ohledně úklidu domácnosti, do které se po chvíli přidá výše zmíněná Tereza a začne v rámci přímé nezdvořilosti urážet Lucii („nejsi čistotná“; „nezvládáš jedno dítě“ atd.). Dialog se stává hrubým, nadto se několikrát stane nepřehledným a nezaznamenaným kvůli výpovědím pronášeným křikem a souběžně pronášeným pasážím. Tereza posléze oslovuje Lucii už jen jako „špínu“ a dialog mezi Terezou a Lucií končí odchodem Terezy.

X: takže děkuju za zkušenost, nechám si kristýnu a ty konečně vypadni.

Luk: čistota je půl zdraví. chápeš.

L: ale jo; já neříkám, já mám taky doma uklizeno, ale já přece když ráno utřu prach,

Luk: jako takhle, počkej, počkej, ty máš uklizeno tak jak děláš tu?

X2: pořádek a pořádek je velký rozdíl.

Luk: tak jak děláš tu, máš tam?

L: já desetkrát denně prach neutírám.

Luk: ale my neutíráme desetkrát. ne luca já prostě tě ne nechci tě tady nějak jako extra poshazovat, ale ty si prostě jiná, já já sem jiný, doufám že sem tě prostě aspoň trošku naučil dbát na č na čistotu.

L: ale proč, já to nemám zapotřebí,

Tereza: takže ty to nemáš jako zapotřebí a moje sestra tam jako u tebe doma to má zapotřebí tam makat?

L: ale ona tam nemaká.

T: ne, a co tam dělá?

Luk: ty, nevíš,

T: leští?

L: nemá co leštit.

bože já ji tak nesnáším, od kristýny tu ségru tu terezu. chytrá chytrá jak rádio, myslí si že spolkla veškerou moudrost světa a přitom ví úplné hovno.

tereza, když sme se tady bavili, ty si vybuchla s tím že já tady nedělám nic a kristýna u nás musí makat. jaks to myslela?

T: poslouchej, já ti to řeknu takhle. jak sem tady přišla na ten oběd a řekla si že nejsi služka. jak sem se tak jako na tebe divala, nejsi čistotná, nezvládáš to, a ty si tady přišla a ty mi chceš říct, že ty tady jako co? si tady jako přišla jako jenom nohy na stole a vegetovat?

L: terko,

T: já ti to řeknu

...

T: poslouchej mě já sem ještě neskončila. zaprvé, nemůžu říct to, že si mama. protože nezvládáš vůbec nic. nezvládáš jedno dítě a ty mi tady chceš říct do očí, že ty zvládáš dvě děti? chápeš to,

L: lukáš se v úterý lukáš se v úterý probudil o půl deváté,

T: nekřič po mně.

L: měl vyžehleno, měl vypráno, měl uklizeno,

T: () neumíš, žehlit neumíš, já sem se na to divala na to prádlo tam vedle, žehlit neumíš.

...

T: uvidíš jak ona tam vyluxuje a uvidíš to čisto jaké mají my romky, my tam uklizíme.

L: a teď já ti něco řeknu. ty žiješ na baráku, ty víš všechno.

T: nekřič po mně.

L: nech mě domluvit.

T: nekřič po mně.

L: teď mě nech domluvit.

...

Luk: pod' sem.

T: () že si špína. víme to všichni, co si budem vykládat.

L: řekla sis svoje, tak si to řekni a dobré.

T: poslouchej mě špíno, ty nevíš, co je to čistota a ten tvůj pokoj si laskavě uklid' než odejdeš, protože je tam smrad.

X: to je správný. každý má právo říct svůj názor.

L: už radši odešla?

...

5.2 Pozitivní nezdvořilost

Ladislav a Sylvie (1. díl)

Následující dialog se odehrává poté, co se Sylvie rozhodla zaplatit si sama poplatek za svůj samostatný hotelový pokoj. Po příchodu na pokoj, který obývá Ladislav a jeho dva synové, se Sylvie ptá, co bude následovat, načež ji Ladislav ignoruje, mluví pouze k synovi a jen kolem Sylvie projde, aniž by navázal alespoň oční kontakt. Sylvie tedy do prostoru oznámí, že odchází.

S: a co se tady bude dít nebo jak?

L (k synovi): uvidíš. () to necháme v autě, ty už nebudem potřebovat,

S: no tak fajn, já jdu na svůj pokoj, já tady nebudu zbytečná.

Ladislav a Sylvie (1. díl)

V dalším rozhovoru Ladislav Sylvii nejdříve naoko pochválí její vzhled, aby ji ovšem následně zesměšnil (a tím také porušil maximu uznání). Pokud by se jednalo o dva partnery, je možné, že by se Ladislavovo jednání dalo označit jako škádlení, ovšem z celkové atmosféry rozhovoru a především ze Sylviiny reakce je zřejmé, že se zde jedná o použití strategie negativní nezdvořilosti. Sylvie se brání, aniž by zhrubělý výraz přímo adresovala Ladislavovi („idiot“). Poté Ladislav Sylvii znovu urazí, načež Sylvie opět reaguje obranou. Nakonec po několika dalších provokativních vyjádřeních Ladislava zvolí Sylvie strategii pozitivní nezdvořilosti a začne Ladislava ostentativně ignorovat („blablابلابلابلabl“; „komu to cpeš?“).

L: já koukám takle na tebe, že ty si tady zhubla?

S: řekla bych že pár kilo dole mám no.

L: no ještě vážně trošku ten spodek, ale ten tady dopilujem, potom by ses mně možná už i líbila. vobličej není k zahození,

S: idiot.

L: já bych třeba moniku nechtěl, dyby vypadala jako ty.

S: koukl ses do zrcadla?

L: já bych ti dal ještě tak měsíc, ty bys mě poznala a potom by ses do mě zamilovala eště.

S: určitě.

L: já tak nad tím teďka přemejšlim, cos tady udělala, aby bylo něco lepšího.

S: hele ty si řekl že tady nic měnit nechceš, předělávat tu nic nebudu, protože já doufám že tu nezůstane monika, že to jako že jí že se jí rozsvítí voči,

L: jako a kam by měla jít, na ulici znova?

S: ne, já doufám že půjde do něčeho lepšího.

L: já kolikrát sem se s ní pohádal pro její názory.

S: blablablablaba,

L: a řek sem jí, podívej, jestli chceš,

S: blablablablaba,

L: všechny peníze () tady tý výměny

S: a komu to cpeš?

V pokračování rozhovoru se Sylvie v rámci strategie pozitivní nezdvořilosti dotkne citlivého tématu, když se zeptá na Ladislavovu práci. Zde se explicitně projeví paradox pozorovatele, když Ladislav odpoví, že před kamerou Sylvii na tuto otázku nemůže odpovědět. Sylvie se v reakci na to brání a nakonec Ladislav ukončuje rozhovor, protože neví, jak zareagovat (což se u tohoto mluvčího děje poměrně často, Sylvie zase velmi často reaguje obranou).

L: ti dám a vodstěhuj se vodsad', já tady budu rád sám.

S: doufám že to udělá.

L: já v to doufám taky. buďto to bude tak, abysme se měli dobře, anebo konec! nemůžu to furt táhnout já všechno,

S: tak se možná budete stěhovat.

L: já tady nemám jitrnici. může si tady vedle udělat salón na psy, já jí rád na to přispěju, já jí to zaplatim!

S: a co budeš dělat ty? tady je furt jen co bude dělat ona, a co ty?

L: já sem nezaměstnanej, šestnáct let, a v mý situaci já tobě před kamerou tady nemůžu povídat, čím já se zabývám, čím se žívím a kde беру peníze. proto bych byl radši rád kdybys do toho nerejpala a nechala to bejt tak jak to je.

S: ty rejpeš do mě, já rejpu do tebe.

L: no.

Zdenka a Michal, X a X2 – bratr Anety se svou manželkou (2. díl)

Níže popisuje bratr nepřítomné Anety, jak Aneta společně s jeho manželkou vede dlouhé telefonní rozhovory, v rámci čehož použije přirovnání zahrnující příznakové oslovení „slepice“. Využil tedy strategie pozitivní nezdvořilosti a zároveň porušil maximu uznání. Svou frustraci z manželčina a sestřina chování následně popsal také pomocí vulgarismu, o hrubou výpověď se ale podle mého názoru nejedná, protože nevyužil vulgarismu jako prostředku k dehonestaci jiné osoby.

X2: sme spolu furt na telefonu (), takže jako spíš voba dva řvou že sme jakoby bydlíme třináct kilometrů vod sebe a nemůžem k sobě ani přijet že jo.

X: vony sou jak dvě slepice. blblblblbl. furt takhle, ale třeba pět hodin v kuse. a akorát je člověk nasranej, vzteklej, že prostě se žena nevěnuje mně, ale věnuje se telefonu.

Jirka a Blanka (4. díl)

Následující dialog se odehrává mezi prozatímní partnerkou Blankou a Jirkou, který má střevní potíže. Blanka jej nejdříve upozorňuje, že si vzal více prášků, než měl. Poté podotýká, že je Jirka „fakt případ sám pro sebe“, a k celé záležitosti se staví věcně a především bez projevení soucitu, tedy s využitím strategie pozitivní nezdvořilosti. Explicitně se tato strategie projevuje ve větě: „Chceš to pofoukat, nebo co?“

B: mimochodem máš mít jeden prášek, ne dva.

Ji: já sem si vzal dva no.

B: ty seš fakt případ sám pro sebe.

Ji: já vim, () pro sebe. já čekám co () bude, sem na záchodě ještě ani nebyl.

B: a ani dneska už nepudeš, věř tomu.

Ji: když nepudu budu rád. protože mě bolí konečník, když to řeknu rovnou.

B: no tak jasně, protože to tělo je rozhozený, že jo.

Ji: když sem v noci spal, tak sem spal do klubíčku. a nevěděl sem jakou polohu mám najít. () ta prdel nebolela.

B: chceš to pofoukat, nebo co?

Ji: nechci pofoukat, du si lehnout.

B: tak dobrou.

Ji: odcházím do věčných lovišť.

Jirka a Blanka (4. díl)

Totožná mluvčí, Blanka, znovu využívá strategii pozitivní nezdvořilosti na společném výletu, kdy jí vadí, že Jirka bez přestání mluví, a tak otevřeně vyjadřuje nezájem o to, co Jirka povídá. Nejdříve o něm mluví s využitím třetí osoby, ale poté přímo oslovuje Jirku slovy (a následně dodanou prosbou): „Hele, zkus mlčet. Prosím.“

Ji: ty jo to sou ale skaliska že to je velký () tak. tak () pod' ženo. ti to podržím, a deme.

B: mele a mele a mele já brzo ho plesknu.

Ji: to je pěkně vydolovaný že? ta štola tady. mámo.

B: hele zkus mlčet. prosím.

Honza a Jaroslava (7. díl)

Další dialog je veden v rámci vzájemného představování prozatímních partnerů. Jaroslava se bez rozpaků zeptá Honzy, zda je David jeho vlastní syn, protože se jí jejich věkový rozdíl jeví poněkud nestandardně. Předtím ale předešle, že by se

„chtěla zeptat na takovou osobní věc“. Honza stručně odpovídá, že je, ale následně nezdvořilost zamluví škádlivou poznámkou.

J: jo, sem se tě chtěla zeptat na takovou osobní věc jakoby. david asi není tvůj syn, že ne?

H: je.

J: je? opravdu?

H: no:, jasný no.

J: fakt? ne, protože mě fascinovalo že mu je deset a tobě je dvacet osm.

H: no dyť jo.

J: takže si si jako pořídil takhle mladej,

H: ano. ano.

J: to u chlapů nebejvá zvykem, u ženskejch jo, tak já sem měla syna v devatená, proto se ptám,

H: to si měla pozdě no.

J: ((smích)) a tak to je supr. tak to je skvělý.

Honza a Jaroslava (7. díl)

Níže titíž mluvčí hodnotí své soužití po pěti dnech výměny. Honza zpočátku pouze konstatuje, že Jaroslava je povahově jiná než jeho žena, následně ale otevřeně řekne, že je Jaroslava „ušlápnutá“ a také že je „puťka“, čímž navíc porušil maximu uznání, i přestože se následně poměrně nepřesvědčivě omluvil. Z Jaroslaviny reakce lze usoudit, že ji Honzovo příznakové oslovení ponížilo.

H: seš pro mě strašně jiná než eliška.

J: v čem sem jiná no.

H: v čem, v povaze.

J: jo ale jako,

H: seš prostě seš prostě hrozně jako: ušlápnutá prostě. taková prostě puťka jako promiň, ale prostě mám ten pocit z toho no.

J: hm.

Honza a Jaroslava, David (7. díl)

Výše uvedené mluvčí v následujícím rozhovoru doplňuje Honzův syn David. Nejprve se Honza v konverzaci s Jaroslavou omezuje jen na to nejnütnější, což Jaroslava zaregistruje a otáže se Honzy, zda s ní nemluví. Na to Honza neodpoví a následuje stříh na Jaroslavín monolog. Po dalším stříhu se Jaroslava Honzy zeptá, jestli Honzovi něco provedla a zda s ní nemluví proto, aby ji například potrestal, Honza ale její domněnku odmítne. Na konci scény Honza pravděpodobně vědomě Jaroslavu ignoruje (pozitivní nezdvořilost), když

v závěrečném pozdravu zmíní pouze děti, což Jaroslava ve svém monologu náležitě okomentuje.

J: čau.

H: čau.

J: ty se zase tváříš, budeš se ještě vracet do práce nebo jak?

H: jo.

J: fakt?

H: jo, eště jedu. musím no.

(k dítěti): pod' sem mimi.

J: a kolik ti toho chybí?

H (k dítěti): pod' tady.

J: ty se mnou nemluvíš?

dneska skoro celej den nemluví, takže nevím.

a v kolik se budeš vracet?

H: já přijedu, tak počítám v deset třeba.

J: ach jo, to bude zase večer. takže celej den vlastně sama, jenom s dětma no. on se chová najednou jako dyby tady člověk ani nebyl. to sem jako taková chůva co se postará vo děti, uvaří, uklidí a vlastně on tady celej den není.

přemejšlim jestli sem ti něco provedla, jesli to mám jako za trest dneska nebo,

H: to není za trest, to je prostě práce.

J: já si myslím že on už to má takový dva tři dny úplně na praku prostě.

H: čau, děti.

D: ahoj.

J: ještě že nejsem dítě, říkal tak čau děti. to je dneska zase den. já si vosobně myslím že honza se do poloviny výměny manželek jako snažil. a přijde mi že vod poloviny výměny prostě vod poloviny už na to kašle, prostě, a je to čím dál horší a horší.

Honza a Jaroslava (7. díl)

Taktéž další dialog se odehrává mezi Honzou a Jaroslavou. Kvůli počasí Honza navrhne, aby místo plánovaného výletu navštívili hernu. Jaroslava se ho ptá, zda má jít taky, na což Honza neochotně odpoví: „No pod'.“ To tedy Jaroslavu nepřesvědčí a prohlásí, že nemá zapotřebí, aby se na sebe s Honzou v herně „mračili“, Honza odpovídá, že to nemusí, protože on si bude hrát s dětmi, čímž Jaroslavu již předem vyloučí z rodinné aktivity (pozitivní nezdvořilost). Jaroslava se v reakci na to urazí a sama řekne, že do herny jít nemusí, když tam bude „navíc do počtu“. Honza implicitně naznačí, že mu na Jaroslavě rozhodnutí nezáleží, proto Jaroslava raději navrhne, že zůstane doma. S tím Honza souhlasí.

H: hele, prosím tě, změním plán protože venku je fakt hnusně tak pudem do tý herny.

J: mám jít taky nebo,

H: no pod'.

J: já nechci někde víš co nechci se abysme se na sebe mračili nebo něco nemám to zapotřebí,

H: nemusíme, já si budu hrát s dětma,

J: tak to já tam () nemusim bejt, když tam budu navíc do počtu.

H: hele jak chceš, já tě do toho nenutim.

J: pudeš s dětma sám? já třeba zůstanu doma a budu si číst nebo něco?

H: klidně pudu s dětma sám.

J: tak fajn.

H: můžeš si číst.

Peter a Majka (8. díl)

Další rozhovor je veden mezi partnery při setkání po deseti dnech. Peter se Majky zeptá, jestli pila alkohol. Majka si se smíchem nechá zopakovat otázku a potom rovněž se smíchem přizná, že opravdu před setkáním požila alkohol. Přestože se směje, ohlédne se po kameře a je znát, že se necítí komfortně, protože se Peter zeptal na pro ni citlivé téma.

P: tys pila?

M: co? ((smích))

P: tys pila? ((úsměv))

M: jo. ((smích))

P: cítím. ((úsměv))

M: ((smích))

Zdenka, Peter a Majka (8. díl)

Další rozhovor je veden „mezi 8 očima“. Zdenka uvede citlivé téma, když oznámí Majce, že Majčina dcera Dominika měla při příjezdu na začátku výměny na rukou modřiny (porušení maximy kvality, přestože Zdenka hned dodala, že neví, zda Dominiku doma bijí). Pravděpodobně také chce dodat, že si ničeho podezřelého během uplynulých deset dní nevšimla, ale je přerušena Peterem, který otevřeně přiznává, že tělesné tresty doma občas využívají. Majka však svého partnera rychle přeruší a zavede řeč na Zdenčin názor na Petera. Zdenka opět zmíní citlivé téma, tedy Peterovo nadměrné pití alkoholu a s tím spojené agresivní chování. Majka však Zdenčinu poznámku ohledně partnerova pití ignoruje.

Z: to vám chci říct ještě pozor jo? my když sme přijeli tak měla dominika modřiny na rukou, nevím jesi je bijete nebo ne, to fakt nevím, já sem si ničeho jako za těch deset dní,

P: to ako že normálne nie občas ako že dostanú ale () iba takové,

M: no a k přítelovi,

Z: když se nenapije je úplně zlatej, ale když se pije tak by se neměly řešit děti u vás si myslím, vůbec, protože je tam agrese moc potom. jinak () de vidět že se opravdu milujete hodně jako, zkuste do toho zapojit do té lásky i ty děti. zkuste toho dana tak ještě nevedepisovat.

M: no tak samozřejmě, oni potřebují dávat najevo že prostě jich máme rádi, že sme rádi že jich máme a ne že, prostě nedáváme najevo tu lásku no.

Z: no.

P: uděláme s tím něco.

Bohuš a Lucie (9. díl)

Také níže uvedená ukázka zachycuje účastníky na začátku pořadu při popisu svého soužití. Lucie hned v úvodním vysvětlení důvodu přihlášení své rodiny do pořadu poruší maximy uznání a skromnosti. Říká, že si Bohuš stále stěžuje. Ten následně vysvětluje, co přesně mu vadí, tedy zveřejňuje poměrně citlivé informace, kterými se Lucie pravděpodobně nepyšní a které poškozují Luciinu pozitivní tvář. Jeden z mluvčích navíc pravděpodobně porušil maximu kvality, protože když se Lucie začne bránit, zmíní mimo jiné, že informace podané Bohušem nejsou pravdivé. Bohuš v reakci na Luciina slova přidá další poněkud dehonestující informaci o své manželce, a sice že je „závislá na telefoně“. Lucie manžela nenechá ani dopovědět větu a odporuje mu, že závislá není, jeden z mluvčích tedy pravděpodobně znovu porušil maximu kvality.

L: přihlásila sem nás aby si manžel uvědomil, co má konečně doma, aby si furt nestěžoval.

B: mně trošku vadí někdy ten jako binec jako že třeba nevím, třeba nádobí jo není umyté a takové ty věci.

L: sotva přijdeš ty z práce a už začneš, když to tak řeknu, pindat že prostě jo, sem celý den nic neudělala že sedím jenom na telefonu. přitom to není pravda, protože já celý den makám jak šroubek. jenže ty tu nejsi a ty to nevidíš.

B: manželka je závislá na telefoně. ((smích)) abych to

L: nejsem.

B: tak řekl.

Bohuš a Kristýna (9. díl)

Následující dialog se odehrává mezi prozatímními partnery těsně po vzájemném seznámení. Bohuš nejdříve na svou obranu zmíní téma diskriminace, ale následně se neváhá otevřeně zeptat na citlivé téma, a sice zda je Kristýna „cigánka“. Bohuš

zde použil pro Kristýnu nepřijatelný výraz, na což ho Kristýna implicitně, ale rozhodně upozorní tím, že odpoví, že je „Romka“. Bohuš ve strategii pozitivní zdvořilosti pokračuje a znovu se neomaleně zeptá, zda je Kristýna „čistokrevná“ Romka. Poté, co si Bohuš vyjasní otázku Kristýnina původu, reaguje Kristýna obranným dotazem, jestli to, že je Romka, Bohušovi nějak vadí. Z výše uvedeného lze vyvodit, že Bohuš nemá dostatečně rozvinuté sociální dovednosti, proto také neváhá a začne generalizovat Romy a jejich vztah k práci. Kristýna je shovívavá a pouze odpoví: „Jó, jasné.“ Dále se raději k tématu nevyjadřuje.

B: není to nějak já nevím diskriminace nebo co, ty si cigánka?

K: romka sem ano.

B: romka jo? čisto čistokrevná?

K: ne:.

B: ne? taky

K: napůl.

B: napůl jo? takže tak.

K: a nějak ti to vadí nebo něco?

B: no tak abych řek pravdu na cigány nebo na romy nemám žádné dobré zkušenosti nebo žádné dobré názory, dělat nebudou v životě a člověk člověk dělá ještě na ně,

K: jo:, jasné.

B: takže asi tak no. dem do sprchy?

Lukáš a Kristýna, Lucie (9. díl)

Poslední dialog obsahující pozitivní nezdvořilost je veden „mezi 8 očima“. Setkání se neúčastní Bohuš kvůli svému pobytu v nemocnici po autonehodě.

Kristýna ihned po Luciině vybídnutí k mluvení použije pro popis Luciiny osoby ponižující oslovení „špindíra“ a poté popisuje nedostatky týkající se čistoty v Luciině domě (v obou případech tedy využije strategii pozitivní nezdvořilosti). Lucie reaguje upřesňujícími dotazy, později odmítnutím. Ke Kristýniným výtkám se přidává Lukáš, když zmíní další nepříjemné téma, a sice Luciinu oblibu hraní her na mobilu (opět strategie pozitivní nezdvořilosti). Na Luciino vysvětlení, že se raději bude místo úklidu věnovat dětem, reaguje Kristýna a uvede další citlivé téma – vývoj Luciiných dětí.

Posledním nepříjemným tématem v rámci pozitivní nezdvořilosti je Luciino špinavé prádlo. Nakonec je nutné dodat, že v celém úryvku z rozhovoru byla Kristýnou i Lukášem konstantně porušována maxima uznání.

L: tak povídej.

K: nezlob se na mě, ale si velká špindíra, protože takovou špínu tam nechat, to: prostě to byl mazec.

L: kde.

K: kde? celá kuchyň. fakt jako hodně zapráskaná.

L: co bylo v kuchyni zapráskané.

K: všechno mastný, všechno co sem vytáhla, bylo špinavý.

L: jako víš co, co se týče těch talířů a skleniček sou od prachu, a to proto že není kuchyňská linka a leží to čistě jenom na poličce.

K: to prach vypadá trošku jinak lucko.

L: jako: nádobí bylo umyté všechno.

K: nebylo. já sem přišla bylo na sporáku hrnce.

Luk: to je to jak hraješ čtyři hodiny hry. když máš dvě děti, starosti prostě jo, jak ty můžeš mít prostě čas čtyři hodiny hrát hry. to nejde. prostě ty nedbáš na či na čistotu.

L: to není o tom že nedbám.

Luk: nemáš čas?

L: to není o tom, jako já času mám dost, ale já si místo úklidu doma radši budu věnovat dětem.

K: věnování dětem. jak se jim věnuješ luckou když neumí ani jedna mluvit? jako no malá dobré pochopím, ale dva dva a půl už má malá,

L: ale ona je neslyšící, chápeš to?

K: jo ona je neslyšící, já sem byla třeba schovaná jakoby takhle, ona na mě neviděla, já sem na ni volala a normálně přišla. neviděla na moji pusou, ale slyšela mě moc dobře. a byla daleko ode mě.

L: ano, ona má sluch na jednom uchu.

K: ehm. a proč nemá naslouchátko?

L: kdo ji nezná, protože nemá za sebou potřebné vyšetření a to bude mít až v sedmi letech.

K: a za tu dobu ji naučíš jak mluvit?

L: víš co, nám doktorka říkala že to nebude mít vliv na její vývoj.

Luk: () ale mi pověz proč ji tady tohle deš říkat. protože ona má na všechno argument.

K: eště vlastně bych se chtěla zeptat, nemohla sem spát, protože mi tam pořád něco jakoby smrdělo.

L: já peru i čtyřikrát za týden.

K: aha a proč si měla teda špinavé prádlo? proč si měla oblečení špinavé uložené ve věcech u dětí.

L: věci, které sou u děcek a třeba ty bodyčka, ty zašlé, nejde to doprat.

K: ehm.

L: nejde to doprat.

K: tak máš všechno čisté. jo?

...

5.3 Negativní nezdvořilost

Ladislav a Monika (1. díl)

Níže uvedený rozhovor probíhá mezi partnery ještě před výměnou. Monika vypočítává seznam věcí, které jí Ladislav během soužití provádí, a přestože řadím

Moničinu poslední výpověď do kategorie negativní nezdvořilosti (navíc zde porušuje i maximu uznání), musím zdůraznit, že Monika při rozhovoru vypadá velmi odevzdaně a usmívá se (z jiných rozhovorů tohoto dílu lze vyhodnotit dynamiku jejich vztahu, a především Ladislavovu povahu – viz výše komentář k výběru účastníků pořadu).

L: naše finanční situace, já mám samý exekuce, monika taky prostě, sme, máme problémy,

M: co sem furt pleteš ty peníze, ty máš taky svoje zkratky, že jo.

L: no tak

M: no.

L: zkratky.

M: je zlej, uráží, říká věci takový který nejsou, vymejšlí si pohádky a těma mě obviňuje. paranoidní blázen.

Ladislav a Sylvie, Tomáš (1. díl)

V následujícím dialogu Ladislav zesměšňuje Sylvii a porušuje maximu uznání, když nevybíravým způsobem generalizuje mladou generaci lidí (tedy Sylviiny vrstevníky včetně Sylvie) a nedává prostor pro vyjádření i komunikační partnerce. Sylvie nejdříve reaguje pouze neurčitým odmítnutím („no nevim“), posléze ale využívá obrannou strategii, v rámci které hodnotí Ladislava slovy „seš hnusnej“ a „seš ironickej“.

L: teď si vem, kdybys byla na ukrajině,

S: ehm.

L: a musela bys ven, do studny, pro vodu. víš jak to tady máš v pohodě? vy ste moc rozhejčkaný vy mladý.

S: no nevim.

L: no, nevim. vy ste zvyklý, ty vole, baráčky ve dvaceti letech,

S: seš hnusnej, jako já

L: nejsem.

S: seš, seš ironickej, prostě nevim jakoby, bavíš se se mnou najednou že sem malá holka,

L: takovýdle rozmazlený děti, mladý,

S: rozmazlený, já vůbec nemám rodiče, aby mě mohli rozmazlovat jako. člověk si na to vydělal sám.

L: já to nikomu nepřeju, ale třeba se dostaneš do situace ()

S: já neříkám, že ne, může se to stát, ale ne takový teda asi ale,

V pokračování rozhovoru Ladislav spěšně mění téma hovoru a znovu si vybírá strategii negativní nezdvořilosti, když naznačuje, že Sylvie na rozdíl od něj vaří pomalu. Tím zároveň porušuje maximy uznání a skromnosti.

L: ten segedin budu dělat příště já. protože já už bych ho měl hotovej. no:, děkuju.
S: si jez tady, nevim.
l: kdyžtak si přidej, kdyby si chtěl, jo?: uvidíš, jak ti to bude chutnat.
T: děkuju:.

Níže Ladislav porušuje maximu uznání, když sice využívá formu otázky, ale přesto si je vědom faktu, že Sylvie připálila oběd, a vědomě na to upozorňuje. Sylvie reaguje obranou. Ladislav se omluví, že tedy oběd jíst nebude a Sylviina reakce spočívá v odmítnutí spojeném s výtkou. Ladislav si neodpustí sarkastický komentář, ale Sylvie s ním již pouze ironicky souhlasí.

L: ty:jo, že to je trošku připálený?
S: tak jako díky tomu smaltovému hrnci bych se ani nedivila ale, jestli chceš kritizovat, můžeš jíst z fast foodu, jak říkáš.
L: ten segedin z toho hrnce je připálenej a nezlob se, já to jíst nebudu.
S: dobře, já si myslím že je dobrej, já ho mám ráda.
L: připálený zelí a suchý knedlíky.
S: jasně, to víš že jo.
...

Ladislav a Sylvie (1. díl)

V dalším rozhovoru Ladislav prohlašuje, že jeho malý syn nechce jíst, což Sylvie odmítá. Ladislav se ironicky ptá: „A čím to bude chyba?“ Sylvie mu podává logickou odpověď, ale Ladislav reaguje zesměšněním Sylvie a porušením maximy uznání, když naoko pochybuje, že je Sylvie matkou dvouleté dcery, protože podle jeho názoru Sylvie nezvládá dítě nakrmit. Sylvie reaguje protiútokem.

L: zkusím ho krmit, nechce jíst.
S: jí:, prosím tě, nesní to všechno, ale jí:, není vo hladý. že nechce jíst to asi nebude moje chyba že jo.
L: a čím to bude chyba?
S: asi jak ste vy naučený se stravováním no.
L: ty seš maminka dvouleté dcery? měla by si zvládnout nakrmit dítě.
S: když ho nenakrmíš ani ty, tak je někde problém, že ano.

V pokračování rozhovoru Ladislav znovu porušuje maximu uznání a také maximu kvality, a sice tím, že bez jakýchkoliv důkazů spekuluje o Sylviině nedostatečné péči o dceru.

L: takže uděláme to takhle.
S: já si ho zkusim nakrmit, já neříkám, že ne.
L: uděláme to takhle, já to budu zkoušet, naučím se to, von se naučí vode mě jíst, ty to dělat nemusíš, ani teď, ani za těch pět dnů, dám mu mlíko a budu se vo něj starat

já. víš co já si myslím, že u vás doma, je tatínek ten, co se stará vo to dítě a ty jenom seš na fejsbuku a

S: jo:?

L: na internetu,

S: no nepovídej,

L: srandičky, srandičky,

S: no nepovídej,

Níže Ladislav svým vyjádřením („kdybys byla co k čemu“) nerespektuje maximu uznání. Sylvie znovu reaguje obranou.

L: kdyby si byla co k čemu, vemeš ten smetánek a řekneš pod', já to zkusím.

S: teď sem řekla tak dyť to můžu zkusit a tys mi řek nic nedělej. no, ale podle mě už bude prostě unavenej, protože teď už nic chtít nebude, no. hami. budem papat? dyť je unavenej jako blázen, tohle není hladový dítě, ale ospalý dítě. ššššš.

Ladislav a Sylvie (1. díl)

V následujícím dialogu Ladislav zdůrazňuje převahu nad Sylvií. Ladislav pravděpodobně vzhledem ke svému věku (je o 25 let starší než Sylvie) předpokládá, že v životě poznal více partnerek než Sylvie partnerů. Přestože se Ladislav Sylvie nezeptá na přesný počet, Sylvie sama otázku vysloví a hned odpovídá, že v životě poznala jen jednoho partnera, načež se Ladislav po ujištění, že pochopil Sylviinu odpověď správně, zeptá, zda ji její nynější partner „odpanil“, čímž porušuje maximu relevance, když poukázal na naprosto nerelevantní fakt, že Sylviin stávající partner byl i jejím prvním sexuálním partnerem.

L: fakt? podívej, já to vím podle sebe, já už sem měl těch partnerek víc, než ty si měla partnerů,

S: kolik sem měla partnerů? ano, jenom jakuba,

L: jenom jednoho?

S: ano,

L: on tě odpanil? fakt? opravdu?

S: a co je na tom špatného? zažít první lásku, která trvá.

L: osum let seš s tím samým jedním partnerem?

S: ano, to je to tak hrozně neúnosný? ((smích)) mně se to zdá jako pohádka, kterou žiju.

Ve svém dalším vyjádření Ladislav porušil maximu kvality a relevance. Ladislav totiž hovoří o nepodložené a nerelevantní informaci, a sice o pravděpodobnosti rozchodu partnerů po uběhnutí určitého časového období. Tím se pokouší Sylvii zastrašit.

L: hele, devátej desátej rok, to si dávej pozor, to je většinou rozchod. a mohlo by se stát to, že bys mohla dopadnout i von jako já.

Sylvie však na jeho výpověď reaguje obranou. V závěru rozhovoru už Ladislav neví, jak na Sylviiny argumenty zareagovat, proto pouze popěvkem ironicky poukazuje na předešlou situaci, kdy odmítl jídlo uvařené Sylvií.

S: děláš ze mě prostě malou hloupou holku a to já fakt nejsem.

L: je ti dvacet dva let,

S: ano:.

L: si mladá, nemáš tolik zkušeností,

S: ale už sem toho dokázala docela dost! proč mi musíš ho tady negativně, že všechno skončí, všechno bude špatně.

L: nafrněná:, nafrněná: a výborně vaří.

Ladislav a Sylvie (1. díl)

V níže uvedeném rozhovoru Sylvie navrhuje Ladislavovi, a především jeho nevlastnímu synu Tomášovi, aby se v autě připoutali pásy, a také naznačuje, že by osmiletý Tomáš neměl sedět na předním sedadle auta bez podsedáku. Ladislavovou reakcí je otázka ohledně věku směřovaná na Tomáše, po které se (dle svého názoru) vtipně ptá, jestli je Tomášovi třináct let. Na tento humor Sylvie nepřistupuje a zdůrazňuje, že věk nehraje roli. Následně také využije strategii sarkasmu, na kterou se ale Ladislav rozhodne nereagovat.

S: hele, nechcete se připoutat? nebo aspoň ty tome?

L: jo, připoutej se.

S: celkově, myslím si že vepředu bez podsedáku jakoby by neměl úplně sedět ne?

L: kolik ti je? třináct?

S: ono to není věkem, to je centimetráma.

L: já rád dělám zakázaný věci.

S: já nevim. dvě stě třicet jet s dvouma dětma, v plným autě, v alfě, po dálnici je opravdu rozumné, no.

Poté se Sylvie nechá slyšet, že má Ladislava už „plné zuby“, načež Ladislav Sylvii nevybíravě pobízí, aby šla jeho syna přebalit. Sylvie nenamítá, ale když zjistí, že Ladislav dříve porušil maximu kvality vulgárním tvrzením, že jeho syn potřebuje přebalit, a dával Sylvii za vinu, že to nepoznala, označí Sylvie Ladislava příznakovým oslovením „ty herečko“ (pozitivní nezdvořilost) a následně říká Ladislavovu malému synovi (tak, aby to Ladislav slyšel), že „tatínek je trošku blázen“. Ladislav si ale nepřipouští sebereflexi a stále tvrdí, že svého syna lituje,

načež Sylvie znovu opakuje Ladislavovi, že je „herec“, hádka pokračuje, dokud ji Ladislav sebelítostivými slovy neukončí.

L: jo. jesi tam je někde plína, zkus mu ji přehodit přes hlavičku. ta:k. ty to děláš naschvál? sylvo?

S: to si děláš srandu?

L: proč mu tu plínu nenecháš přes ty ()

S: von si ji strhává prosim tě.

L: míšo:. chudák ten kluk.

S: myslíš si jako že mám ráda, když se dítě trápí prosim tě? co si vo mně myslíš prosim tě, () už tě mám plné zuby.

L: nelíbí se mi to. nemůžu to vidět jak se trápí to dítě. tak, je posranej, úplně brutálně, tak šup, přebalovat. sylvo.

S: dobře.

L: ona dělá naschvály. já věřim tomu že budou hovna všude, že to udělá naschvál. po sedačce, po klukovi, prostě naschvály. proč to dělá ta holka?

S: takže vů:bec není posranej, vůbec. je trošku počůranej, trošičku.

L: no:.

S: ty h:erečko.

L: tak jedem.

S: tatínek je trošku blázen no, ale na to si asi časem zvykneš jako tomáš.

L: já toho kluka lituju.

S: ty seš herec.

L: já nejsem herec.

S: seš herec.

L: kdybych byl herec, tak dělám ve filmu a mám peníze. ale já sem spíš blbec. jedem.

Ladislav a Sylvie (1. díl)

Při změně režimu se Sylvie ptá Ladislava, zda by bylo možné dát do jejího pokoje dveře, Ladislav ale její otázku velmi stručně odmítne (odepřená zdvořilost). Sylvie svůj požadavek následně vysvětluje tím, že jí vadí Ladislavovo chování, načež Ladislav (v rámci strategie negativní nezdvořilosti) Sylvii zesměšní, Sylvie reaguje odmítnutím a Ladislav rozhovor ukončuje bagatelizací Sylviina požadavku (opět negativní nezdvořilost).

S: takže změna režimu, měla bych jednu technickou, jenom ty dveře do toho pokoje, to chtěla i monika a ty si říkal že tady nějaký ty dveře máš. šlo by to?

L: nešlo by to a nic tam dávat nebudu. dál.

S: mně prostě vadí když se v noci vzbudim a žes tam šel nakouknout. já vim žes koukal asi na malýho ale,

L: myslíš že je na tobě něco k vidění?

S: ty mě nezajímáš.

L: pět dní to vydržíš. to zvládneš.

Ladislav a Sylvie (1. díl)

V pokračování rozhovoru Sylvie a Ladislava při změně režimu se Ladislav znovu staví odmítavě k Sylviiným návrhům. Ladislav po Sylviině požadavku ohledně jednoho dne volna začne tvrdit, že Sylvie má volno pořád. Současně Ladislav velmi (a přímo) nezdvořile dává najevo, že je mu Sylvie lhostejná („vypadni kdy chceš“). Když Sylvie nabídne Ladislavovi, že by si taktéž mohl odpočinout, odpoví jí znovu velmi nezdvořile. O malou chvíli později Sylvii ironicky poděkuje a následně jí začne v rámci přímé nezdvořilosti dokonce vyhrožovat, že se „se svou povahou“ nesmí přiblížit k jeho dítěti.

S: chtěla sem udělat jakoby férovou věc, ale ()

L: to vynech, ani ani to nečti,

S: ee, chci jeden den volno, prostě si

L: dyť ty máš volno furt prosim tě.

S: vypadnout. aha.

L: vypadni kdy chceš.

S: jasně. a myslela sem že by sis ty moh udělat taky volno. vodpočinout si,

L: a proč ty se vo mě staráš?

S: já sem to myslela férově.

L: proč? jo? ty si férová?

S: ehm.

L: tak děkuju. volno nepotřebuju.

S: dobře, tak jo.

L: ty si vem, na pět dní klidně, jo?

S: takže s malym si teda nákej program udělat můžu?

L: poslouvej, poslouvej mě teďka jednu věc. ty nesmíš k dětem,

S: já myslela že velim já.

L: se vůbec přiblížit, k tomášovi můžeš, s tím se bav jak chceš, ale k tomu ročnímu dítěti ty s tvoji povahou se nesmíš přiblížit.

Michal a Aneta (2. díl)

V dalším dialogu Michal popisuje svou partnerku Anetu při úvodním představování účastníků pořadu. Zdá se, že by výrazy jako „výbušná“ nebo „panovačná“ mohly Anetu urazit, ona sama ale doplňuje, že je také vzteklá. Michal tedy pokračuje ve svém popisu, načež Aneta vše potvrdí, aby ale nakonec Michala zesměšnila v rámci strategie negativní nezdvořilosti, když řekne, že: „Michal stáhne vocas a poslechne.“ Poté však následuje střih.

M: strašně výbušná, panovačná,

A: vzteklá.

M: a musí bejt po ní prostě, což je na prd.

A: je to pravda. vono po mym je skoro vždycky, protože michal stáhne vocas a poslechne.

Blanka (4. díl)

V níže uvedeném úryvku Blanka poukazuje na Jirkův nesplněný závazek a dává jasně najevo, že o dané věci nehodlá diskutovat a Jirka svůj úkol musí do konce výměny splnit. Jirkova možná reakce bohužel nebyla zahrnuta do odvyšlaného materiálu.

B: první požadavek je omítka. hele tus měl udělat v prvních pěti dnech, ale zařid' si to jak chceš, ale já než budu odjíždět ta omítka bude hotová. třeba to dělej ve štyry ráno, mně je to jedno. ale bude hotová.

Petr a Eva, dítě (5. díl)

Při úvodním představení účastníků jedno z dětí Petra a Evy mimo jiné uvedlo informaci, že Eva dá dětem někdy i facku. Pravděpodobně se tedy jednalo o informaci, kterou by Eva raději nezveřejňovala. V reakci na to se Eva pokusí bránit, řekne však pouze slovo „ale“, protože ji následně dítě přeruší, a Eva už se dál nebrání. O určitý způsob obrany se pokusí Petr, když prohlásí, že až Eva odjede do cizí rodiny, tak to bude „špatný“.

(Kvůli nízkému věkovému rozdílu obou chlapců a jejich fyzické podobnosti jsem nerozeznala, zda jde o Honzu, nebo o Pepu. Podobný problém se projevil ve více ukázkách.)

Dítě: máma vždycky jenom rozkazuje třeba když neposlechneme tak nám třeba zakáže jenom tablet, a když neposlechneme víc, tak nám dá facku a musíme jít spát. třeba i když to je odpoledne.

E: ale,

Dítě: no jo.

Pe: ale přece jenom ta mamina když prostě je tady, tak cejtíš prostě něco že víš když něco opomeneš, tak ti někdo něco připomene. jak tady nebude, tak to bude špatný.

Petr a Eva (5. díl)

V rámci představování totožných účastníků jako v předešlé ukázce Eva zveřejní intimní informace týkající se Petrovy žárlivosti (strategie negativní

nezdvořilosti). Petr se brání protiútokem a říká, že on Evě k žárlení neposkytuje žádné důvody. Následně se Eva znovu v rámci strategie negativní nezdvořilosti uchýlí k zastrašení Petra, když prohlásí, že pokud by Petr žárlit nepřestal, tak by pravděpodobně jejich vztah ukončila.

E: nejčastějším důvodem těch našich nesporů je to právě to jeho rejpaní a domejšlení. () stačí když mi zapípá telefon, a on už hned prostě začne rejpat kdo ti píše, to je zase nákej milenec, jo, a to mi hrozně vadí tohlencto.

Pe: já sem otevřenej, já když něco přijde, tak říkám hned vysvětluju, jo, napsal mi ten a ten a ukážu.

E: tak pokud by určitě nepřestal takhle žárlit a pokračovalo by to, tak asi bych to opravdu ukončila ten vztah.

Vladan a Radka2 (6. díl)

Následující dialog se také odehrává při představování účastníků v úvodu pořadu. Vladan popisuje negativní povahové rysy Radky2, o chvíli později Radka2 Vladanovi vytkne, že ji přerušil, na což Vladan reaguje pouze smíchem. Na konci této části rozhovoru však Radka2 využije strategii negativní nezdvořilosti, když uvede svou domněnku a zároveň intimní informaci, že kdyby je nespojovaly děti, tak spolu nežijí.

V: nežijeme úplně v harmonii, radka je taková bouřlivá, lehce, lehce vzplane, mně někdy připadá že ať ten chlap cokoliv udělá, tak dycky je to špatně nakonec.

R2: tak to je moje povaha asi no.

V: všechno se nelíbí.

R2: počkej teď mluvím já.

V: ((smích))

R2: já to vidím spíš tak, že než že bysme žili spolu, tak žijem tak fakt opravdu vedle sebe no. že nás fakt drží jenom ty děti, myslím si, že kdybysme neměli děti tak spolu nejsme.

V pokračování dialogu Radka2 znovu zveřejní intimní informaci, která se týká finanční situace partnerů, když prozradí, že má Vladan dluhy, a proto partneři nesdílí své finance dohromady. Tím také porušila maximu uznání. Vladan reaguje obranou a ironickým prohlášením, že za utrácení považuje Radka2 i nákup úsporného osvětlení.

R2: nehodlám prostě sdílet jeho dluhy. prostě on nakoupí, dá mi účet, projedu si to, co je cí, samozřejmě děti platíme napůl a tak to děláme no.

V: radka je spořivá, jo:, až extrémně spořivá, jo, ale když koupím úsporné světla, tak je to utrácení.

5.4 Sarkasmus a škádlení

Jakub a Monika (1. díl)

Dialog vedený mezi Jakubem a Monikou zahrnuje jak škádlení, tak i sarkasmus. Monika dostala za úkol sesbírat na zahradě psí exkrementy, proto si sice s použitím vulgarismů (přesto dialog nelze označit jako hrubý), ale pouze sarkasticky stěžuje. Jakub reaguje jen smíchem a posléze škádlením. Monika prokazuje schopnost sebereflexe a vtipně poznamenává, že si takový trest zaslouží za chování v situaci, která je podrobněji popsána v následující kapitole týkající se odepřené zdvořilosti.

M: poslední den a já budu sbírat hovna. na todle seru.

J: ((smích))

M: čemu se gebíš? po psovi mi to nevadí, ale po tobě by mi to vadilo. děkuji ti kubo, úplně bomba program na rozloučenou. místo chlebičků. ježiš todle bylo asi čerstvý. to je smrad. fuj.

J: já to cejtím až sem normálně.

M: že jo? fekální sobota. to mám za trest. za to že se mi nelíbilo jak sem byla namalovaná.

Jirka a Blanka (4. díl)

Následující rozhovor obsahuje pouze škádlení. Tuto strategii využívá především Blanka, v předposlední výpovědi na to sama explicitně upozorňuje („já si ještě rejpnu a pak puđu“). Současně svými výpověďmi porušuje maximu uznání. Jirka ale chápe Blančin záměr, i když se brání odmítnutím daného úkolu.

Ji: vopruzovat budeš jo?

B: jo. hele a to je jako celej zázrak tohle jo?

Ji: () zázrak to začne.

B: prostě to tam nakydáš, uhladiš to a hotovo? a to je jako všecko?

Ji: ano prosim.

B: a to ti trvá tak dlouho?

Ji: () kouřit nebo něco?

B: du, já si ještě rejpnu a pak puđu.

Ji: běž, ahoj. už běž.

B: necemrej, budeš si to umývat.

Ji: nebudu, ().

Jirka a Blanka (4. díl)

Taktéž v dalším dialogu mezi Jirkou a Blankou oba mluvčí využívají strategii škádlení. Že se nejedná o sarkasmus, značí i Blančina pochvala v závěru krátkého úryvku.

B: ty seš ale šikovnej.

Ji: ježišmarjá, už je tady zas.

B: hele vážně čumim.

Ji: na co?

B: překvapuješ. vařit umíš, chytl ses

Jirka a Blanka (4. díl)

Poslední dialog vedený mezi výše uvedenými mluvčími už ale obsahuje pouze sarkastické výpovědi pronášené Blankou. Společně s Jirkou hodnotí výlet a návštěvu propasti, při níž se Jirka velmi podrobně vyptával průvodce na spojitost dané propasti se sebevrahy.

Ji: tady si sednem, tady to bude lepší. dobrej (), jako povedl se ti mámo.

B: bez tvejch sebevrahů by to bylo hezčí. hele ty fakt všechno negativistický. normálně sem měla sto chutí tě plesknout.

Ji: tak já sem se slušně zeptal na to ne?

B: místo toho abych si pamatovala ty dobrý věci, tak si pamatuju tvoje sebevrahy.

Vladimír a Blanka (4. díl)

Úsměvný příklad škádlení obsahuje následující krátký úryvek z rozhovoru partnerů Vladimíra a Blanky. Vladimír neokázale a poměrně nepřímou požádá Blanku o ruku, ta se ale místo okamžité odpovědi zeptá, co se stane, když ho odmítne. Vladimír se nenechá zastrašit a Blanka hned v následující výpovědi s nabídkou sňatku souhlasí.

V: já prostě vím že nic víc nepotřebuju k životu. když seš ty. takže to udělám takhle a zeptám se tě jestli by ses mě chtěla vzít.

B: a co když ti řeknu ne.

V: tak to budu zkoušet dál.

B: vždyť víš že ano.

Pavel a Eva (5. díl)

Následující rozhovor prozatímních partnerů Pavla a Evy probíhá při jejich seznámení. Eva se po několika slovech na uvítanou otevřeně zeptá, zda Pavlova partnerka spí v karavanu, a následně sarkasticky říká, že ona „taky mamince neustlala na balkoně“. Pavel totiž z legrace přichystal prozatímní partnerce lůžko v karavanu na zahradě. Téměř až do konce dialogu ale Pavel předstírá, že vše myslí vážně, a Eva jeho humor nesdílí. Když se potom Eva dozví, že šlo o škádlení, pouze sarkasticky poznamená: „No hurá.“

E: vaše mamka spí v karavanu?

Pa: ten karavan je problém?

E: trošku jo no. já sem taky mamince neustlala na balkoně. fakt ne.: naopak sem jí dala ten největší pokoj s největší postelí aby se měla u nás dobře. a přítel bude spát na gauči. takže jako fakt karavan se mi nelíbí.

Pa: tak jo hele,

E: jako já nevím co ti přijde k smíchu, tak si tam di spát ty na tři dny. to jako mě chceš votrávit votrávit první den jo? ty jo. fakt super.

Pa: tak nic no, tak karavan se teda konat nebude.

E: no to nebude teda.

Pa: ne asi si pochopila že to byl vtip.

E: no mně to teda jako vtip nepřišlo ty jo.

Pa: spát samozřejmě budeš tamhle v tom pokojíku,

E: no hurá.

Pavel a Eva (5. díl)

Také v dalším dialogu Pavla a Evy se vyskytuje strategie škádlení, ovšem nyní již oboustranně. Prozatímní partneři se škádlí ohledně toho, kdo má větší odvahu (v jejich podání doslova větší „koule“). V poslední replice se také nachází jeden z dokladů, že slovní spojení „ty vole“ bylo v rámci odvysílaného materiálu velmi populární u ženských mluvčích (viz níže).

Pa: já tě doženu, neboj se. a kdo je výš, co? zatím to vypadá že mám větší koule já.

E: už je ztrácíš?

Pa: ne ne.

E: takže máme furt stejný koule hele.

Pa: tak jo.

E: fajn. ty vole! to je výzva vždycky pro mě tohlencto ty jo. a já sem vyskočila vejš, když sem seskakovala.

Eva a její dítě (5. díl)

Další krátká ukázka rozhovoru se odehrává při návratu Evy domů. Eva se svého syna ptá, jak se mu dařilo v době její nepřítomnosti. Syn odpovídá, že dobře, na to Eva zareaguje otázkou, zda bylo synovi dobře bez ní, a syn s úsměvem škádlivě odpoví: „Hmm, taky.“ Na to Eva se smíchem pouze poznamená: „Ty kaňoure!“

E: nazda:r. aho:j. poce:m. čau kluci:. jak bylo? počkej.

Dítě1: dobře.

E: beze mě bylo dobře?

Dítě1: hmm, taky.

E: ty kaňoure!

Vladan a Radka1 (6. díl)

Dva další dialogy jsou vedeny mezi Vladanem a Radkou1 při nákupu oblečení. Vladan si oblečení nekupuje často, jelikož jeho manželka Radka2 je velmi spořivá. Na to v prvním rozhovoru reaguje Radka1, když sarkasticky říká, že si má Vladan koupit kalhoty v nepřítomnosti své manželky, protože ta mu potom nákupy oblečení zakáže.

V: () ale rifle. tydle sou takové,

R1: nechceš?

V: nechcu.

R1: hele kup si to dokavad' tady nemáš svoji manželku. pak ti to zakáže.

Vladan a Radka1 (6. díl)

Ve druhém rozhovoru na výše zmíněné téma Radka1 po Vladanově nákupu sarkasticky konstatuje, že ho „manželka zabije“, až to zjistí.

V: taky dobré. v tomhle se cítím trochu líp. po dlouhém čekání na kalhoty úspěch. moje banka tu má dneska akci, dvacet procent slevu, tak vezmu oboje.

R1: jaký si vzal, ty tmavý?

V: tak sem si vzal dvoje.

R1: tak to tě manželka zabije. ((úsměv))

Julius a Jaroslava (7. díl)

V další ukázce se při popisu svého manželství na začátku pořadu vzájemně škádlí manželská dvojice Julius a Jaroslava. Mohlo by se zdát, že se zde jedná o strategii

pozitivní či negativní nezdvořilosti, ale soudě podle toho, že jde o dlouhodobé partnery (11leté manželství), a podle Juliových reakcí se podle mého názoru jedná pouze o škádlení.

J: důvod je stereotyp v manželství, aspoň z mojí strany, protože manžel je strašnej pecivál.

Ju: ona si totiž myslí že sou všichni chlapi úplně jiný.

J: no, to si myslím že spousta chlapů, ne všichni.

Ju: že já sem úplně na hovno a všichni sou úplně báječní jako. takže to je ().

J: no tak ty seš zábavnej, vtipnej, ale jinak seš línej.

Julius a Jaroslava (7. díl)

Také v níže uvedeném rozhovoru, odehrávajícím se při balení věcí před cestou, se Julius a Jaroslava škádlí. Jaroslava z legrace „vyhrožuje“ Juliovi, že možná zůstane nastálo s prozatímním partnerem, za kterým se chystá, a když Julius také z legrace zadoufá, že ho v době Jaroslaviny nepřítomnosti čeká „ráj“, Jaroslava mu odpoví, že doufá, že mu nastane „peklo“.

Ju: bych v životě nevěřil že máš tolik věcí.

J: já nemám co na sebe.

Ju: vrátíš se ještě zpátky?

J: nevim, budu si to přemejšlet, jestli bude novej tatínek lepší a hodnější než ty, tak tam zůstanu. nastálo.

Ju: já doufám že mě čeká ráj deset dnů.

J: no tak já doufám že tě čeká peklo.

Honza a Jaroslava (7. díl)

I s prozatímním partnerem Jaroslava využívá strategii škádlení a z legrace Honzu jdoucího do hospody varuje, aby se neopíjel, na což Honza vtipně zareaguje.

H: tak čau ().

J: ne že se nám opiješ. ((smích))

H: to já neumim.

J: užij si to tam, jo?

H: du.

J: jo, čau.

Lukáš a Lucie (9. díl)

Následující krátký výňatek z dialogu stojí za zmínku, jelikož se odehrává teprve druhý den výměny. Lucie dostala za úkol vyleštit zrcadlo, ale Lukášovi se zrcadlo nezdá dostatečně čisté, na což Lucie škádlivě reaguje pouze větou: „Hej, já ti fakt fláknu.“ Lucieina odpověď potvrzuje můj předpoklad, že se účastníci pořadu v nové rodině adaptují velmi rychle, alespoň tedy co se týče jejich vyjadřování.

L: pod' si to zkontrolovat!

Luk: můžu?

L: šmouhy sou pryč.

Luk: jo? já nevim.

L: hej, já ti fakt fláknu.

Lukáš a Lucie (9. díl)

Mezi stejnou dvojicí prozatímních partnerů se odehrává i následující dialog obsahující škádlení.

Luk: luca, já du tam jo, pro papiňák. jo?

L: no tak běž.

Luk: dobře.

L: už si měl být zpátky.

Luk: hej, odpusť si si ten tón. ahoj luci.

Lukáš se navíc po tom, co přinesl papiňák, rozhodl Lucii poškádlit tím, že přivedl na oběd svou švagrovou s rodinou, aniž by to Lucii předem oznámil. Tento nápad však Lucie neocenila a za Lukášovy nepřítomnosti ho okomentovala větou: „Že se nestydí.“ A následně si opět v nepřítomnosti Lukáše velmi vulgárně postěžovala následujícími slovy:

L: ty vole jak služka tady. pro ňho i pro jeho kamarády kurva.

Přestože škádlení bývá často spojováno s účelem sblížení, vztahy mezi těmito dvěma účastníky se v průběhu deseti společně strávených dnů velmi zhoršily.

5.5 Odepřená zdvořilost

Jakub a Monika (1. díl)

Níže uvedený dialog je veden mezi prozatímními partnery Monikou a Jakubem již v závěru společného soužití. Jakub (povoláním fotograf) Monice daroval společné

fotografování, v rámci kterého pro ni mimo jiné zajistil vizážistku a kadeřnici. Po dokončení vizážistčiny práce ovšem Monika není spokojená a dává to Jakubovi najevo, přestože se jednalo o dárek.

J: nazdar. vůbec bych tě nepoznal.

M: ne?

J: ne, vůbec.

M: kdo to tu sedí?

J: úplně někdo jinej, vid'? já bych řek že super.

M: to je hrozný. mně se tam nechce ani dívat. je toho moc tam. všeho.

...

M: no, to je jak stará ženská.

Kadeřnice: no ale když se budete fotit ()

M: no nelíbí se mi to.

Jakub a Monika (1. díl)

Posléze Monika není spokojená ani s prací samotného Jakuba a (v rámci odvysílaného materiálu) taktéž ani nepoděkuje.

J: chceš se podívat na ty fotky? z toho pátku?

M: jo, určitě. je:žiši.

J: ta je dobrá, tadle je nejhezčí.

M: hrozná. hrozná. taky hrozná, taky hrozná, ty vole tam nebyla ani jedna jako jo?

J: tobě se nebude líbit žádná, ty nebudeš nikdy spokojená.

Ladislav a Monika (1. díl)

Následující rozhovor se odehrává mezi partnery při shledání po deseti dnech odloučení. Ladislav si všímá, že je Monika nalíčená, a vzápětí jí oznámí, že se mu její líčení vůbec nelíbí. Navíc Monice odepře i polibek na přivítanou, který si sama musela vyžádat.

L: hele,

M: co?

L: ty seš ňáká namalovaná ne?

M: oni mě namalovali, no.

L: to se mně vůbec nelíbí.

M: no vidíš to. dáš mi pusku?

L: asi nedám.

M: no tak nic.

L: nedám.

Aneta (2. díl)

Následuje Anetina část dialogu s prodávčem vietnamského původu (prodavačova část dialogu nebyla v pořadí zaznamenána). Anetiny výpovědi jsem vyhodnotila jako nezdvořilé, jelikož po zaplacení nepoděkuje a prodavači tyká (což také spadá do problematiky řečové etikety), ovšem mohu pouze předpokládat, že prodavači české národnosti by Aneta vykala.

A: je tady někdo? kolik čepice? sto pade ti dám. sto padesát. jo? tak já si ji vezmu.

Lukáš a Týna (3. díl)

Další dialog je veden mezi prozatímním partnerem Lukášem a Michalovou sedmnáctiletou dcerou Týnou. Lukáš Týně nabízí své kadeřnické služby, ona ale příkře odmítne, aniž by alespoň poděkovala. Navíc dodá, že „na hlavu si šahat nenechá“.

L: no: pak mám tady u týny aby si uklidila pokoj. a pak mám ještě k tobě že co kdybych ti třeba udělal nákou image na hlavě.

T: nechci. já si na hlavu šahat nenechám.

Michal a Lukáš, Týna (3. díl)

Taktéž následující rozhovor se týká především Týny a Lukáše. Týna otci Michalovi oznámí, že se s Lukášem na konci předčasně ukončeného pobytu u nich doma loučit nebude. Zde se ale poněkud dětinsky přidává také pětadvacetiletý Lukáš s tím, že se „spolu loučit nebudou“.

T: já se s ním loučit nechci.

M: ty ses rozloučila nebo co?

T: ne ()

L: ne, my se spolu loučit nebudeme.

Lukáš a Kristýna (9. díl)

Níže uvedený rozhovor byl odvysílán až v úplném závěru devátého dílu. Kristýna po návratu domů oznámí svému partnerovi, že čeká dítě. Lukáš se zeptá, jestli si Kristýna nedělá legraci, a když se ujistí, že ne, tak podle mého názoru poněkud nezdvořile zapochybuje, zda Kristýna další dítě zvládne. Kristýna reaguje

odmítnutím spojeným s výtka, dále záznam nepokračuje. Uvědomuji si ale, že v tomto případě se více než kdy jindy projevil můj osobní názor a že posouzení takovéto situace je velmi subjektivní. Jako nezdvořilý jsem rozhovor vyhodnotila také kvůli Kristýnině reakci.

K: já mám takové jedno překvapení pro tebe, sem těhotná.

Luk: ne. to je fakt?

K: jo. bych si nedělala srandu

Luk: jako já já sem rád, já sem to chtěl všechno, ale já sem neměl (), esi to jako zvládneš ().

K: tak teď se ukázalo že sem to zvládla, tak to zvládnou.

5.6 Dílčí závěr

Následující shrnutí nejrozsáhlejší kapitoly s názvem Nezdvořilost jsem pro větší přehlednost rozdělila podle výše položených výzkumných otázek. Respektive podle prvních tří otázek, zbylé dvě výzkumné otázky se týkaly vulgarismů a drzosti, proto budou rozebrány v následujících dvou kapitolách.

1. Které Culpeperovy superstrategie mluvčí využívají a jakým způsobem?

Klíčem k zařazování dialogů do kategorií nazvaných podle Culpeperových strategií se stala strategie, jež v daném dialogu převládala. Podle tohoto klíče lze říci, že mezi nejčastěji užívané Culpeperovy strategie patřily dvě strategie – pozitivní nezdvořilost a negativní nezdvořilost.

Využití zbylých tří strategií však bylo také velmi časté a je nutné dodat, že v rámci přímé nezdvořilosti mluvčí mnohokrát využívali také zbylé strategie, proto se absolutně nejpoužívanější strategií stala strategie negativní nezdvořilosti. Důvodem může být v teoretické části uvedený fakt, který popsal již Culpeper, a sice že negativní nezdvořilost je velmi často užívána mezi blízkými osobami, což potvrzuje také skutečnost, že strategie negativní nezdvořilosti byla často využívána rodinnými příslušníky při představování na začátku pořadu.

Také celková vysoká četnost nezdvořilých dialogů se dala předpokládat již díky poznámkám v teoretické části týkajícím se rodinného vyjadřování. V intimních vztazích jsou hranice (ne)zdvořilosti dány velmi neurčitě, což se nejzřetelněji

ukázalo v dialozích obsahujících strategii škádlení. Mluvčí rovněž prakticky nevyužívali omluv za své nezdvořilé chování.

Přestože mnoho výše uvedených dialogů nebylo vedeno mezi rodinnými příslušníky, lze z rozhovorů vyvodit, že na vyjadřování účastníků pravděpodobně tato skutečnost neměla větší vliv (i přesto přirozeně nelze dialogy v této reality TV stavět na stejnou úroveň jako soukromé rodinné dialogy). Tento závěr potvrzují především dvě skutečnosti: vysoká četnost užití strategie negativní nezdvořilosti a také fakt, že strategii škádlení (jež se dle Culpepera vyskytuje nejčastěji v komunikaci blízkých osob) využili ve většině rozhovorů prozatímní partneri (zde ale samozřejmě musím vzít v úvahu poměr času věnovaného dialogům partnerů a dialogům prozatímních partnerů).

Objevilo se také jen velmi málo případů, kdy se výrazněji projevil paradox pozorovatele, a sice když mluvčí (většinou při setkání „mezi 8 očima“) explicitně upozornili na fakt, že jsou rozhovory zaznamenávány.

Mluvčí nejčastěji reagovali obranou (protiútokem), občas ovšem jejich reakce v rámci odovysílaného materiálu nebyly zaznamenány.

2. Které konverzační či zdvořilostní maximy jsou v dialozích porušovány nejčastěji?

Mezi nejčastěji porušované maximy patřila bezpochyby Leechova maxima uznání, což souvisí s již uvedeným faktem, že mluvčí velmi často kritizovali své komunikační partnery s využitím strategií pozitivní a negativní nezdvořilosti. Nezahrnuji zde však výše zmíněné Leechovy maximy taktu, velkorysosti, shody a sympatie, jež byly porušeny ve většině rozhovorů.

Druhou nejčastěji porušovanou maximou byla Griceova maxima kvality. Dále stojí za zmínku, že mluvčí pouze několikrát porušili Leechovu maximu skromnosti a Griceovu maximu relevance.

3. Objevuje se v rozhovorech také hrubost?

Hrubé komunikáty se vyskytly ve všech přímo nezdvořilých dialozích. Mluvčí se hrubost nezdráhali využít a velmi často se tak dělo při setkáních „mezi 8 očima“. Musím však podotknout, že velmi hrubě se napadali především prozatímní partneři, v jednom případě také prozatímní partnerka (Lucie) se švagrovou svého prozatímního partnera.

6 Vulgarismy

Výše uvedené dialogy potvrzují, že vulgarismy společně se zhrubělými slovy (podle SSJČ) byly mluvčími hojně využívány. Dělo se tak ve valné většině v rámci hrubých komunikátů, a tedy i přímé nezdvořilosti.

Čtvrtá výzkumná otázka se však zabývala situacemi, ve kterých vulgarismy součástí hrubých rozhovorů nebyly. Těchto situací se vyskytlo několik, a sice když mluvčí využili vulgarismus pro popis své osoby či svého momentálního rozpoložení (příklady, jež lze najít v dialozích v předcházející kapitole: „buzerant“; „nasranej“; „poslední den a já budu sbírat hovna“; „na todle seru“; „sem úplně na hovno“).

Poměrně často mluvčí buďto před či po použití vulgarismu své jednání omluvili a nastaly i případy, kdy jeden z mluvčích požádal svého komunikačního partnera, aby nemluvil sprostě v přítomnosti dětí. Poměrně paradoxní je tedy skutečnost, že nejvíce vulgarismů v nasbíraném materiálu použila sedmnáctiletá Týna.

Za zmínku stojí také fakt, že vulgarismy byly běžnou součástí idiolektu mluvčích ženského pohlaví (například u Moniky z 1. dílu, Týny z 3. dílu, Evy a Veroniky z 5. dílu, Elišky ze 7. dílu či Lucie z 9. dílu). Dotyčné ženy mimo jiné často používaly spojení „ty vole“, jehož oblibu Čermák přisuzuje spíše mužské části populace. Dané slovní spojení přirozeně využívali i mluvčí mužského pohlaví, a přestože jsem neprovedla kvantitativní analýzu, je z přepisů patrné, že ženy spojení „ty vole“ využívaly minimálně stejně často jako muži.

Všechny výše uvedené skutečnosti se týkaly využití vulgarismů v dialozích. Pro úplnost ale musím dodat, že minimálně stejné množství vulgarismů či zhrubělých slov mluvčí užívali pro vyjádření svých postojů a emocí ve specifických situacích. Jednalo se například o monology a komentáře, u kterých nebyli přítomni jiní účastníci pořadu (členové štábu ale přirozeně přítomni byli), popřípadě když mluvili ke psu či k dítěti, které ještě nedokázalo mluvit.

Níže uvádím několik příkladů těchto situací, shodou okolností ve všech situacích vystupuje Monika z 1. dílu, které se také týká výše uvedené velmi časté užití

kontaktné partikule „ty vole“ (výraz „vojede“ považujú taktéž za vulgarismus, pretože sa v SSJČ nenachádza):

Monika, 1. díl: **pokojíček pro tebe. tu maj pračku v pokoji jo? to nebudou prát v noci, když budu spát, že ne? to sou takhle mladý lidi, jo? ta bude u nás doma, jo? no tak to ji vojede, ten můj. tak to je konec.**

Monika, 1. díl (ke psu): **jestli skončím na prdeli, tak dostaneš na prdel ty. slyšíš? tes, pomalu.**

Monika, 1. díl: **ptala sem se ho, jestli jí můžu koupit nějakou sladkost, tak hlavně ne s čokoládou. ptala sem se, jestli jí můžu koupit bonbon, ne:. lízátko? vůbec. seberu jí ho. nevim, co jí mám koupit. rohlík prej. mám nakoupeno. vše co sem potřebovala. samý píčoviny. ještě sem koupila něco pro malou. a uvidíme, jestli jí to budem moct dát, nebo to budu moct sníst já. už sem doma:. aho:j.**

7 Drzost

K problematice drzosti se mi podařilo nashromáždit pouze čtyři dialogy (z toho u jednoho dialogu nebyla reakce adresáta zaznamenána). Z tohoto důvodu jsem jako ukázkou důležitosti reakce adresáta uvedla i jeden domněle drzý dialog, jenž však k dialogům obsahujícím drzost nelze zařadit.

Domnívám se, že nízký počet těchto dialogů je způsoben nejen absencí reakcí ze strany rodičů (či adresátů v nadřazené pozici), ale především nízkým počtem scén zaznamenaných v pořadu, kterých by byly účastny i děti (téměř každého dílu se rovněž účastnily děti, jež zatím neuměly mluvit).

Pravděpodobně se ve všech případech jednalo o záměrnou drzost, v případě pubertální Týny se ale domnívám, že šlo spíše o zvyk, jelikož (jak již bylo řečeno) Týna podobnými (i mnohem hrubšími) výrazy nešetřila.

Michal a Stáňa, Týna (3. díl)

Následující rozhovor probíhá mezi členy rodiny po představování jejích jednotlivých členů na začátku pořadu. Manželka Stáňa popisuje situaci ohledně pití alkoholu manžela Michala, ten na manželčin popis nereaguje popudlivě, navíc ještě popisuje další detaily, proto nelze hovořit o negativní nezdvořilosti. Následně celý problém shrnuje pubertální dcera Týna, když řekne, že se otec po pozření alkoholu chová jako „blbeček“. Bohužel není jisté, jak na Týnino expresivní označení otce reagovali její rodiče, jelikož v pořadu následoval střih. Ale podle mého mínění se v tomto případě již jedná o drzost, a ne o škádlení, jelikož dcera je komunikantem v permanentně podřízené pozici vůči otci. Ostatně Týna (v rámci odvysílaného materiálu) použila s přehledem nejvíce vulgarismů ze všech účastníků vybraných dílů.

S: udělá pro nás první poslední teda, to už jako musím uznat, ale manžel když pracuje a todlecto, takže si rád teda jako popije,

M: tak buď sou to čtyři piva, pět piv nebo dvanáct anebo dvacet.

S: pak začne bejt takovej jako uzavře se, lítostivej, jo pak najednou je všechno špatně:,

M: prostě já si vypiju, a pak to co mi vadilo předtím, tak mi vadí dvakrát tolik.

T: vobčas když se to, napije, tak se chová jak blbeček.

Petr a Veronika, Petrovy děti (5. díl)

V níže uvedeném dialogu se Veronika při změně režimu snaží, aby Petrovi synové omezili hraní her na tabletu. Zdvořile navrhne řešení, Petr s ní souhlasí, ale jedno z dětí ani nenechá Veroniku dokončit výpověď a drze prohlásí, že tablet bude i nadále používat podle svého uvážení. Na to otec reaguje odmítnutím, dítě ale stále prosazuje svůj názor, načež otec rozhovor rázně ukončí s tím, že dítě musí respektovat Veroničin požadavek.

V (k dětem): takže za prvý, kluci, vy víte asi, že jo, ty tablety bysme trošku omezili, no trošku víc, že jo? ne? tak já myslím třeba hodina před spaním?

Pe (k dětem): to vydržíte, ne?

V (k dětem): hele uvidíte sami,

Dítě1: já ho budu mít ráno a konec.

Pe (k dítěti): nebudeš ho mít ráno.

Dítě1: ráno.

Pe (k dítěti): řekla, že ne, tak ne.

Vladan a Radka1, Sára (6. díl)

Další rozhovor proběhl mezi Vladanem a jeho šestiletou dcerou Sárrou. Vladan se zeptá, jestli ostatní nechtějí jít ven, a na to Sára nepřiměřeně hlasitě zareaguje otázkou: „Cože?!“ Navíc se následně svého otce drze otáže, zda je „blázen“. Nejdříve zareaguje prozatímní partnerka Radka1 a nevěřičně se Sárou zeptá, jak něco takového může svému otci říci. Poté Sárrou oba napomenou.

V: chcete se jít na chvílku proběhnout ven, děcka?

S: proč?!

V: se ptám.

S: sme už byli.

V: () na chvílku ven, na půl hodiny,

S: cože?!

V: no jo.

S: si blázen?!

R1: jak můžeš říkat tátovi že je blázen?

V: nech toho, jo?

R1: to se přece neříká, ne?

S: hodin je moc, to bysme tam úplně zmrzli.

R1: no a co? tak aspoň trošku vymrzneš co jako.

V pokračování dialogu začne Sára na otce křičet kvůli poskládanému oblečení, znovu nejdříve zareaguje Radka1, posléze Sárrou důrazněji než v předešlé situaci napomenou i její otec a připomenou, že na takové chování u nich doma nejsou zvyklí. Sára ale okamžitě zareaguje a řekne, že jsou, a nepřímou otce usvědčí ze lži. Vladan

Sáru okřikne a přikáže jí, ať není drzá (jediná explicitní zmínka o drzosti v rámci odvysílaného materiálu), a pohrozí jí zákazem jejích oblíbených věcí. Na to mu ale Sára odpoví, že „řekne mamince, jaký je zlý“. Vladan klidně odpoví, aby to Sára mamince sdělila.

V: tady máš na stole něco, donesla sis to večer,

S: a co sem si, tohle sem si neskládala!

R1: to sem poskládala já, tak proč to rozhazuješ?

V: aji na zadek bys mohla dostat jo? tak se začni chovat trošku slušně. na takové věci tady nejsme zvyklí.

S: jo. sme. co vykládáš?

V: hej! přestaň být drzá ještě navíc. nebo nebude žádná čokoláda, žádné žádné televize, a tak dál. jo?

S: já to řeknu mamince, jaký si zlý.

V: řekni to mamince

Vladan a Radka1, Sára (6. díl)

Také následující dialog v rámci změny režimu se odehrává mezi Vladanem, Radkou1 a Vladanovou dcerou Sárou. Radka1 se ptá Vladana, jaké (od manželky zakázané) přání by si rád vyplnil. Společně se domluví, že Vladan navštíví svého kamaráda na jednu či dvě hodiny, to se ale nelíbí Sáře, která se ho na tento časový údaj nevěřičně zeptá. Vladan se tedy Sáry otázce, zda nemá chodit za kamarádem, a Sára odpoví, že nemá. Když se Vladan zeptá proč, získá od Sáry odpověď: „Proto.“ Snaží se jí vysvětlit, že ona má taky své kamarádky ve školce, ovšem zde následuje v poskytnutém materiálu střih.

R1: to by bylo asi všecko, a ještě co by si chtěl ty, co víš že ona by ti zakázala.

V: třeba že bych šel za kamarádem? na chvilku?

R1: tak jesi chceš tak můžeš jít.

V: jedna dvě hod'ky třeba po práci.

R1: tak to není vůbec žádný problém tak tak to máš povoleno dopředu. určitě.

S: jak na dvě hod'ky?

V (k dítěti): co, nemám chodit za kamarádem?

S: ne.

V: proč?

S: proto.

V: ty taky chodíš do školky za kamarádkama.

Petr a dítě (5. díl)

Jelikož tato podkapitola (stejně jako odvysílaný materiál) obsahuje velmi málo situací, ve kterých by se vyskytovala drzost, dovolím si zařadit sem také ukázkou, ve které se sice vyskytuje na první pohled drzá výpověď, kterou ale adresát (otec) jako drzou nevyhodnotil, naopak přistoupil na synův návrh.

Rozhovor je veden mezi Petrem a jeho synem. Prozatímní partnerka Veronika dětem při změně režimu zakázala používání tabletů a Petr se syna ptá, jak tuto situaci zvládá. Na to dítě odpoví otázkou: „Jak by se ti líbilo, kdyby ti někdo řekl, hele, že máš omezit tvoje kouření, hm?“

Je paradoxní, že drzost ohrožuje negativní tvář adresáta, která požaduje, abychom nebyli omezováni ve svém jednání, přičemž dialog i přesto, že neobsahoval drzou výpověď, nakonec přímo k omezení (omezení kouření cigaret) dospěl.

Pe: jak zvládáš pepí, že jsi bez tabletu. co? de to?

Dítě: a jak by se ti líbilo, kdyby ti někdo řekl, hele že máš omezit tvoje kouření, hm?

Pe: šel bych s tím bojovat. tak to taky uděláme? jo, po tu dobu co než přijede mamka tak kouřit nebudu, jo?

Dítě: dobře.

Pe: jo?

Dítě: jo.

Pe: tak ruku na to. tak. paráda.

8 Závěr

Cílem mé bakalářské diplomové práce bylo popsat a zanalyzovat stav jazykových promluv vedených účastníky devíti dílů sedmé řady reality TV Výměna manželek. Vzhledem k velkému množství možných zkoumaných jevů jsem jako základní teoretické východisko zvolila Culpeperovu teorii nezdvořilosti, zaměřila jsem se ovšem také na porušování Griceových konverzačních a Leechových zdvořilostních maxim a rovněž na přítomnost hrubých komunikátů, vulgarismů a drzosti. Při analýze dialogů jsem využila metodu kvalitativního výzkumu.

V praktické části práce se mluvčími nejvyužívanější Culpeperovou superstrategií ukázala být strategie negativní nezdvořilosti, jež se často projevuje vůči osobám navzájem si blízkým, což potvrzuje můj v teoretické části popsany předpoklad, že účastníci se v cizím prostředí velmi rychle adaptují (tento předpoklad také potvrzuje obliba strategie škádlení). Přesto jsem samozřejmě brala v úvahu tzv. paradox pozorovatele, na který sami účastníci v rozhovorech několikrát explicitně upozornili, a především fakt, že rozhovory byly sice neformální, ale z velké části se neodehrávaly mezi rodinnými příslušníky.

Nejvíce porušovanou maximou se stala Leechova maxima uznání (nepracovala jsem ovšem s Leechovými maximami taktu, velkorysosti, shody a sympatie, jelikož byly porušeny v naprosté většině rozhovorů) a nejčastěji mluvčí na nezdvořilost reagovali obranou (protiútokem).

Hrubé komunikáty se objevily ve všech dialozích obsahujících přímou nezdvořilost, k hrubosti se ovšem uchýlovali pouze prozatímní partneři. V hrubých komunikátech se přirozeně ve vysoké míře vyskytovaly vulgární a zhrubělá slova, objevilo se však i několik výjimek, kdy mluvčí vulgární slova využili pouze pro popis své osoby či svého rozpoložení. Vulgarismy byly velmi často součástí idiolektu účastnic ženského pohlaví a ženy využívaly slovní spojení (a dnes již spíše kontaktovou partikuli) „ty vole“ minimálně stejně často jako muži.

Drzost obsahovaly pouze čtyři dialogy, což bylo pravděpodobně v první řadě způsobeno nízkým počtem odvysílaných dialogů, kterých by se účastnily i děti.

Z důvodu velkého množství nasbíraného materiálu (cca devět hodin) a omezujícího rozsahu bakalářské diplomové práce jsem přehodnotila původní záměr analyzovat také problematiku substandardní slovní zásoby a jejího třídění s ohledem na územní a sociální stratifikaci jazyka a výskyt substandardní slovní zásoby v souvislosti s projevy emocí. Myslím si, že by (nejen) zmíněné jazykové jevy mohly být námětem pro další výzkum nashromážděného materiálu.

Anotace

Jméno autora: **Jana Hradilová**

Název fakulty: **Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci**

Název katedry: **Katedra bohemistiky**

Název práce: **Kultura vyjadřování v rodinné komunikaci (na materiálu pořadu Výměna manželek)**

Vedoucí práce: **Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.**

Počet znaků: **159 843**

Počet příloh: **0**

Počet titulů použité literatury: **33**

Klíčová slova: **kultura řeči, reality show, zdvořilost, nezdvořilost, hrubost, vulgarismus, drzost**

Tato bakalářská diplomová práce se zabývá analýzou vyjadřování v rodinné komunikaci, která byla zaznamenána v devíti dílech sedmé série reality TV Výměna manželek. Popisuje rozdíl mezi kulturou a kultivováním jazyka a řeči, komunikací v rodině a v reality TV a především mezi zdvořilostí a nezdvořilostí. Současně rozlišuje nezdvořilost, drzost a hrubost. Metodou kvalitativního výzkumu zkoumá v rámci teorie nezdvořilosti využití Culpeperových superstrategií a porušování Griceových konverzačních a Leechových zdvořilostních maxim v dialozích účastníků pořadu. Analyzuje také hrubé dialogy, užití vulgarismů a dialogy obsahující drzost.

Resumé

This bachelor thesis deals with the quality of language expressions in family communication. The first section of the theoretical part is focused on general knowledge about communication and the difference between family communication and communication in reality show. There were also some issues mentioned which may cause problems during the research (for example private dialogues becoming public or the observer's paradox).

The second section of the theoretical part introduces description of basic politeness strategies, such as the cooperative principle of Grice, the politeness principle of Leech, the politeness rules of Lakoff and the politeness theory by Brown and Levinson. But the main topic of the theoretical part is impoliteness and Culpeper's five superstrategies. Complementary chapters present fundamental facts about roughness, verbal aggression, vulgarisms and impudence.

The empiric part of the thesis describes and analyses nine episodes (approximately nine hours) of the seventh season of the reality show "Výměna manželek" (Wife Swap) with qualitative research methods. The most used Culpeper's strategy was the negative impoliteness (which is according to Culpeper very often used in family communication). Speakers were breaking Leech's approbation maxim and reacted with defence most frequently.

The roughness was always connected with dialogues incorporating the bald on record impoliteness and with usage of vulgarisms. Vulgarisms were very often used by women, especially the phrase "ty vole" which is primarily associated with men and their language expressions. Finally impudence was barely used by speakers. This result can be caused by the small amount of dialogues with children. The extensive material can be useful for many another various researches in the future.

Seznam použité literatury a internetových zdrojů

ADÁMKOVÁ, Petra, Michaela MARTINKOVÁ a Oldřich ULIČNÝ. *Studie k moderní mluvnici češtiny. 4, Dynamika českého lexika a lexikologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3622-7.

BACHMANNOVÁ, Jarmila. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-X.

BARBAPOSTOLOSOVÁ, Lucie. *Komunikace v televizní reality show*. Olomouc, 2012. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Školitelka doc. PhDr. Milada Hirschová, DSc.

BLÁHA, Ondřej. *Funkční stratifikace češtiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2377-7.

CULPEPER, Jonathan. Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics* [on-line]. **25** (1996), s. 349–367 [cit. 10. 4. 2019]. ISSN 0378-2166.

Dostupné z:

http://scholar.google.cz/scholar_url?url=http://www.academia.edu/download/50298104/0378-2166_2895_2900014-320161114-19966-1ox5nbf.pdf&hl=cs&sa=X&scisig=AAGBfm1GAalfPZhlWyXqrOq5aiu1JJ89Vw&no_ssl=1&oi=scholar

ČECHOVÁ, Marie. Příznakovost systémová a situačně-kontextová. *Naše řeč* [on-line]. 2005, **88**(1), 9–17 [cit. 2. 3. 2018]. ISSN 2571-0893. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7814>

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

ČERMÁK, František. Já vůl, ty vole/ty jsi vůl, to je vůl... *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2001, **9**(1–2), 42–44. ISSN 1210-9339.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1946-0.

ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-093-8.

ČMEJRKOVÁ, Světa, Martin HAVLÍK a Petr KADERKA. *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2006*. Zkrácená verze pro webovou prezentaci ČT [on-line]. Ústav pro jazyk český, 2006 [cit. 10. 4. 2019]. Dostupné z:

https://img.ceskatelevize.cz/press/244.pdf?_ga=2.29911039.1749417404.1554916746-1030792214.1539430312

ČMEJRKOVÁ, Světa a Jana HOFFMANNOVÁ. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1970-7.

ČMEJRKOVÁ, Světa, Petr KADERKA a Oldřich ULÍČNÝ. *Studie k moderní mluvnici češtiny. 1, Pragmatické aspekty češtiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3527-5.

DANEŠ, František. Kultura mluvených projevů. In: *Kultura českého jazyka*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1969.

ENDRŠTOVÁ, Michaela. Výrazem "ty vole" nahrazujeme interpunkci, vulgarity v Mostu měly smysl, říká expert. In: *Aktuálně.cz* [on-line]. 5. 3. 2019 [cit. 7. 3. 2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vyrazem-ty-vole-nahrazujeme-interpunkci-vulgarity-v-mostu-me/r~828527d43f4011e9819e0cc47ab5f122/?fbclid=IwAR3G0zmotUeqZ8O5W0DCp0gcL78ZgpKoqJLFmrYUBDw9ymugm2CRVHasr6A&redirected=1551986389>

GROMNICA, Rostislav. Projevy vulgarity a zdvořilosti v diskusních fórech k domácí politice. *Časopis pro moderní filologii*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2017, **99**(2), 214–224. ISSN 2336-6591.

HAVRÁNEK, Bohuslav, ed. a Miloš WEINGART, ed. Obecné zásady pro kulturu jazyka. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Praha: Melantrich, 1932, s. 245–258.

HIRSCHOVÁ, Milada. Nezdvořilost jako pragmalinguistický fenomén. *Linguistica Brunensia* [on-line]. 2010, **58**(1– 2), 273–285 [cit. 10. 4. 2019]. ISSN 2336-4440. Dostupné z:

https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/115037/1_LinguisticaBrunensia_11-2010-1_17.pdf?sequence=1

- HIRSCHOVÁ, Milada. *Pragmatika v češtině*. Vyd. 2., V Karolinu 1., dopl. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2233-0.
- HRADILOVÁ, Darina. *Funkční aspekty lexikální expresivity v současné češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4841-1.
- HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Kultura mluveného projevu: (Strategie umění komunikace)*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1994. ISBN 80-7068-087-3.
- CHEJNOVÁ, Pavla. Zdvořilost jako lingvistický problém. In: *Multidisciplinární komunikace – problém a princip všeobecného vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2005, s. 412–433. ISBN 80-7290-199-0.
- KORDA, Jakub. *Úvod do studia televize 2* [on-line]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 15. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.filmadivadlo.cz/coergahdfgf/uploads/2015/01/Korda-Uvod-do-studia-televize-2.pdf>
- KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*. Jinočany: H & H, 1992. ISBN 80-85467-92-5.
- KULDANOVÁ, Pavlína a Jana SVOBODOVÁ. *Jazyková kultura dnešních dní*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7042-222-X.
- Kultura. In: *Slovník spisovného jazyka českého* [on-line]. Ústav pro jazyk český, v. v. i., 2011 [cit. 8. 4. 2019]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=kultura&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>
- LOTKO, Edvard. K otázce vulgarizmů, zejména v současné veřejné komunikaci. *Bohemica Olomouciensia*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, 4(1), 49–55. ISSN 0231-634X.
- PALKOVÁ, Zdena. K bloku referátů o řeči v každodenní komunikaci, zejm. k ref. I.Nebeské a M.Hirschové. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993: Sborník z olomoucké konf.* Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995, s. 103–104. ISBN 80-85899-02-7.

PASTYŘÍK, Svatopluk. Smutný znak zhrubění rodinné komunikace. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993: Sborník z olomoucké konf.* Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995, s. 113–116. ISBN 80-85899-02-7.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3.

STICH, Aleaxandr. Současné úkoly jazykové kultury. In: *Kultura českého jazyka*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1969, s. 103–112.

SVOBODOVÁ, Jindřiška. Záměrné ohrožování tváře jako prostředek komunikační strategie ve specifickém typu mediálního dialogu. In: HRADILOVÁ, Darina aj. *Proměny slova*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 86–96. ISBN 978-80-244-3489-6.

Vulgarismus. In: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [on-line]. Masarykova univerzita, 2012–2018 [cit. 2. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/VULGARISMUS>

Prameny¹³⁵

- Výměna manželek*. 1. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 21. 9. 2016.
- Výměna manželek*. 2. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 28. 9. 2016.
- Výměna manželek*. 3. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 5. 10. 2016.
- Výměna manželek*. 4. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 12. 10. 2016.
- Výměna manželek*. 5. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 19. 10. 2016.
- Výměna manželek*. 6. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 26. 10. 2016.
- Výměna manželek*. 7. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 2. 11. 2016.
- Výměna manželek*. 8. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 9. 11. 2016.
- Výměna manželek*. 9. díl. [epizoda televizní reality show]. Nova. 16. 11. 2016.

¹³⁵ Pro úplnost dodávám elektronické zdroje, z nichž jsem jednotlivé epizody získala, a datum citování:

1. díl: <https://www.ulozto.cz/!OdojAtfBtJnr/vymena-manzelek-21-9-2016-od-soucka-tomase-avi> [cit. 27. 12. 2016]
2. díl: <https://www.ulozto.cz/!bopbmZ0rl62Y/vymena-manzelek-28-9-2016-od-soucka-tomase-avi> [cit. 27. 12. 2016]
3. díl: <https://www.ulozto.cz/!f7tJSPg6uI9k/vymena-manzelek-5-10-2016-od-soucka-tomase-avi> [cit. 27. 12. 2016]
4. díl: <https://www.ulozto.cz/!7zU7PE5PGhmq/vymena-manzelek-12-10-2016-od-soucka-tomase-avi> [cit. 27. 12. 2016]
5. díl: <https://www.ulozto.cz/!0onhqrYhsl3B/vymena-manzelek-19-10-2016-od-soucka-tomase-avi> [cit. 27. 12. 2016]
6. díl: <https://www.ulozto.cz/!V183NArQW5H9/vymena-manzelek-26-10-2016-od-soucka-tomase-avi> [cit. 27. 12. 2016]
7. díl: https://www.youtube.com/watch?v=Ufww_qgWChM [cit. 30. 12. 2016]
8. díl: <https://www.ulozto.cz/!PnZc5gjse4fp/vymena-manzelek-9-11-2016-od-soucka-tomase-avi> [cit. 27. 12. 2016]
9. díl: <https://www.youtube.com/watch?v=cyOS18IWvfg> [cit. 30. 12. 2016]

Seznam tabulek

Tabulka 1: Účastníci pořadu.....	28
Tabulka 2: Seznam transkripčních značek	29